

UNIVERZA V LJUBLJANI

EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

DAVOR PREDALIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI

EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ZAVAROVANJE POŽARA IN ELEMENTARNIH NESREČ –
ANALIZA ZAVAROVALNE VRSTE**

Ljubljana, junij 2003

DAVOR PREDALIČ

IZJAVA

Študent Davor Predalič izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom Mag. Andreja Kociča, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1.	UVOD	1
2.	STANJE NA PODROČJU ZAVAROVALSTVA V SLOVENIJI.....	2
2.1.	Razvitost slovenskega zavarovalnega trga.....	2
2.2.	Pravna ureditev zavarovalstva v Sloveniji	3
3.	POŽARNO ZAVAROVANJE.....	4
3.1.	Zgodovina požarnih zavarovanj	4
3.2.	Zavarovanje požara in elementarnih nesreč danes.....	7
3.3.	Predmeti zavarovanja in zavarovalna vrednost.....	8
3.4.	Zavarovalna vsota in (odškodbeni) načini zavarovanj.....	9
3.5.	Zavarovane nevarnosti	10
3.5.1.	Temeljne nevarnosti	11
3.5.2.	Dodatne nevarnosti.....	14
3.5.3.	Nestandardne nevarnosti	16
3.5.4.	Izvzete nevarnosti oziroma dejanja	17
3.5.5.	Nevarnost terorističnega napada	18
3.6.	Ocena nevarnosti in zavarovalna premija	19
4.	IZRAVNAVANJE NEVARNOSTI.....	20
4.1.	Zavarovalno-tehnične rezervacije	22
4.1.1.	Prenosne premije	23
4.1.2.	Škodne rezervacije	24
4.1.3.	Izravnalne rezervacije	25
4.1.4.	Rezervacije za bonuse, popuste in storno.....	27
4.1.5.	Druge zavarovalno-tehnične rezervacije.....	28
4.2.	Sozavarovanje	28
4.3.	Pozavarovanje	29
4.3.1.	Zgodovina pozavarovanja	29
4.3.2.	Vloga pozavarovanja.....	30
4.3.3.	Namen pozavarovanja.....	30
4.3.4.	Višina pozavarovalnega kritja.....	31
4.3.5.	Oblike pozavarovanj	32
4.3.6.	Načini pozavarovalnega kritja.....	33
4.3.7.	Izbira oblike in načina pozavarovalnega kritja	36
4.3.8.	Razmere na pozavarovalnem trgu.....	37
5.	STATISTIČNA ANALIZA POŽARNIH ZAVAROVANJ	38
5.1.	Zavarovalne premije.....	38
5.2.	Škodni proces	39
5.3.	Merodajni tehnični rezultat	42
5.4.	Zavarovalno-tehnične rezervacije	42

5.5.	Analiza stroškov poslovanja	43
5.6.	Sozavarovanje	43
5.7.	Pozavarovanje	44
SKLEP		45
LITERATURA		47
VIRI		48
PRILOGE		
SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV		

KAZALO SLIK

Slika 1: Obračunana bruto zavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine zavarovanj in delež škod zavarovanj v Sloveniji v letih 1992-2001.....	3
Slika 2: Večji požari v Sloveniji od leta 2000 naprej.....	11
Slika 3: Primer kvotnega pozavarovanja.....	33
Slika 4: Primer vsotno – presežkovnega pozavarovanja.....	34
Slika 5: Primer WXL/R in CatXL kritja.....	36
Slika 6: Struktura širših premoženjskih (brez zdravstvenih) zavarovanj v Sloveniji v letu 2001.....	38
Slika 7: Indeksi rasti celotne zavarovalne premije, premije požarnih zavarovanj skupaj, premije požarnih zavarovanj v industriji in obrti ter premije požarnih zavarovanj izven industrije in obrti v Sloveniji v letih 1993-2001.....	39
Slika 8: Število škod in delež škod vseh požarnih zavarovanj.....	40
Slika 9: Škodni proces požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001.....	41
Slika 10: Primerjava deležev škod posameznih razredov požarnih zavarovanj in deleža škod vseh zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001.....	41
Slika 11: Obračunana bruto pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1995-1999.....	45
Slika 12: Delež obračunane bruto zavarovalne in pozavarovalne premije v BDP v Sloveniji in Nemčiji v letih 1992-2001.....	1
Slika 13: Obračunana bruto premija pozavarovanja, obračunane bruto odškodnine pozavarovanja in deleža škod pozavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001.....	1
Slika 14: Zavarovalna premija na prebivalca v EUR v letu 2001.....	2
Slika 15: Delež premoženjskih (ne-življenjskih) zavarovanj v bruto domačem proizvodu ter bruto nacionalni proizvod na prebivalca po pariteti kupne moči za države kandidatke EU in članice EU v letu 1999.....	2
Slika 16: Sanbornov požarni zemljevid za mesto Tombstone, Arizona.....	4
Slika 17: Seizmološka karta Slovenije s 500-letno povratno dobo potresov.....	5
Slika 18 : Požari v Sloveniji v letih 1999-2001 po načinu povzročitve.....	7
Slika 19 : Vzroki požarov v Sloveniji v letih 1999-2001.....	8
Slika 20: Indeksi cen pozavarovanja v svetu za posamezne vrste pozavarovanja med leti 1985-2001 (bazni indeks 100 je v letu 1996).....	10
Slika 21: Število škodnih primerov požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001.....	14
Slika 22: Struktura obračunane bruto pozavarovalne premije v Sloveniji v letu 2001.....	16

KAZALO TABEL

Tabela 1: Stroški sklenitve požarnega zavarovanja za stanovanjsko hišo pri Zavarovalnici Triglav	20
Tabela 2: Merodajna premija, odškodnina, merodajni tehnični rezultat in delež škod požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1999-2001.....	42
Tabela 3: Stroški zavarovalnic v Sloveniji v letu 2001 po zavarovalnih vrstah v 000 SIT	43
Tabela 4: Obračunana bruto zavarovalna premija ter obračunane bruto odškodnine zavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001.....	3
Tabela 5: Obračunana bruto pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001.....	3
Tabela 6: Število požarov v Sloveniji v letih 1999-2001.....	6
Tabela 7: Ocenjena neposredna škoda zaradi požarov v Sloveniji v letih 1999-2001 v mio SIT.....	6
Tabela 8: Povprečna škoda na požar v Sloveniji v letih 1999-2001 v SIT	7
Tabela 9: Število požarov v Sloveniji v letih 1999-2001 po načinu povzročitve	7
Tabela 10: Vzroki za požare v Sloveniji v letih 1999-2001.....	8
Tabela 11: Največji požari v Sloveniji v letih 1999-2002	9
Tabela 12: Bruto zavarovalna premija in odškodnina požarnih in premoženjskih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001 v 000 SIT.....	11
Tabela 13: Indeksi rasti bruto zavarovalne premije požarnih in širših premoženjskih zavarovanj ter vseh zavarovanj skupaj v Sloveniji v letih 1992-2001.....	11
Tabela 14: Dosežena zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih zavarovanj v Sloveniji v letu 2001 v mio SIT	12
Tabela 15: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2002.....	12
Tabela 16: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj izven industrije in obrti v Sloveniji v letih 1991-2002..	13
Tabela 17: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj v industriji in obrti v Sloveniji v letih 1991-2002	13
Tabela 18: Število škodnih primerov požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001	14
Tabela 19: Povprečna škoda na škodni primer po razredih požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001 v SIT	14
Tabela 20: Zavarovalno-tehnične rezervacije požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1998-2001 v 000 SIT	15
Tabela 21: Obračunana bruto zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah v Sloveniji v letu 2001	15
Tabela 22: Obračunana bruto odškodnina po zavarovalnih vrstah v Sloveniji v letu 2001	15
Tabela 23: Bruto obračunane pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1995-1999	15
Tabela 24: Struktura obračunane bruto pozavarovalne premije v Sloveniji v letu 2001	16

1. UVOD

Ena bistvenih lastnosti sveta, v katerem živimo, je negotovost, vendar si ljudje v nasprotju s tem spoznanjem želimo predvsem varnosti. Zato človek že od nekdaj išče načine, kako obvladovati negotovo prihodnost. V ta namen se je razvilo zavarovalstvo, gospodarska dejavnost, ki temelji na izravnavanju nevarnosti z združevanjem nevarnostnih objektov.

Pred morebitnim nastankom gospodarske škode se lahko zaščitimo s sklenitvijo požarnega zavarovanja. Gre za eno izmed najstarejših oblik zavarovanja, s katerim zavarujemo premoženje pred nevarnostjo požara in še nekaterimi drugimi nevarnostmi, predvsem naravnimi nesrečami. Pri tej vrsti zavarovanja prihaja tako do velikih enkratnih škod, kot tudi do majhnih, a zato množičnih škod, vezanih na posamezen dogodek. Take škode se zaradi majhnosti slovenskega zavarovalnega trga le stežka izravnavajo, kar se izraža v večjem nihanju deleža škod (škodni rezultat) zavarovalne vrste zavarovanje požara in elementarnih nesreč. Ravno zato se tovrstna zavarovanja v večji meri tudi pozavarujejo, oblikujejo pa se tudi razmeroma visoke zavarovalno-tehnične rezervacije.

Namen diplomskega dela je prikazati nepredvidljivo naravo požarnih zavarovanj v Sloveniji in načine za izravnavo nevarnosti požarnih zavarovanj (zavarovalno-tehnične rezervacije, sozavarovanje in pozavarovanje) ter tako potrditi domnevo, da pri tej zavarovalni vrsti v Sloveniji prihaja do večjih nihanj deleža škod v času.

V prvem delu diplomske naloge je za boljšo predstavbo v grobem orisan slovenski zavarovalni sektor, njegov pomen in pravna ureditev. V tem delu tudi primerjam razvitost zavarovalstva v Sloveniji z drugimi državami.

V nadaljevanju se osredotočam na analizo izbrane zavarovalne vrste – zavarovanje požara in elementarnih nesreč. Na samem začetku je najprej predstavljen razvoj požarnega zavarovanja v času. Za analizo zavarovalne vrste je potrebna tudi dobra opredelitev požarnih zavarovanj. Predvsem je potrebno opredeliti kaj, kako in pred čim se zavaruje s požarnim zavarovanjem ter kakšni so pogoji takega zavarovanja.

V nadaljevanju so natančneje predstavljene možnosti za prostorsko in časovno izravnavo nevarnosti požarnih zavarovanj. Nevarnosti se namreč lahko izravnavajo z večanjem števila zavarovanih objektov, z oblikovanjem zavarovalno-tehničnih rezervacij, lahko pa tudi s sozavarovanjem in pozavarovanjem. Tu so predstavljeni tudi dejavniki, ki vplivajo na višino lastnih deležev zavarovateljev, in dejavniki, ki vplivajo na višino zavarovalno-tehničnih rezervacij.

Sledi statistična analiza zavarovalne vrste, s katero je prikazana uspešnost zavarovalne vrste v času. Z analizo premij, odškodnin ter deležev škod zavarovanja in pozavarovanja ter analizo tehničnih rezervacij skušam prikazati, da v izbrani zavarovalni vrsti prihaja do velikih škod, ki jih je zelo težko napovedati in ki močno vplivajo na tehnični rezultat. Ravno zato se omenjena zavarovanja v večji meri tudi pozavarujejo, kar skušam v tem delu tudi utemeljiti z uporabo zavarovalno-statističnih podatkov. Analiza uspešnosti zavarovalne vrste ni temeljita brez analize

stroškov v obravnavani zavarovalni vrsti, zato v tem delu prikazujem tudi stroške v letu 2001, ki se nanašajo na obravnavano zavarovalno vrsto.

Diplomsko delo temelji na zavarovalno-statističnih podatkih slovenskih zavarovalnic članic Slovenskega zavarovalnega združenja, v obliki zavarovalno-statističnih obrazcev. Pri tem je potrebno poudariti, da prihaja do manjših razlik v podatkih med posameznimi podatkovnimi viri. Potrebno je poudariti tudi to, da v podatkih in analizah ni upoštevana inflacija, ki je bila po osamosvojitvi Slovenije zelo visoka, kasneje pa vedno manjša.

2. STANJE NA PODROČJU ZAVAROVALSTVA V SLOVENIJI

2.1. Razvitost slovenskega zavarovalnega trga

Zametki slovenskega zavarovalnega sektorja segajo v čas Avstro-Ogrske monarhije, ko so bile na naših tleh ustanovljene prve zavarovalnice. Zavarovalni sektor se je ves ta čas razvijal, največjih sprememb pa je bil deležen s prehodom v tržno gospodarstvo. Danes se slovenski zavarovalni sektor prilagaja zavarovalnemu trgu EU, katerega del bo prav kmalu tudi postal.

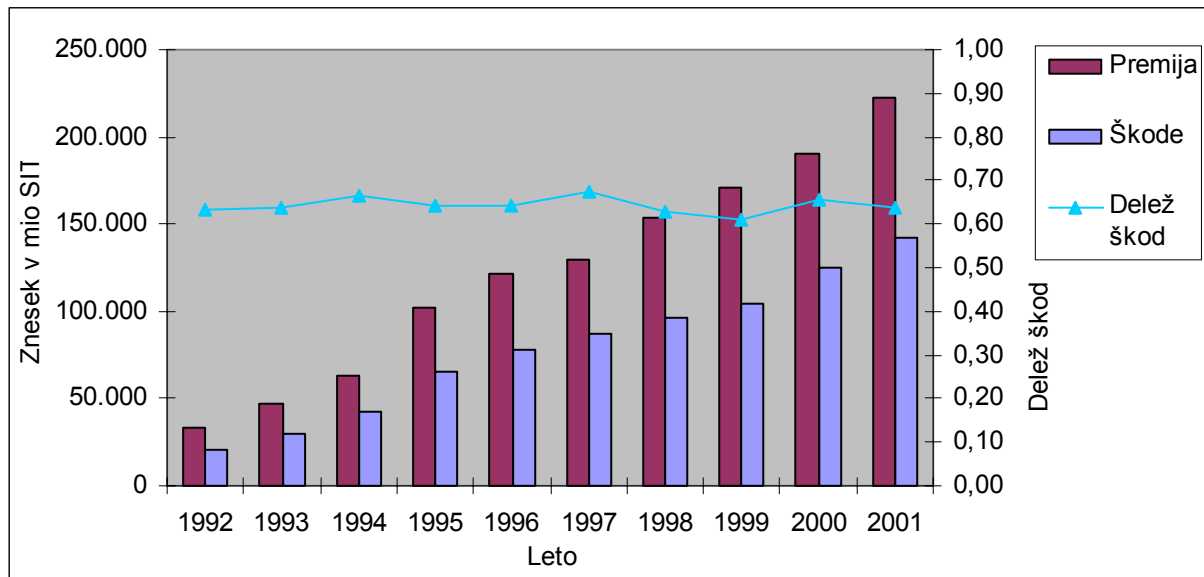
V letu 2001 je na slovenskem zavarovalnem trgu delovalo 11 zavarovalnic in 2 pozavarovalnici, 6 pokojninskih družb, Jedrski pool, Slovenska izvozna družba (SID), Slovensko zavarovalno združenje (Škodni sklad) ter Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Od 13 zavarovalnic je 12 delniških družb in ena vzajemna zavarovalnica. Med delniškimi družbami je 10 zavarovalnic s prevladujočim domačim in 3 z večinskim tujim kapitalom (Grawe, Merkur in Generali). Vse pokojninske družbe so v domači lasti (Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str.15). Konec junija 2002 je bila četrtnina delnic zavarovalnega sektorja v lasti države, sledijo zavarovalnice same z 22%, nefinančne družbe z 20% in tujina z 19% (Finančni trgi, 2002, str. 2-4).

Zavarovalni trg obvladujejo tri zavarovalne skupine. Prva se zbira okoli Zavarovalnice Triglav, druga okoli Pozavarovalnice Sava in Zavarovalnice Maribor, tretja pa okoli Zavarovalnice Adriatic in Zavarovalnice Slovenica. Za slovenski zavarovalni trg je značilna visoka stopnja koncentracije, saj je največja slovenska zavarovalnica (Zavarovalnica Triglav) v prvem četrtletju leta 2002 zbrala 46% celotne obračunane bruto premije zavarovanj, največje tri pa kar 79% (Finančni trgi, 2002, str. 2).

Slovenski zavarovalni sektor predstavlja pomemben del slovenskega gospodarstva. Delež obračunane bruto zavarovalne premije v BDP se je od leta 1992, ko je znašal 3,7%, povečeval vse do leta 2001, ko je znašal 4,7%. Ta delež se bo v prihodnosti še povečeval predvsem zaradi hitre rasti življenjskih zavarovanj. V Nemčiji, kjer je zavarovalni sektor zelo razvit, je delež obračunane bruto zavarovalne premije v letu 2001 znašal 6,74%, kar je za 1,87 odstotne točke več kot v Sloveniji istega leta. Tudi v Nemčiji se delež obračunane bruto zavarovalne premije v BDP stalno povečuje, vendar ne tako hitro kot v Sloveniji. Gibanje deleža zavarovalne premije v BDP prikazuje Slika 12 v Prilogi 1. V nekaterih državah, kot so npr. Švica, VB in Japonska, je pomen zavarovalnega sektorja še mnogo večji, saj delež zavarovalne premije v BDP presega 13%. Tako visok delež lahko pojasnimo z izredno razvitostjo trga življenjskih zavarovanj (Finančni trgi, 2002, str. 3 ; 2001 Yearbook, 2001, str. 50-55 ; Jahrbuch 2002, 2002, str. 42).

Od leta 1992 se je obračunana bruto zavarovalna premija zavarovanj v Sloveniji povečevala zelo hitro, in sicer s povprečno letno stopnjo rasti 24%. Delež škod zavarovanj (razmerje med obračunano bruto premijo zavarovanj in obračunanimi bruto odškodninami zavarovanj) se v tem času ni bistveno spreminjal, kar prikazuje Slika 1. Tudi obračunane bruto premije pozavarovanja so v tem času rasle (v povprečju 15% letno), vendar ne tako hitro kot premije zavarovanj. S Slike 13 v Prilogi 1 je poleg različne dinamike rasti pozavarovalne premije in odškodnin pozavarovanja opazno tudi nekoliko večje nihanje deleža škod pozavarovanja.

Slika 1: Obračunana bruto zavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine zavarovanj in delež škod zavarovanj v Sloveniji v letih 1992-2001

Vir: Tabela 4, Priloga 1.

Ko primerjamo obračunano bruto zavarovalno premijo na prebivalca, ugotovimo, da je ta v Sloveniji v letu 2001 znašala 522 EUR, kar je le četrtnina evropskega povprečja (EU 15). Iz tega bi lahko sklepali, da smo Slovenci v povprečju slabše zavarovani kot prebivalci EU. Sicer smo boljše zavarovani kot prebivalci Grčije, toda še vedno močno pod povprečjem EU (glej Sliko 14, Priloga 1). Če stanje analiziramo nekoliko natančneje, ugotovimo, da do velike razlike prihaja zgolj zaradi velikih razlik v razširjenosti življenjskih zavarovanj. Premija življenjskih zavarovanj na prebivalca dosega v Sloveniji le 8,4% povprečja EU. Na drugi strani pa premija premoženjskih zavarovanj na prebivalca v Sloveniji dosega slabih 60% povprečja EU. Iz tega lahko sklepamo, da so premoženjska zavarovanja v Sloveniji dokaj dobro razvita. To je razvidno tudi s Slike 15 v Prilogi 1, ki prikazuje odnos med BNP na prebivalca, merjenim po pariteti kupne moči, ter deležem premoženjskih zavarovanj v BDP v letu 1999. Slovenija po deležu premoženjskih zavarovanj v BDP prekaša celo nekatere države članice EU, četudi imajo te višji BNP na prebivalca.

2.2. Pravna ureditev zavarovalstva v Sloveniji

Z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 so tudi zavarovalni sektor doletele številne spremembe, ki so vplivale na nadaljnji razvoj zavarovalstva v Sloveniji. Lahko bi rekli, da je šlo za povsem novo obdobje v razvoju zavarovalništva v Sloveniji predvsem po sprejetju Zakona o

zavarovalnicah¹ (ZZav, Uradni list RS, št. 64/94, št. 35/95) leta 1994. Zakonodaja je bila znova spremenjena leta 2000, ko je pravna ureditev slovenskega zavarovalnega sektorja postala povsem primerljiva z zahodno evropsko zakonodajo.

Danes podlago za poslovanje zavarovalnic predstavlja zakonodaja, ki se uporablja za poslovanje gospodarskih družb, dodatno pa morajo zavarovalne družbe upoštevati tudi zakonodajo s področja zavarovalstva. Temeljni akt, ki v Sloveniji ureja področje zavarovalne dejavnosti v celoti, je Zakon o zavarovalništvu (ZZavar, Uradni list RS, št. 13/00 in št. 91/00), sprejet 27. januarja leta 2000, dopolnjen pa 1. marca leta 2002 (ZZavar-A, Uradni list RS, št. 21/02). Zakon ureja vprašanja v zvezi z ustanavljanjem, poslovanjem, nadzorom in prenehanjem zavarovalnic. ZZavar povzema ureditev zavarovalne dejavnosti v EU, v nekaterih primerih pa predpisuje celo strožja pravila, kot jih velevajo smernice EU. Uveljavljanje zakona omogoča še 20 podzakonskih aktov, ki podrobneje opredeljujejo določbe ZZavar (Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str. 15).

Po ZZav je bil leta 1995 ustanovljen Urad Republike Slovenije za zavarovalni nadzor, ki je v okviru ministrstva za finance opravljal nadzor nad ustanavljanjem, poslovanjem in prenehanjem zavarovalnih in pozavarovalnih družb. Nadzor nad zavarovalnicami in pozavarovalnicami se je opravljal s pregledovanjem finančnih poročil in revizij. Na osnovi teh podatkov je urad usmerjal poslovanje zavarovalnic in pozavarovalnic. Urad z ustanovitvijo Agencije za zavarovalni nadzor 1.6.2000 preneha obstajati. Cilji novo ustanovljene agencije so zmanjševanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev in omogočanje delovanja zavarovalnega sektorja ter pozitivnega vplivanja le-tega na celotno gospodarstvo. Agencija izvaja nadzor nad zavarovalnicami in ostalimi družbami, ki opravljajo posle zavarovanja oziroma pozavarovanja na območju Slovenije. Agencija izvaja zavarovalni nadzor tako, da spremlja in analizira poslovanje zavarovalnic, pozavarovalnic in pokojninskih družb na podlagi statističnih podatkov, računovodskih izkazov in drugih poročil, ki so jih le te dolžne pošiljati nadzornemu organu (Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str. 15).

V skladu z ZZavar Agencija pripravlja in sprejema podzakonske predpise, ki omogočajo izvajanje ZZavar. Sprejeti podzakonski akti med drugim predpisujejo načine poročanja zavarovalnic, standarde za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij, pravila za izračun minimalnega kapitala, pravila nalaganja sredstev zavarovalno-tehničnih rezervacij ipd. Z omenjenimi predpisi Agencija vpliva na izvajanje posameznih vrst zavarovanj, njihovo uspešnost in s tem tudi na uspešnost zavarovalnice kot celote.

3. POŽARNO ZAVAROVANJE

3.1. Zgodovina požarnih zavarovanj

Zametki zavarovanja oziroma boljše rečeno pomoči v primeru požara segajo v obdobje pred 15. stoletjem. Šlo je predvsem za medsebojno pomoč pri nastanku škode, največkrat v obliki cehovskih združenj. Iz 17. stoletja so nam znani primeri iz Anglije, ko so uvedli sistem pomoči

---

¹ Zzav od 3.3.2000 ni več v veljavi .

prizadetim v požaru. Ko je bila dokazana škoda nastala s požarom, je oblast pozvala vse premožnejše posameznike in ustanove naj prispevajo k nadomestitvi škode. Bremena tako ni nosil le prizadeti posameznik, temveč se je škoda solidarno porazdelila tudi na druge. Sistem je sprva deloval, toda kmalu so se pojavile zlorabe sistema oziroma prevare, kar je privedlo do nezaupanja ljudi v sistem in posledično do njegovega propada.

Leta 1635 se je v Londonu pojavila ideja o zavarovanju nepremičnin pred nevarnostjo požara. Ideja je bila, da bi ljudje plačevali del najemnine, ki jo plačujejo za stanovanja, za zavarovanje pred požarom. S tako zbranimi sredstvi bi nato obnavljali poškodovane zgradbe, del sredstev pa bi namenili tudi oblikovanju požarne straže. Ideja je bila sicer odobrena s strani oblasti, toda zaradi političnih razmer v monarhiji hitro pozabljena. Po velikem požaru v Londonu leta 1666, ko je bilo uničenih 13.200 hiš, je ideja zopet oživela. Uničujoči požari v Hamburgu med leti 1672 in 1676 so bili povod za ustanovitev Hamburger FeureKasse, ki se je kot prva zavarovalnica ukvarjala s požarnimi zavarovanju (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 4). Leta 1680 je tudi London dobil prvo požarno zavarovalnico (Fire Office), katere dejavnost je bila zavarovanje londonskih hiš pred nevarnostjo požara. Lastniki oziroma najemniki zgradb so morali v zameno za zavarovanje pred požarom plačevati letno premijo, ki je znašala 2,5% letne stanarine za kamnite zgradbe oziroma 5% za lesene. Nov produkt na zavarovalnem trgu so ljudje sprejeli zelo dobro, čeprav je bila cena »varnosti« visoka in je omogočala zavarovalnicam visoke dobičke. Zavarovanje pred požarom se je kljub vsemu zelo hitro širilo (The 1911 Edition Encyclopedia, 2003).

Razvoj v zavarovalništvu je leta 1684 prinesel oblikovanje prve vzajemne zavarovalnice (Friendly Society), ki so jo ustanovili prebivalci Londona sami z namenom zavarovanja lastnih zgradb pred nevarnostjo požara. Premija se je oblikovala pod predpostavko, da vsakih 15 let zgori ena izmed 200 hiš. Kmalu se je začel pravni spor med Fire Office in Friendly Society, ki se je končal z dodelitvijo monopolnega položaja Fire Office. Le ta je bil hkrati zavezan h kritju stroškov gašenja požarov Friendly Society, kar je pravzaprav začetek sistema obdavčevanja požarnih zavarovanj kot ga poznamo tudi danes. Tudi danes se namreč del zavarovalne premije požarnih zavarovanj namenja represivni dejavnosti. Na ta način se nudi zaščita tudi tistim, ki nimajo sredstev za lastno zavarovanje. Po letu 1688 v Angliji zavarovateljem ni bilo več potrebno pridobiti licence za opravljanje zavarovalnih poslov, kar je privedlo do razmaha zavarovalništva v monarhiji. Ustanavljale so se številne zavarovalnice, ki so poleg požarnega oziroma splošnega zavarovanja, kot so ga tudi imenovali, nudile tudi druge oblike zavarovanj. Z razmahom trgovine se je tovrstna zavarovalna dejavnost razširila tudi v drugih evropskih prestolnicah (The 1911 Edition Encyclopedia, 2003).

O hitrem širjenju zavarovalstva pričajo tudi sledeči podatki o letnicah ustanovitve prvih zavarovalnih organizacij (Bijelić, 1998, str. 11):

- Hamburger FeureKasse v Nemčiji, leto 1676
- Fire Office v Angliji, leto 1680/1681
- Bureau des Incendies v Franciji, leto 1717
- Union Fire Company v ZDA, leto 1736
- Philadelphia Contributionship v ZDA, leto 1752

- Vzajemna Zavarovalnica v Sloveniji, leto 1900

V tem času so bile cene zavarovanj oziroma premije fiksno določene, višina pa je bila odvisna predvsem od stopnje konkurence in pa zavarovateljevega občutka. Z razvojem znanosti so se postopoma razvile metode za izračun premije predvsem na osnovi statističnega spremljanja škodnih dogodkov ter verjetnostnega računa. V nadzor nad poslovanjem zavarovalnih družb pa se je vmešala tudi država z zahtevo po evidentiranju zavarovanj in škode.

Večanje konkurence na področju zavarovalne dejavnosti je kmalu privedla do nižanja premij. Kmalu je posredovala oblast in preprečila delovanje zavarovalnih družb, ki niso zagotavljale ustreznega kritja. Čez noč je izginila večina tovrstnih zavarovalnih družb, oziroma so se združile v večje in močnejše. Tako se obstale le še večje zavarovalne družbe, med katerimi je prišlo do dogovora o sodelovanju. Glede na izkušnje so skupaj oblikovali sistem določanja premij za posamezne vrste zavarovanih objektov, znan tudi kot tarifni sistem (ang. tariff system).

Pri oceni nevarnosti nastanka požara so si zavarovatelji pomagali z izdelavo »požarnih zemljevidov« (ang. fire insurance map). Požarni zemljevidi so bili zelo natančni zemljevidi mest, ki so vsebovali podatke o uporabljenih gradbenih materialih, stopnji požarne zaščite, o bližini vodnih virov ipd. Na osnovi podatkov s teh zemljevidov so zavarovatelji lahko ocenili nevarnost nastanka požara. Izdelava požarnih zemljevidov je zahtevala veliko vložene truda in sredstev, zato so se že v prvi polovici 19. stoletja ustanovljala specializirana podjetja za izdelavo takih zemljevidov. V ZDA so prevladovali Sanbornovi požarni zemljevidi, katerih primer prikazuje Slika 16 v Prilogi 2 (Sanborn Fire Insurance Maps, 2003).

Prve ideje o zavarovanju pred požarno škodo se v Sloveniji pojavijo leta 1776, ko si tedanje Poljedelsko društvo prizadeva za ustanovitev »pogorelske zavarovalnice«, vendar brez uspeha. Leta 1829 je bila v Gradcu ustanovljena Cesarsko – kraljeva vzajemna privilegirana zavarovalnica proti požaru, ki je delovala na območju notranje avstrijskih držav (Štajerska, Koroška, Kranjska), torej tudi na delu ozemlja današnje Slovenije (Pavliha, 2000, str. 49). Najstarejši ohranjeni dokument o zavarovanju v slovenskem jeziku so najverjetneje Postave pogorelske družbe ali bratovščine sv. Florjana na Štajerskem, Kranjskem in Koroškem iz leta 1835 (Flis, 1999, str. 20). Vzajemna zavarovalnica pa je prva zavarovalnica ustanovljena z domačim kapitalom na slovenskih tleh. Ustanovljena je bila leta 1899, delovati pa je začela leta 1900. Vzajemna zavarovalnica se je ukvarjala predvsem z zavarovanjem pred požarom, obenem pa tudi z zavarovanjem cerkvenih zvonikov (Bijelić, 1998, str. 12).

Do uvedbe t.i. D – sistema² leta 1948 sta se na slovenskih tleh uporabljali dve obliki zavarovanj pred nevarnostjo požara, in sicer so bila to SV in SZD zavarovanja. SV zavarovanje je temeljilo na stavbni vrednosti celotnega zavarovalnega objekta, s SZD zavarovanjem pa se je zavarovalo le strešne in zgorljive dele zavarovanega objekta. Leta 1948 pa je Državni zavarovalni zavod razširil zavarovalno kritje požarnega zavarovanja tudi na nekatere naravne dogodke, kot so vihar, poplava, zemeljski plaz, odtrganje zemljišča in podobno (Flis, 1999, str. 21).

---

² Obdobje delovanja Državnega zavarovalnega zavoda, ustanovljenega leta 1947.

3.2. Zavarovanje požara in elementarnih nesreč danes

Zavarovanje požara in elementarnih nesreč je danes najpomembnejša oblika zavarovanja premoženja. Kljub drugačnemu poimenovanju zavarovalne vrste, se za omenjena zavarovanja še danes uporablja izraz požarna zavarovanja, ki pa poleg požara krijejo tudi druge nevarnosti. Izraz požarno zavarovanje se še danes uporablja tako v domači kot tudi tuji literaturi, najdemo pa ga tudi na zavarovalnih pogodbah. Za požarna in druga premoženjska zavarovanja se v tuji literaturi pogosto uporablja izraz premoženjska zavarovanja, ki pa ima v Sloveniji drugačen pomen. V Sloveniji pod pojmom premoženjska zavarovanja razumemo zavarovalno skupino, ki združuje vsa neživljenjska zavarovanja. Za ožja premoženjska zavarovanja (požarna in druga premoženjska zavarovanja) se v Sloveniji uporablja tudi izraz imovinska zavarovanja.

S požarnim zavarovanjem je moč zavarovati vse vrste zgradb, nizke gradnje in pa nekatere vrste premičnin, ki se nahajajo v zgradbi ali zunaj nje. V primeru nastanka zavarovalnega primera zavarovatelj poleg gmotne škode krije tudi stroške čiščenja, rušenja poškodovanih in nerabnih delov ter odvoz ogorin in ruševin do najbližjega odlagališča. Tovrstno zavarovanje premoženja je primerno tako za zavarovanje premoženja fizičnih oseb, kot tudi zavarovanje premoženja pravnih oseb, vendar največkrat v kombinaciji z nekaterimi drugimi zavarovanji. Fizične osebe tako zavarujejo predvsem lastne stanovanjske objekte, v kombinaciji s stanovanjskim zavarovanjem pa tudi lastno opremo in osebne stvari. Pravne osebe, predvsem industrijska podjetja, se navadno odločajo za zavarovanje zgradb, opreme ter zalog s tako imenovanim »premoženjskim trojčkom«. Svoja sredstva tako zavarujejo s požarnim, strojelomnim in šomažnim (zavarovanje obratovalnega zastoja) zavarovanjem (Kranjec, 2001, str. 18).

V osnovi se požarno zavarovanje deli na požarno zavarovanje v industriji in obrti, požarno zavarovanje izven industrije in obrti, požarno zavarovanje premoženja elektrogospodarskih podjetij ter druga požarna zavarovanja. Slednja razreda požarnih zavarovanj predstavljata zelo majhen delež vseh požarnih zavarovanj.

S požarnim zavarovanjem premoženje ni zavarovano zgolj pred nevarnostjo požara, temveč tudi pred nekaterimi drugimi nevarnostmi. Osnovno požarno zavarovanje tako vključuje temeljne nevarnosti, kamor sodijo požar, strela, eksplozija, vihar, toča, udarec zavarovančevega motornega vozila, padec letala ter manifestacije in demonstracije. Zavarovanje je moč razširiti tudi na nekatere druge nevarnosti, vendar pod drugačnimi pogoji oziroma z doplačilom premije. V mnogih državah osnovno požarno zavarovanje krije zgolj nevarnost požara, strele, eksplozije in padca letala (FLEXA). Z dogovorom je moč skleniti tako zavarovanje tudi v Sloveniji. V ZDA sodi v osnovno obliko požarnega zavarovanja mnogo več nevarnosti in sicer požar, strela, eksplozija, nevihta, toča, dim, padec letala, udarec vozila, demonstracije, vandalizem, iztek vode iz vodnih tušev, ugrez zemlje in delovanje vulkana (Dorfman, 1994, str. 126).

Naravne in druge nesreče, pred katerimi se zavarujemo s požarnim zavarovanjem, so dogodki in pojavi, ki v določenem času, kraju in okolju negativno vplivajo na normalen tok dogajanj in življenje prizadetega okolja. Vzroke za take nesreče lahko razvrstimo v tri skupine. V prvo skupino sodijo naravne nesreče, na katere ljudje ne moremo vplivati. V drugo skupino sodijo nesreče, katerih vzrok je lahko tako narava, kot tudi človek (posredno in neposredno). V tretjo

skupino pa sodijo nesreče, ki jih povzroča le človek (Zajc, 1998, str. 4). Požarno zavarovanje krije torej premoženjsko škodo nastalo zaradi nenaklepnih (malomarnost) in tudi naklepnih (demonstracije, ponekod tudi terorizem) dejanj ljudi ter tudi škodo nastalo zaradi naravnih pojavov. Med slednje sodijo tudi velike naravne nesreče oziroma katastrofe. Po definiciji pozavarovalnice Munich Re so velike naravne katastrofe tiste, ki imajo za posledico več tisoč mrtvih, sto tisoče ljudi brez domov, oziroma ogromno gospodarsko škodo (Topics, 2002, str. 15).

V Sloveniji so požari in še nekatere nesreče dokaj pogost pojav, zato morajo podjetja in posamezniki presoditi, kakšen način zaščite je za njih najbolj primeren. V primeru, da podjetje oziroma posameznik presodi, da je nevarnost nesreče in s tem gmotna škoda visoka, je potrebno skleniti zavarovalno pogodbo in se tako zaščititi pred morebitnimi posledicami nesreč. Pri sklepanju zavarovalne pogodbe je potrebno natančno poznati pogoje, pod katerimi se sklene zavarovalna polica. Glede na pogoje, ki jih postavi zavarovatelj, zavarovalec nato izbere predmete zavarovalnega kritja, zavarovane nevarnosti, obseg zavarovalnega kritja ter način zavarovanja. Zavarovatelj nato oceni nevarnosti, ki pretijo zavarovanemu premoženju, in na osnovi tega določi zavarovalno premijo.

3.3. Predmeti zavarovanja in zavarovalna vrednost

S požarnim zavarovanjem lahko zavarujemo vse stvari, ki niso izključene iz splošnih pogojev za požarno zavarovanje. Glede na določila splošnih pogojev za požarno zavarovanje ločimo dve skupini predmetov zavarovanja. To so običajni predmeti zavarovanja in pa predmeti zavarovanja, ki jih je moč zavarovati le ob posebnem dogovoru. V prvo skupino sodijo zgradbe in vsi njihovi deli, vključno s temelji, kletnimi zidovi, vgrajeno instalacijo in vso vgrajeno opremo (npr. klimatske naprave, dvigala). V to skupino sodijo tudi zgradbe v gradnji ter premičnine, ki so lahko v polici navedene posamezno ali pa kot zbir. V slednjem primeru so predmet zavarovanja vse premičnine, ki so na kraju zavarovanja in pripadajo zavarovanemu zbiru. V drugo skupino sodijo stvari delavcev, stvari drugih oseb, prevzete v popravilo, najem, prodajo in podobno, trdno grajeni jezovi, pregrade, pomoli, mostovi, ograje, železniški tiri, podzemsko, nadzemsko in podvodno omrežje, športni objekti, nadstreški, dragoceni predmeti, traktorji, samovozni delovni stroji ipd. Splošni pogoji požarnega zavarovanja pa navajajo tudi stvari, ki ne morejo biti predmet požarnega zavarovanja. Med te stvari sodijo zemljišča, slabo grajeni jezovi in pomoli, posevki, plodovi, kopenska motorna vozila, plovila, letala, blago med prevozom, morske živali, stvari razstavljene na sejnih, ceste ipd. Večji del predmetov, ki ne morejo biti predmet požarnega zavarovanja se lahko zavaruje z drugimi vrstami zavarovanj.

Za predmete zavarovanja je potrebno določiti tudi zavarovalno vrednost, to je dejanska vrednost zavarovanega premoženja ob sklenitvi zavarovanja. Le ta je osnova za določanje zavarovalne vsote ter kasneje tudi odškodnine. Način določanja zavarovalne vrednosti je naveden v splošnih pogojih za požarno zavarovanje, in sicer za posamezne skupine premoženja. Zavarovalna vrednost zgradbe je naprimer vrednost nove zgradbe, zmanjšana zaradi obrabe, starosti, ekonomske in tehnične zastarelosti. Zavarovalna vrednost drugega premoženja se določi glede na nabavne oziroma proizvodne cene, pri tem pa se upošteva tudi odvisne stroške, tržne cene, pri proizvodnih sredstvih pa tudi obrabo, starost in ekonomsko ter tehnično zastarelost. Pri tem se upoštevajo cene v kraju, kjer se predmet zavarovanja tudi nahaja. Pri premoženju, katerega

vrednost je težko ali pa celo nemogoče določiti (denar, muzejski predmeti, podatki na računalniških pomnilnikih ipd.), se zavarovatelj in zavarovalec sporazumno dogovorita o zavarovalni vrednosti (Splošni pogoji za požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav).

3.4. Zavarovalna vsota in (odškodbeni) načini zavarovanj

Pri sklepanju zavarovalne pogodbe je ključnega pomena zavarovalna vsota. Gre za zgornjo mejo zavarovalnega kritja oziroma zgornjo mejo zavarovateljeve obveznosti ob nastanku škodnega primera. Pri tem je zelo pomembno, da zavarovalna vsota ni prenizka, kajti v tem primeru škoda ne bo povrnjena v celoti. Ker pa je zavarovalna vsota tudi osnova za določitev zavarovalne premije, naj zavarovalna vsota ne bi bila določena previsoko, kajti zavarovatelj izplača odškodnino le v višini dejanske škode. V primeru podzavarovanja, ko je zavarovalna vsota ob zaključku likvidacije škode nižja od zavarovalne vrednosti, zavarovatelj izplača odškodnino po načelu sorazmerja. Zavarovateljev delež obveznosti ob nastanku škodnega primera bo enak razmerju med zavarovalno vsoto in zavarovalno vrednostjo. V primeru podzavarovanja zavarovanec torej ne bo upravičen do povračila celotne škode, tudi če ta ne preseže zavarovalne vsote. Ravno zato je potrebno poznati zavarovalno vrednost zavarovanega premoženja, kajti v nasprotnem primeru prihaja do razočaranj zaradi delne povrnitve škode s strani zavarovatelja (Petavs, 2002, str. 26). Vendar pa zavarovatelji v nekaterih primerih dopuščajo tako podzavarovanje, kot tudi nadzavarovanje. Do razlik prihaja zaradi različnih (odškodbenih) načinov zavarovanj, ki so se razvili zaradi raznolike narave predmetov zavarovanj.

Flis že v osnovi loči načine zavarovanj glede na delitev zavarovanj na vsotna in interesna (škodna) zavarovanja. Pri prvih odškodnina formalno ni odvisna od škode, pri drugih pa je odškodnina odvisna od višine škode. Glede na to Flis navaja tri temeljne oblike zavarovanj (Flis 1995a, str. 197):

- zavarovanje cele vrednosti (klasično zavarovanje),
- zavarovanje na prvi riziko,
- vsotno zavarovanje.

Pri zavarovanju cele vrednosti se uporablja načelo sorazmerja, kar pomeni, da bo škoda povrnjena v celoti le tistemu, ki je polno zavarovan (zavarovalna vsota je enaka zavarovalni vrednosti). V primeru nadzavarovanja je učinek enak kot pri polnem zavarovanju, le da je zavarovalna premija višja. Zavarovanje cele vrednosti je primerno za zavarovanje premoženja predvsem, če ima to ustaljene vrednosti. Zavarovanje na prvi riziko se od zavarovanja cele vrednosti razlikuje po tem, da načelo sorazmernosti pri tem načinu zavarovanja ne velja. Zavarovalna vsota je določena ne glede na zavarovano vrednost. Zavarovatelj v tem primeru krije vse škode v celoti, seveda le v okviru zavarovalne vsote. Temu primerno je višja tudi premijska stopnja, saj so odškodnine največkrat višje kot pri zavarovanju cele vrednosti. Zavarovanje na prvi riziko se uporablja v primerih, ko je veliko delnih škod oziroma tudi tam, kjer je slab pregled nad škodami. Ta način je primeren pri zavarovanju nekaterih dodatnih nevarnosti v okviru požarnega zavarovanja, kjer je verjetnost nastanka popolne škode majhna (npr. poplave). Vsotno zavarovanje se po Flisu uporablja v primerih, ko zavarovalne vrednosti nimamo oziroma jo je težko določiti. Flis omenja še nekaj načinov zavarovanja in sicer čisto

interesno (škodno) zavarovanje, pri katerem je odškodnina vedno enaka škodi, zavarovanje ulomka vrednosti, kombinirana zavarovanja ter franšizno zavarovanje. Pri slednjem zavarovatelj nadomesti vse škode, ki presegajo nek znesek (navadna franšiza), oziroma izplača presežek škode nad franšiznim zneskom (odbitna franšiza) (Flis, 1995a, str. 196-211).

Bijelić deli zavarovanja glede na način nekoliko drugače, in sicer na klasična vsotna zavarovanja in zavarovanje na stvarno vrednost (največ do zavarovalne vsote). Klasično vsotno zavarovanje, kamor sodi zavarovanje s fiksno in zavarovanje z drsno zavarovalno vsoto, je zavarovanje, kjer je v zavarovalni pogodbi navedena zavarovalna vsota, ki ni nujno enaka stvarni vrednosti zavarovanega predmeta. Zavarovatelj krije škode do zavarovalne vsote, pri tem pa se upošteva načelo sorazmerja (Bijelić, 1998, str. 53-54). Ravno zato nosi posledice napačne presoje zavarovalne vrednosti zgolj zavarovanec. Med vsotna zavarovanja sodi tudi zavarovanje na novo vrednost. Pri tem zavarovanju se zavarovalec in zavarovatelj dogovorita za zavarovalno vsoto, ki ustreza vrednosti novega predmeta zavarovanja. Zavarovanje na novo vrednost je pravzaprav nadzavarovanje, kajti nova vrednost je vedno višja od dejanske vrednosti predmeta zavarovanja. Sedanja vrednost predmeta zavarovanja pri tem ne sme biti manjša od določenega odstotka nove vrednosti. Na ta način se zavarovancu omogoči reproduktivna sposobnost, saj lahko v požaru uničen predmet nadomesti z novim. Sestavni del tega zavarovanja je tudi obnovitvena klavzula, ki zavarovancu nalaga, da zavarovalnino porabi za popravilo škode na zavarovanih stvareh (Bijelić, 1998, str. 115 ; Petavs, 2002, str. 26).

Med zavarovanja na stvarno vrednost (do zavarovalne vsote) Bijelić uvršča vsa zavarovanja, kjer je višina kritja odvisna od stvarne vrednosti in stvarne škode, vendar največ do pogodbene zavarovalne vsote oziroma zavarovalne vsote po dogodku ali zavarovalne vsote na prvo tveganje. V to skupino poleg zavarovanja na prvo tveganje (riziko) sodijo tudi zavarovanje zalog na flotantni osnovi in zavarovanje gradbenih objektov in opreme na pogodbeno (dogovorjeno) vrednost. Slednja načina zavarovanj lahko uporabijo le pravne osebe, ki vodijo predpisano evidenco opreme in drugih sredstev. Pri omenjenih načinih se zavarovalna vrednost sproti prilagaja knjigovodski vrednosti sredstev, ki pa ni nujno enaka tržni vrednosti. Zavarovalno vsoto je mogoče tudi pogodbeno povečati za nek odstotek. Načelo sorazmerja se pri teh načinih zavarovanj ne upošteva, kar pomeni, da posledice napačne presoje zavarovalne vrednosti nosi predvsem zavarovatelj (Bijelić, 1998, str. 108-114).

Pri zavarovanju premoženja se najpogosteje uporablja klasično zavarovanje, uporablja pa se tudi zavarovanje na prvi riziko, zavarovanje na dogovorjeno vrednost, flotanto zavarovanje, vedno bolj pa se uporablja tudi zavarovanje na novo vrednost (Petavs, 2002, str. 26). Slednja načina zavarovanj se uporabljata zgolj pri požarnih zavarovanjih, zavarovanje na dogovorjeno vrednost pa se uporablja tudi pri strojelomnemu zavarovanju (Bijelić, 1998, str. 108-115).

3.5. Zavarovane nevarnosti

Požarno zavarovanje vključuje mnoge nevarnosti, tako tiste, ki se navezujejo na človeški dejavnik, kot tudi tiste, katerih vir je narava. V osnovno požarno zavarovanje je vključenih osem tako imenovanih temeljnih nevarnosti. Z dogovorom lahko zavarovalno kritje razširimo še na

osem oziroma devet tako imenovanih dodatnih nevarnosti, s posebnimi klavzulami pa še na tako imenovane nestandardne nevarnosti.

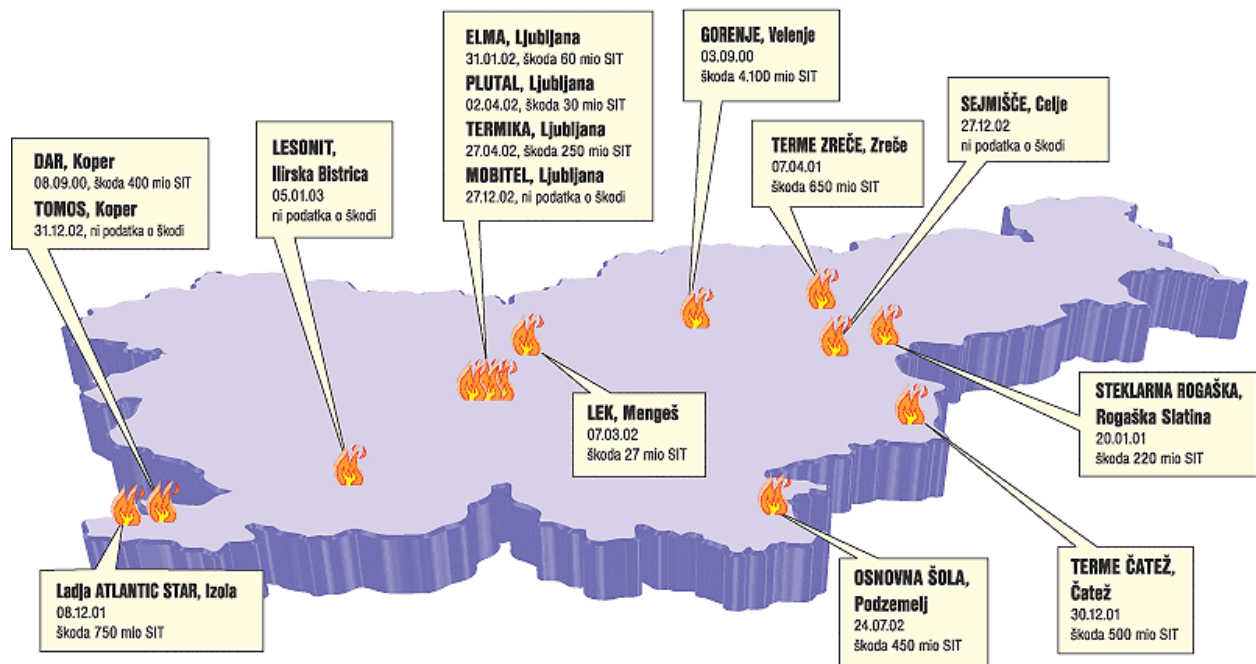
3.5.1. Temeljne nevarnosti

Med temeljne nevarnosti, kot že rečeno, sodijo požar, strela, eksplozija, vihar, toča, udarec zavarovančevega motornega vozila, padec letala, ter manifestacija in demonstracija.

3.5.1.1 Požar

Požari so v Sloveniji zelo pogost pojav. V dnevnem časopisju lahko skorajda vsak dan zasledimo novice o kakšnem požaru. Letno v Sloveniji zagori približno 3-5 tisočkrat, kar v povprečju pomeni več kot 10 požarov dnevno. Škoda, ki nastane zaradi požara je navadno zelo velika, največkrat popolna. Po podatkih požarne statistike največkrat zagori v stanovanjskih objektih (900-1000 požarov letno), pogosto pa zagori tudi v energetskih, proizvodnih in obrtnih objektih (okoli 200 požarov letno), veliko pa je tudi požarov na kmetijskih objektih (150-200 požarov na leto). Pri teh požarih nastane tudi ogromna škoda, ki močno niha iz leta v leto. Leta 1999 je zaradi požarov v objektih nastalo za 1,8 mia SIT škode, leta 2000 6,2 mia SIT škode, leta 2001 pa za 3 mia SIT škode. Ko primerjamo število požarov in ocenjeno neposredno škodo v požarih po posameznih skupinah objektov ugotovimo, da na stanovanjskih objektih ne prihaja do tako velikih škod kot pri proizvodnih, kmetijskih in trgovskih objektih. Pri slednjih zaradi požarov namreč prihaja do ogromnih škod, ki se merijo v nekaj sto ali celo tisoč milijonih SIT. V letih 1999-2001 je bilo v Sloveniji 14 požarov, ki so povzročili nad 100 mio SIT škode in nadaljnjih 48 požarov, ki so povzročili nad 20 mio SIT škode. Daleč največjo škodo je povzročil požar v podjetju Gorenje leta 2000 (4,1 mia SIT), sledi pa mu požar v Tomosu leta 2002 s škodo v višini 2,3 mia SIT (Priloga 4). Večji požari v zadnjih letih v Sloveniji so prikazani na Sliki 2.

Slika 2: Večji požari v Sloveniji od leta 2000 naprej

Vir: Mihajlovič, 2003, str. 21.

Vzrokov za tako veliko število požarov je prav gotovo veliko, vendar pa je njihov skupni imenovalec človek, ki posredno ali pa celo neposredno povzroči požar. Največ požarov se pripeti prav zaradi malomarnosti, veliko pa je tudi požigov. Strokovnjaki ocenjujejo, da je v Sloveniji namerno povzročenih okoli 10% požarov. V tujini je ta delež mnogo višji, tudi do 60% (Mihajlović, 2003a, str. 23). Med uradno ugotovljenimi vzroki za požare prevladuje odprti ogenj in kurjenje na prostem, sledi samovžig saj in iskrenje v dimnikih, pogost vzrok je tudi kratek stik in pa napake na električni napeljavi (Priloga 4). Kljub vsemu pa bi lahko rekli, da so vzrok za vedno pogostejše požare v industrijskih objektih zastareli tehnični predpisi, slabo vzdrževani objekti, dotrajane električne instalacije, nepremišljene spremembe namembnosti, zniževanje izdatkov za požarno varnost, malomarne obnove objektov, uporaba neustreznih materialov ter nezadostna uporaba protipožarnih zidov in vrat (Mihajlović, 2003, str. 21 ; Mihajlović, 2003b, str. 22). Vendar pa požarov ni moč preprečiti tudi z upoštevanjem vseh varnostnih predpisov in priporočil. V podjetjih, kot so Steklarna Rogaška, Terme Čatež, Glin Pohišstvo pa tudi Tomosu, imajo dobro urejeno požarno varnost, vendar je kljub vsemu prišlo do uničujočih požarov (Potočnik, 2001, str. 18). Ravno zato je najbolje, da svoje premoženje zaščitimo tudi z zavarovanjem, ne le požarnim temveč tudi z ostalimi oblikami premoženjskih zavarovanj.

Požar kot temeljno nevarnost požarnega zavarovanja slovenske zavarovalnice opredeljujejo kot ogenj, ki nastane zunaj določenega ognjišča oziroma ga zapusti in se širi z lastno močjo. Dorfman nadalje navaja, da morajo biti pri takem ognju vidni plameni oziroma žarenje. Pri tem je zelo pomembno, ali je ogenj koristen (ang. friendly fire), ali pa škodljiv (ang. hostile fire). Kot koristen ogenj se šteje tisti, ki kontrolirano gori znotraj za to določenega območja (kurišče, ognjišče, peč ipd.). V kolikor ogenj nekontrolirano preseže tako območje, se šteje kot škodljiv ogenj. Če se na primer ogenj zaradi vetra nenamena razširi z vrta, kjer smo namenoma zažigali listje, veje in podobno, na hišo, bo tak ogenj opredeljen kot škodljiv ogenj, škoda na premoženju pa bo tako predmet zavarovalnega kritja. Posledice koristnega ognja pa na drugi strani, čeprav so škodljive, načeloma niso predmet zavarovalne pogodbe. Tak primer je na primer škoda nastala zaradi dima iz kamina (Dorfman, 1994, str. 124). Požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav tako na primer ne krije škod, ki nastanejo zaradi toplotne obdelave predmetov zavarovanja. Tudi škode, ki so nastale zaradi cigarete, žerjavice, svetilke, peči, oziroma izpostavljenosti koristnemu ognju, niso predmet zavarovalne pogodbe.

Kljub dobri opredelitvi požara pa Williams opozarja na vzročno zvezo različnih dejavnikov, ki ravno tako privedejo do požara. Vzemimo na primer, da neurje poškoduje nadzemno električno napeljavo. Poškodovani električni vodi nato zanetijo požar v bližini hiše, ki hiše neposredno sicer ne poškoduje, pač pa jo poškoduje dim. Zadeva se zelo zaplete, če ima zavarovanec sklenjeno le zavarovalno pogodbo s kritjem ene same nevarnosti – požara. V tem primeru se namreč pojavita dve vprašanji, in sicer, ali krije polica tudi škodo nastalo zaradi dima in če je vzrok za škodo požar, ali pa zgolj neurje. V takih primerih o odgovornosti zavarovatelja za povrnitev škode največkrat odločajo sodišča. V sodni praksi se taki primeri rešujejo na dva načina. Sodišča se lahko ravnajo po načelu verige vzročnosti (ang. chain of causation), lahko pa po načelu najbližjega vzroka (ang. proximate cause). Po prvem načelu je vzrok za škodo dim, ki je posledica požara, pa čeprav ta ni nastal v neposredni bližini hiše. Po tem načelu bo sodišče

dosodilo v prid zavarovancu, saj bo smatralo, da je vzrok za škodo požar. Po drugem načelu bi sodišče odločalo o zavarovateljevi obveznosti do zavarovanca glede na oddaljenost požara od poškodovanega predmeta zavarovanja ter od časovnega zamika med začetkom požara in nastankom škode (Williams, Smith, Young, 1995, str. 433-434).

3.5.1.2 Strela

Strele so v Sloveniji zelo pogost pojav in povzročajo tudi veliko škode. Ob udarcu strele pride predvsem do škode na električnih napravah zaradi prenapetosti, ki pa niso predmet zavarovanja. Požarno zavarovanje namreč krije škodo, ki jo na zavarovanih predmetih povzroči strela s toplotno in rušilno močjo ter tudi škodo, ki nastane zaradi udarca predmeta, ki ga je podrla strela ali pa ga vrgla na zavarovane predmete. Pri tem je izključeno zavarovalno kritje v primeru škode na električnih strojih, aparatih in električnih vodih zaradi delovanja električnega toka oziroma prenosa električne energije po električnih vodih.

3.5.1.3 Eksplozija

Eksplozije v Sloveniji niso pogost pojav, vendar pa je škoda kljub majhnemu številu eksplozij dokaj velika. Ocenjena materialna škoda v letu 2001 je namreč znašala približno 27 mio SIT, od tega sta dve eksploziji v stanovanjskih objektih povzročili vsaka po 10 mio SIT škode. Leta 1999 je eksplozija v stanovanjskem objektu v Mariboru povzročila celo za 45 mio SIT škode. Vzroki za take nesreče so bodisi okvare električnih in grelnih naprav (14,3 mio SIT škode), bodisi vžigi vnetljivih tekočin, plinov oziroma hlapov (12,6 mio SIT škode). Pri tem je za 12,5 mio SIT škode nastalo zaradi namerne povzročitve, za škodo v višini 10 mio SIT je bil način povzročitve škode neznan, malomarnost pa je botrovala nastanku škode v višini 4,3 mio SIT (Naravne in druge nesreče v Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 150-158). Glede na podatke iz slovenske statistike naravnih in drugih nesreč lahko rečemo, da prihaja do eksplozij predvsem v stanovanjskih objektih, v drugih objektih pa so manj pogoste. Kljub temu pa bi lahko imela eksplozija v kakšnem kemičnem obratu, plinarni ali pa skladišču goriva katastrofalne posledice. Leta 2001, nekaj dni po terorističnem napadu na Svetovni trgovinski center, je prišlo v kemični tovarni v francoskem Toulousu do katastrofalne eksplozije, zaradi katere je 30 ljudi umrlo, 4.500 ljudi je bilo ranjenih, 10.000 ljudi pa je ostalo brez strehe nad glavo. Škodo so ocenili na 1,8 mia EUR (Artmann et al., 2003, str. 8-9).

Eksplozija je v splošnih pogojih Zavarovalnice Triglav opredeljena kot nenadna sprostitve sile, ki nastane zaradi težnje pare in plinov pri raztezanju. Pri posodah (kotlih, ceveh ipd.) se šteje za eksplozijo, če stena posode popusti v tolikšni meri, da se pritisk v posodi v trenutku izenači z zunanjim pritiskom. Škode, ki nastanejo zaradi miniranja, eksplozije v prostoru za notranje izgorevanje (valj motorja), eksplozije kot reden pojav v proizvodnem postopku, zaradi vzbuha iz peči in podobnih naprav, eksplozije biološkega izvora ter preboja zvočnega zidu niso krite s požarnim zavarovanjem. Izključena je tudi škoda zaradi eksplozije v posodah pod pritiskom nastala zaradi dotrajanosti ali izrabljenosti le teh. Pri tem je izključena zavarovateljeva odgovornost zgolj za škodo na posodah, ki so povzročile eksplozijo, škoda na drugih zavarovanih stvareh zaradi take eksplozije pa je vključena v zavarovalno kritje.

3.5.1.4 Vihar

Neurja in s tem tudi viharji so v Sloveniji pogost pojav, še posebej na Primorskem, kjer pogosto piha burja. Posamične škode, ki jih povzročajo viharji v Sloveniji vsekakor niso velike, vendar pa v tem primeru pogosto prihaja do nakopičenja večjega števila manjših škod, ki ima ravno tako lahko katastrofalne posledice. Kljub vsemu Slovenija ni pod vplivom tropskega in subtropskega podnebja, tako da tu ne poznamo tako močnih vrtinčastih vetrov (tornado) kot naprimer v Srednji Ameriki in južnem delu ZDA. Taki orkanski vetrovi imajo navadno katastrofalne posledice z rekordno visokimi škodami.

V splošnih pogojih za požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav je vihar opredeljen kot veter s hitrostjo 62 ali več km na uro, vendar pa mora tak veter poškodovati tudi okoliško drevje in dobro vzdrževane zgradbe v bližnji okolici. Tako zavarovanje krije škodo, ki je posledica neposrednega delovanja viharja ter tudi posledice neposrednega udarca predmetov, ki jih je na predmet zavarovanja podrl ali vrgel vihar. Ravno tako je krita škoda zaradi zamakanja skozi odprtine, ki jih je napravil vihar.

3.5.1.5 Toča

Tudi toča je pogost vremenski pojav v Sloveniji, navadno v spomladanskem in poletnem času, vendar pa le ta na premoženju, ki sodi v okvir požarnega zavarovanja navadno ne povzroča pretirane škode. Požarno zavarovanje krije škodo, ki jo toča povzroči z udarcem v zavarovano stvar ter jo tako razbije, prebije, odkruši, ali pa ji spremeni obliko.

3.5.1.6 Udarec zavarovančevega motornega vozila

S požarnim zavarovanjem so krite tudi škode, ki nastanejo zaradi trka zavarovančevega motornega vozila ali zavarovančevega premičnega delovnega stroja. Splošni pogoji pri tem ne izključujejo zavarovateljeve obveznosti povrnitve škode, ki nastane zaradi trka zavarovančevega vozila, ki ga upravlja tretja oseba.

3.5.1.7 Padec letala

Kot padec letala razumemo kakršnekoli škode, ki nastanejo zaradi padca ali udarca motornega ali jadralnega letala, helikopterja, rakete, balona in podobnih letečih sredstev. Tudi škode, ki jih povzročijo predmeti iz teh sredstev, so krite z osnovnim požarnim zavarovanjem.

3.5.1.8 Manifestacija in demonstracija

Manifestacija oziroma demonstracija je organizirano ali spontano javno izražanje razpoloženja skupine ljudi. Škoda nastala zaradi manifestacij oziroma demonstracij je krita s požarnim zavarovanjem, toda le če so bile dovoljene s strani pristojnih državnih organov.

3.5.2. Dodatne nevarnosti

Med dodatne nevarnosti sodijo poplava, izliv vode, zemeljski plaz, snežni plaz, udarec motornega vozila, ki ni last zavarovanca, iztek, izliv žareče mase, samovžig in potres.

3.5.2.1 Poplava

Tudi poplave so pomemben segment naravnih nesreč, ki se v Sloveniji pripetijo skorajda vsako leto. V Sloveniji pomnimo katastrofalne poplave iz leta 1998, ko je bil »pod vodo« precejšen del Slovenije. Kljub vsemu pa v Sloveniji ne pomnimo poplav s tako katastrofalnimi posledicami

kot so bile poplave leta 2002 v Srednji Evropi. Takrat je nastalo za 18,5 mia EUR škode, od tega le 3,1 mia EUR zavarovane škode (17%) (Topics, 2003, str. 20).

Pod pojem poplava ne prištevamo samo dogodkov, ko stalna voda (reka, morje, jezero) prestopi bregove, temveč sodijo sem tudi nalivi, ko kanalizacija ne požira in pride zato do poplav v kletih. Zavarovanja v primeru poplave upoštevajo tudi tako imenovani pojav hudournikov, in sicer, ko se v naseljih na nagnjenih območjih začne nabirati voda in nato steče po pobočju ter zalije ceste in spodnje prostore stanovanjskih površin (Kruhar, 2002, str. 31).

3.5.2.2 Izliv vode

Pod pojmom izliv vode razumemo izliv vode iz vodovodnih ali odvodnih (kanalizacijskih) cevi, pa tudi izliv vode iz naprav za toplovodno in parno gretje ter drugih naprav, ki so priključene na cevovodno omrežje. Zavarovanje krije tudi škodo nastalo zaradi izbruha pare iz naprav za toplovodno ogrevanje in parno gretje.

3.5.2.3 Zemeljski plaz

Pod pojmom zemeljski plaz razumemo drsenje zemeljske površine na nagnjenem zemljišču z jasno vidnimi razpokami tal in gubanjem zemljišča, ki v kratkem času povzroči statično nevarne deformacije ali široke razpoke na zgradbah. Zemeljski plaz je tudi utrganje zemljišča ali tal ter kotaljenje trdnih kosov zemlje oziroma tal.

3.5.2.4 Snežni plaz

Z dogovorom lahko zavarujemo premoženje tudi pred snežnim plazom, ki je definiran kot drsenje snežnih gmot s planinskih pobočij. Tudi škoda zaradi zračnega pritiska, ki ga povzroči snežni plaz, sodi v ta okvir.

3.5.2.5 Udarec motornega vozila, ki ni last zavarovanca

Z dogovorom lahko zavarujemo premoženje tudi za primer škode, ki bi jo povzročil udarec motornega vozila ali premičnega delovnega stroja, ki ni last zavarovanca.

3.5.2.6 Iztek (lekaža)

Pod pojmom iztek razumemo izgubo tekočine ali plina iz nepremičnih posod (cisterne, zbiralniki ipd.) in cevovodov zaradi poškodbe oziroma okvare na posodi ali cevovodu. Zavarovanje krije le škodo nastalo zaradi izgube zavarovane tekočine oziroma plina.

3.5.2.7 Izliv žareče mase

V ta okvir sodi škoda, ki jo na zavarovani stvari povzroči izlita žareča masa, čeprav ne nastane požar. Zavarovanje krije tudi škodo na razliti masi sami.

3.5.2.8 Samovžig (piroliza)

Samovžig je proces, med katerim se snovi pod vplivom znotraj nastalih visokih temperatur razkrajajo ali prehajajo v pepel brez prisotnosti ognja ali delovanja toplote od zunaj.

3.5.2.9 Potres

Potres je naravna nesreča, ki lahko prizadene vse vrste nepremičnin in premičnin, poleg gmotne škode pa potresi velikokrat terjajo tudi smrtne žrtve. Glede na pretekle izkušnje, tako domače kot tuje, lahko rečemo, da je potres nesreča, ki ima lahko katastrofalne posledice. Naravni potresi s katastrofalnimi posledicami nastanejo na stičišču tektonskih plošč velikih razsežnosti. Na

tresenje tal v Sloveniji vpliva premikanje evrazijske in afriške ploskve, ki se stikata pod Sredozemskim morjem (Penca et al., 1999, str. 297). Glede na geografsko lego Slovenije in tresenje tal v preteklosti bi lahko rekli, da je ozemlje Slovenije potresno ogroženo, kajti na velikem delu njenega ozemlja so možni rušilni potresni sunki. Po letu 792 so bili na območju Slovenije trije rušilni potresi. Prvi in najmočnejši leta 1511 v Idriji, drugi leta 1895 v Ljubljani, zadnji rušilni potres v Sloveniji pa je bil leta 1917 v Brežicah. Glede na tektonske in neotektonske premike se je na območju Slovenije izoblikovalo 7 seizmogenih območij, nevarnost potresa pa je največja ravno na mejnih prelomih med temi območji. Seizmologi so ocenili, da so potresno najbolj ogrožena mesta Idrija, Ljubljana, Krško, Brežice, Tolmin, Ilirska Bistrica in Litija. Da živimo na potresno ogroženem ozemlju, potrjuje tudi podatek, da tretjina Slovencev prebiva na območju, kjer so možni potresi VIII. (težke poškodbe) in IX. (rušenja) stopnje po MSK potresni lestvici. Potresi so sicer po MSK oziroma evropski potresni lestvici razvrščeni v 12 razredov (Potresna ogroženost, 2003). Potresno ogroženost na območju Slovenije prikazuje Slika 17 v Prilogi 3.

Slovenija je, kot smo videli, potresno ogroženo ozemlje, kjer je v preteklosti že bilo nekaj rušilnih potresov. Povsem mogoče je, da se kateri izmed rušilnih potresov kaj kmalu ponovi. Posledice morebitnega potresa v Ljubljani bi bile lahko uničujoče za slovensko gospodarstvo. Katastrofalnim posledicam se je sicer moč izogniti z upoštevanjem inženirskih zahtev po protipotresni gradnji, vendar pa tudi take gradnje niso popolnoma varne pred močnejšimi potresi. Škodo, ki bi jo povzročil morebitni potres, bi lahko ublažili s sklenitvijo potresnega zavarovanja. Le ta se sklepa kot dopolnilo k premoženjskim zavarovanjem.

S posebnim dogovorom tako lahko v zavarovalno kritje požarnih zavarovanj vključimo tudi nevarnost potresa. Tako zavarovanje krije uničenje ali poškodovanje zavarovanih stvari, ki nastane zaradi potresa ali pa škode, ki so v vzorčni zvezi z njim. Pri tem so izključene škode nastale na freskah in zidnih dekoracijah, vzdanih rezervoarjih, zunanjih objektih ter gradbenih objektih v gradnji. Potresno zavarovanje slovenske zavarovalnice opredelijo kot naravno tresenje tal, ki ga povzročijo geofizikalni potresi.

Glede na razsežnosti močnejših potresov se nevarnost potresa ne more izravnati zgolj na območju Slovenije, zato slovenske zavarovalnice večji del nevarnosti prenesejo na svetovni pozavarovalni trg. Izravnava nevarnosti potresa je možna zgolj z izravnavo v času in prostoru. Pri tem slovenske zavarovalnice sodelujejo z vodilno svetovno pozavarovalnico Munich Re ter na ta način zavarovancem omogočijo najvišjo stopnjo zaščite (Penca et al., 1999, str. 297).

3.5.3. Nestandardne nevarnosti

S posebnimi klavzulami se je mogoče dogovoriti tudi za kritje škod na zavarovanih stvareh zaradi nekaterih dodatnih nestandardnih nevarnosti. Gre za razširitev zavarovalnega kritja za škode, povzročene zaradi vdora meteorne vode s streh zgradb, teže snega, zaradi zlonamernih objestnih dejanj tretjih oseb na zunanjih delih zgradb, nekontroliranega delovanja električnega toka, radioaktivnega delovanja, izliva vode iz odprtih vodovodnih pip, poškodb umetniških in drugih predmetov na razstavah in v muzejih ipd.

3.5.4. Izvzete nevarnosti oziroma dejanja

Po splošnih pogojih za požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav so iz zavarovalnega kritja izključene le škode na zavarovanem premoženju nastale zaradi jedrske reakcije, jedrske radiacije in radioaktivne kontaminacije. Požarno zavarovanje ravno tako ne krije temeljnih in dodatnih nevarnosti, ki so v neposredni zvezi s potresom.

Vendar pa to ne pomeni, da zavarovalnica krije vse škode, ki sodijo v okvir požarnega zavarovanja. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/01) namreč v členih 953-955 omejuje obveznosti zavarovalnice v določenih primerih. Po drugem odstavku 953. člena zavarovatelj ni odgovoren za škodo, ki jo zavarovanec, zavarovalec ali zavarovalni upravičenec povzroči namenoma. 954. člen nadalje določa, da zavarovatelj ne odgovarja za škodo na zavarovani stvari, ki izvira iz njenih napak, razen če je bilo v zavarovalni pogodbi drugače dogovorjeno. Pomembno je tudi določilo 955. člena. Po tem členu zavarovatelj ne odgovarja za škodo povzročeno z vojnimi operacijami, razen če je bilo drugače dogovorjeno. 955. člen sicer ne navaja definicije vojne škode, navaja pa, da mora zavarovatelj tisti, ki mora dokazati, da je do škode prišlo zaradi vojnega dejanja. Omenjeno določilo je v svetu poznano kot klavzula o izključitvi vojnih škod.

Vendar pa nejasna definicija vojnih dejanj lahko privede do sodnih sporov, kot je naprimer sodni spor Holiday Inns Inc. proti Aetna Insurance Company iz leta 1983, v katerem je šlo za škodo nastalo na hotelu Beirut Holiday zaradi bojov v Libanonu. Sodišče je odločilo, da škoda ni nastala zaradi vojnih dejanj. V zavarovalni pogodbi vojna in ostale izključene nevarnosti niso bile natančno opredeljene, zato jih je opredelilo sodišče. Sodišče je vojno označilo kot sovražnost oziroma boje med popolnoma ali vsaj delno neodvisnimi narodi. Po tej definiciji boji v Libanonu niso bila vojna dejanja, kar pomeni, da zavarovateljeva odgovornost za izplačilo škode ni bila izključena z vojno klavzulo (Dorfman, 1994, str. 190 ; Massmann, 2001).

Klavzula o izključitvi vojnih škod je postala zopet aktualna po terorističnem napadu leta 2001. Zavarovatelji so sicer razmišljali o tem, da bi napad uvrstili med vojna in vojni podobna dejanja, vendar se za to možnost niso odločili. Verjetno tudi zato, ker jim po dotedanji sodni praksi ne bi uspelo dokazati, da je šlo za vojno dejanje. Glede na nejasno določilo o izključitvi škod, povzročenih z vojnimi operacijami, so se po tragičnih dogodkih 11. septembra 2001 naše zavarovalnice odločile za uporabo klavzule o izključitvi terorističnih dejanj, Zavarovalnica Slovenica pa izključuje teroristična dejanja že v splošnih pogojih za požarno zavarovanje in zavarovanje pred nekaterimi drugimi nevarnostmi. Zavarovalnice tako ne krijejo škod nastalih v neposredni ali posredni povezavi s terorističnim dejanjem. Ravno tako niso krite škode in stroški nastali zaradi preprečevanja oziroma zatiranja terorističnih dejanj. Slovenske zavarovalnice so teroristična dejanja definirala kot vsako nasilno dejanje, ki ogroža človeško življenje, premično oziroma nepremično premoženje ali infrastrukturo, in sicer s silo, nasiljem ali grožnjo, in je izvedeno zaradi političnih, verskih, ideoloških ali podobnih namenov ter ima namen vplivati na vlado kakšne države, ali ustrahovati javnost ali katerikoli njen del, ali pa ima tak učinek. Za teroristično dejanje se šteje tako dejanje, ki je izvedeno samostojno, kakor tudi tisto, ki je izvedeno v povezavi s katerokoli organizacijo ali oblastjo (Klavzula o izključitvi terorističnih dejanj Zavarovalnice Triglav).

Tudi nekateri tuji zavarovalniki so se odločili za podobne klavzule. Največja britanska zavarovalnica Norwich Union naprimer od 1. januarja 2003 naprej zavrača zavarovanja zoper posledice terorizma. Nove različice pogodb namreč eksplicitno izključujejo pokritje škode zaradi kemičnih, bioloških in nuklearnih napadov (Britanska zavarovalnica zavrača zavarovanje zoper posledice terorizma, 2003, str. 1).

3.5.5. Nevarnost terorističnega napada

V večini držav nevarnost terorističnega napada ni bila neposredno izključena iz zavarovalnega kritja, oziroma je bila izključitev le te celo prepovedana. Izključitev zavarovateljeve obveznosti izplačila škode v primeru terorističnih napadov je postala aktualna po napadu na Svetovni trgovinski center (WTC) 11. 9. 2001. Ekonomska škoda nastala v tem napadu je znašala rekordnih 90 mia USD, zavarovana škoda pa je znašala velikanskih 19 mia USD. Po ocenah pozavarovalnice Swiss Re naj bi zavarovana škoda znašala celo 38 mia USD, od tega 10 mia USD premoženjske škode (Schaad, 2002, str. 3-5). V ZDA je bila namreč izključitev kritja za primer terorističnega napada v večini zveznih držav prepovedana, zato so morali zavarovalniki izplačati vso zavarovano škodo nastalo v tem napadu. V letu 2003 pa v ZDA postaja kritje nevarnosti terorističnih napadov obvezno za vsa komercialna zavarovanja. Izravnavanje nevarnosti terorističnega napada bo potekalo na državni ravni, saj je država oblikovala poseben program za kritje tovrstnih škod. Po tem programu bo 90% škod nad zavarovateljevim lastnim deležem (sprva 7% celotne zavarovateljeve premije v letu 2002) izplačala država. V ta namen je oblikovan sklad v višini 100 mia USD (Holzheu, 2003). Tudi v nekaterih drugih državah (VB, Španija, Izrael, Južna Afrika, Francija) so na državni ravni oziroma preko pozavarovalnih poolov organizirali podobne programe (Schaad, 2002, str. 4,7).

Nevarnost terorističnega napada se na prvi pogled zdi kot nevarnost, ki jo je nemogoče zavarovati. Nevarnost terorističnega napada ne izpolnjuje vseh pogojev, ki so potrebni za izravnavo nevarnosti z zavarovanjem. Verjetnost takega napada je zelo težko napovedati, saj na osnovi dosedanjih podatkov ni moč oceniti nevarnosti terorističnega napada v prihodnosti. Poleg tega je zelo težko oceniti največjo možno škodo. Pri oceni največje možne škode si zavarovalnice pomagajo z različnimi scenariji, toda izkazalo se je, da tudi po najbolj črnogledem scenariju ni bilo moč predvideti tako visokega nakopičenja škod, kot se je zgodilo 11. septembra 2001 v New Yorku. Zavarovalniki in pozavarovalniki so pri oceni največje možne škode sicer predvideli možnost terorističnega napada, toda potek dogodkov, kakršen je bil 11. septembra 2001, se je zdel povsem nemogoč. Teroristični napadi so sicer skrbno načrtovani z namenom povzročiti čim večjo škodo, toda napadi so za žrtve kljub vsemu naključni. Glede na to, da je namen takih napadov povzročiti čim večjo škodo, lahko zlahka identificiramo nevarnostno skupino, ki ji je skupna nevarnost terorističnega napada. Gre za nebotičnike v mestnih središčih, državne ustanove, nacionalne simbole in podobno. Ob tem se vendarle pojavlja vprašanje, ali je nevarnostna skupina dovolj velika in če je tako zavarovanje smiselno tudi z ekonomskega vidika (Schaad, 2002, str. 5-8 ; 11th September 2001, 2001, str. 10-12).

Toda kljub vsem nekonvencionalnim značilnostim nevarnosti terorističnega napada je to nevarnost moč vključiti v premoženjska zavarovanja. Nevarnost terorističnega napada se pravzaprav ne razlikuje veliko od nevarnosti nekaterih naravnih nesreč (npr. potres), zato se

težave pri izravnavi nevarnosti lahko rešuje podobno kot pri zavarovanju pred katastrofalnimi nesrečami. Sprva naj bi imela veliko vlogo pri izravnavi država in pozavarovalni pooli, kasneje pa bi večjo vlogo v izravnavi tovrstnih nevarnosti lahko prevzeli tudi zavarovatelji in pozavarovatelji. Ti namreč potrebujejo nekaj let, da oblikujejo zadostna sredstva oziroma izravnalno kapaciteto (Schaad, 2002, str. 5-8).

Kot že rečeno je kritje v primeru terorističnega napada pri zavarovateljih v Sloveniji s posebnimi klavzulami izključeno. Vključitev omenjene nevarnosti v premoženjska in s tem tudi požarna zavarovanja je v trenutnih razmerah malo verjetna. Slovenija je namreč majhna dežela, terorizma pa praktično ni. Posledično ni možno ovrednotiti nevarnosti, niti ni zanimanja za tovrstno zavarovanje. Izključitev oziroma ne-izključitev nevarnosti terorističnega napada v premoženjskih zavarovanjih slovenskih zavarovalnic je v večji meri odvisna od dogajanja na evropskem zavarovalnem trgu, ustanavljanja mednarodnih poolov za zavarovanje in pozavarovanje pred nevarnostjo terorističnih napadov in vključevanja države v tovrstno problematiko.

3.6. Ocena nevarnosti in zavarovalna premija

Za izračun zavarovalne premije je potrebno določiti premijsko stopnjo. Ta je izražena v promilih in je odvisna od zavarovalne vrednosti, zavarovalne vsote, načina zavarovanja oziroma odškodbenega načina ter izpostavljenosti zavarovani nevarnosti. Slednjo je pri določanju premijske stopnje najtežje določiti. Že pred časom so si pri tem pomagali s tako imenovanimi požarnimi zemljevidi, ki so vsebovali mnogo podatkov za oceno nevarnosti, danes pa so premijske stopnje določene na osnovi statističnega spremljanja gibanja škod po posameznih vrstah premoženja v času in prostoru. Ravno zato se požarna zavarovanja že v osnovi glede na vrsto nevarnosti delijo na zavarovanja v industriji in obrti (proizvodne nevarnosti), zavarovanja izven industrije in obrti (neproizvodne nevarnosti) ter zavarovanja premoženja elektrogospodarskih podjetij. Za vsako izmed teh kategorij obstaja cenik, po katerem se nato določi premija. Tak cenik vsebuje splošna in posebna določila. V ceniku so nato določena pravila za oceno nevarnosti preko razvrščanja predmetov zavarovanja v posamezne razrede ter premijske stopnje.

Pri vsem tem je pomembna tudi kategorija zavarovancev (pravna ali fizična oseba), na podlagi katere se zavarovanja navadno delijo na poslovna in civilna (gospodinjska) zavarovanja. Slednja zavarovanja so večinoma tipska, saj je sklenitev take pogodbe razmeroma enostaven postopek. Najprej se oceni zavarovalno vrednost objekta, nato pa se določi zavarovalna vsota. Pri tem obstajajo določena pravila, po katerih mora zavarovalna vsota presegati minimalne vrednosti. Nato je potrebno oceniti še stopnjo nevarnosti, pri čemer si zavarovatelji pomagajo z razvrščanjem objektov v tri gradbene kategorije (masiven, mešan, slab), upoštevajo pa se tudi zaščitni ukrepi in sicer v obliki popustov.

Pri zavarovanju poslovnega premoženja je postopek zahtevnejši. Neproizvodno poslovno premoženje se zavaruje po istem ceniku kot civilno premoženje. Po tem ceniku je premoženje razvrščeno v več razredov. Zavarovalnica Slovenica po ceniku za zavarovanja izven industrije in obrti razvršča premoženje v 10 razredov. Pri zavarovanju blaga se le to glede na občutljivost na gorenje razvršča v tri nevarnostne razrede.

Proizvodno poslovno premoženje se zavaruje pod drugačnimi pogoji, po ceniku za zavarovanje požara in nekaterih drugih nevarnosti v industriji in obrti. Nevarnosti, ki pretijo takemu premoženju, je mnogo težje oceniti, saj so posamezne nevarnosti odvisne od narave proizvodnega procesa, ki je navadno zelo specifičen, zato mora zavarovatelj izvesti natančen pregled premoženja in poslovnih knjig ter nato izdelati poročilo oziroma elaborat o predmetih zavarovanja. Ta naj bi vseboval podatke o načinu izgradnje gradbenega objekta, vrsti dejavnosti (proizvodnje), tipu proizvodov, zalog, blaga in surovin, načinu ogrevanja, načinu prezračevanja objekta in podatke o uporabi zaščitnih ukrepov, kot so protipožarni zidovi, hidrantna mreža, gasilni aparati, javljalci požarov, vodni tuš (sprinkler), video nadzor, kontrolne ure ipd. Pri tem zavarovatelj oceni tudi največjo verjetno škodo (PML), ki se lahko zniža z delitvijo industrijskega rizika na več manjših rizikov z izgradnjo požarnih zidov. Glede na to, da je nekatere zelo specifične dejavnosti in s tem tudi nekatere vrste premoženja nemogoče razvrstiti v razrede določene po cenikih, take preglede opravi za to pooblaščen strokovna služba zavarovalne družbe ter tako oceni stopnjo nevarnosti in s tem tudi zavarovalno premijo (Bijelić, 1998, str. 105-107, 116 ; Pucelj, 1990, str. 40-45).

Pri oceni nevarnosti pri zavarovanju dodatnih nevarnosti si zavarovatelji pomagajo tudi z meteorološkimi, seizmološkimi in drugimi zemljevidi ter tako premoženje glede na lokacijo uvrstijo v posamezne nevarnostne razrede. Pri oceni nevarnosti potresa je območje Slovenije razdeljeno na dve potresni območji. V prvo manj ogroženo območje sodi le 30% slovenskega ozemlja (mariborski in pomurski del ter primorski del ob morju). Upošteva se tudi starost objekta. Pri oceni nevarnosti poplave pa je območje Slovenije razdeljeno v tri razrede (Statistični zavarovalniški bilten 2002, 2002, Str. 56; Kruhar, 2002, str. 31).

Tabela 1 prikazuje stroške požarnega zavarovanja 160 m² velike enonadstropne masivno grajene stanovanjske hiše v Ljubljani zgrajene leta 1960. Prikazani so tudi stroški sklenitve zavarovanj nekaterih dodatnih nevarnosti.

Tabela 1: Stroški sklenitve požarnega zavarovanja za stanovanjsko hišo pri Zavarovalnici Triglav

Vključene nevarnosti	Zavarovalna vsota	Letna zavarovalna premija
Temeljne nevarnosti	16 milijonov SIT	10.400 SIT
Poplava (1. poplavni razred)	1,7 milijona SIT	19.890 SIT (doplačilo)
Izliv vode	750.000 SIT	5.625 SIT (doplačilo)
Potres (2. potresna cona) - 2% odbitna franšiza	16 milijonov SIT	16.800 SIT
Potres (2. potresna cona) - 5% odbitna franšiza	16 milijonov SIT	13.440 SIT

Vir: Primeri. Spletna stran Zavarovalnice Triglav, 2003.

4. IZRAVNAVANJE NEVARNOSTI

Namen zavarovalništva kot gospodarske dejavnosti je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti, in sicer z združevanjem nevarnostnih objektov v nevarnostne skupine³. Osnovna zakonitost, na kateri temelji zavarovanje, je izravnavanje nevarnosti v prostoru in času, oboje pa temelji na zakonu velikih števil, zakonitosti teorije verjetnosti in statistike (Bijelić, 1998, str. 5-8). Izravnavanje nevarnosti bi lahko razumeli kot srednjeročno in dolgoročno uravnotežanje premij in škod v posameznih nevarnostnih skupinah.

³ V sodobni praksi se namesto pojma nevarnostna skupina uporablja pojem zavarovalna vrsta.

Brez uspešnega izravnavanja nevarnosti namreč ni moč ustvariti cilja zavarovanja, to je zagotavljanje ekonomske varnosti (Flis, 1999, str. 395).

Ker je prihodnost negotova, je nemogoče natančno predvideti potek dogodkov, ki bi negativno vplivali na zavarovani objekt v prihodnosti. Na osnovi statističnih podatkov lahko izračunamo verjetnost nastanka škodnega dogodka za nevarnostno skupino, vendar le ta verjetnost temelji zgolj na preteklih podatkih. Točnost tako ovrednotene nevarnosti⁴ je v večji meri odvisna od velikosti portfelja oziroma števila zavarovanih objektov. Šele na osnovi preteklih podatkov dovolj velike skupine lahko ugotovimo verjetnost nastanka škodnega dogodka, pa še ta je zgolj približek. Verjetnost nastanka škodnega rezultata se navadno izraža kot delež škod oziroma razmerje med zneskom odškodnin in zneskom tehnične premije, vendar to ni edino merilo za oceno nevarnosti.

Po Bernoullijevem zakonu velikih števil, se z večanjem opazovane skupine povprečna vrednost hitro približuje dejanski vrednosti (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 6). Po tem zakonu bi na podlagi neskončno velikega števila zavarovanj lahko izračunali verjetnost nastanka škodnega dogodka, ki bi bila enaka dejanskemu škodnemu procesu, kar pa je v praksi neizvedljivo. V sedanjih razmerah nobena zavarovalnica nima neomejenih možnosti večanja števila zavarovanih nevarnostnih objektov čez vse meje. Večanje števila nevarnostnih objektov v posamezni zavarovalni vrsti je omejeno z vsaj dvema skrajnostma (Flis, 1999, str. 393):

- a) z velikostjo zavarovalnega polja⁵ v danem času na danem prostoru in
- b) z učinkovitostjo njene akvizicijske (pridobitne) mreže.

Vse to se odraža v nihanju deleža škod nevarnostne skupine oziroma zavarovalne vrste v času. Premija, ki bi bila določena zgolj na osnovi preteklega povprečja, v primeru negativnega odstopanja ne bi zadoščala za izplačilo odškodnin. Izravnava na osnovi preteklega škodnega procesa in zakona velikih števil v tem primeru ne zagotavlja popolne gospodarske varnosti, saj neugodno odstopanje lahko ogrozi zmožnost zavarovalnice, da poravna obveznosti. V ta namen zavarovalnice oblikujejo zavarovalno-tehnične rezervacije. Nevarnosti, ki presegajo lastne izravnalne kapacitete, pa se izravnavajo s pozavarovanjem in sozavarovanjem, kjer gre pravzaprav za prevzem dela tveganja (rizika)⁶ s strani druge zavarovalnice oziroma pozavarovalnice.

Izravnavanje tveganj je temeljna dejavnost zavarovalnice, ki jo izvaja na več ravneh. Nekatere nevarnosti (bagatelne škode) lahko zavarovalnica izravna sama (**notranja izravnava**), kar je odvisno od gospodarske moči in velikosti zavarovalnice, strukture portfelja in razpršenosti tveganj. Ostale nevarnosti zavarovalnica izravna preko drugih zavarovalnic s sozavarovanjem in pozavarovanjem doma in v tujini (**zunanja izravnava**).

Na zmožnost izravnave nevarnosti vpliva tudi prostorska razpršenost zavarovanih objektov. V primeru, da je delovanje zavarovalnice omejeno zgolj na ožje območje, je zmožnost izravnave mnogo nižja, kot bi bila, če bi zavarovalnica delovala na širokem območju. Bistvo **prostorske**

---

⁴ Boncelj nevarnost razume kot škodno možnost (nastanek ali nenastanek gospodarske škode).

⁵ Skup vseh nevarnostnih objektov, ki so v danem času na danem prostoru in jih je možno zavarovati.

⁶ Boncelj enači pojem riziko s pojmom tveganje.

izravnave nevarnosti je torej zmanjševanje teže in vpliva nevarnosti z večanjem števila sklenjenih zavarovanj iste zavarovalne vrste ob hkratnem prenosu tveganj v sozavarovanje in pozavarovanje doma in v tujini.

Časovna izravnava nevarnosti oziroma nevtralizacija nihanj škodnega rezultata v času se doseže z oblikovanjem zavarovalno-tehničnih rezervacij, predvsem izravnalnih rezervacij. Te so namenjene pokrivanju razlike med kalkulativnim in dejanskim škodnim potekom zaradi časovno neenakomernega odvijanja škodnih dogodkov v posameznih zavarovalnih vrstah (Bijelić, 1998, str. 318).

4.1. Zavarovalno-tehnične rezervacije

Po slovenskem računovodskem standardu 32 (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 238-258) so zavarovalno-tehnične rezervacije razmejeni stroški in prihodki, ocenjeni po aktuarskih postopkih na podlagi škodnega procesa ali časovne razporeditve zavarovalnega kritja. ZZavar v 113. členu natančneje določa, da mora zavarovalnica za zavarovalne posle, ki jih opravlja, oblikovati ustrezne zavarovalno-tehnične rezervacije, ki so namenjene kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj. Oblikovane morajo biti v višini, ki zadošča za kritje vseh predvidljivih obveznosti iz naslova zavarovalnih pogodb.

Bistvo oblikovanja zavarovalno-tehničnih rezervacij je torej zagotavljanje sredstev za dolgoročno (večletno) izpolnjevanje obveznosti iz naslova izravnavanja nevarnosti (Bijelić, 1998, str. 263), kajti trajanje zavarovalne pogodbe navadno ne sovпада z obračunskim obdobjem v zavarovalnici. Na ta način zavarovalnica zagotovi varno finančno poslovanje svojim zavarovancem, delničarjem, zaposlenim in vsem ostalim, ki so neposredno ali posredno povezani z zavarovalnico (Bohar, 1999, str. 7).

Zavarovalno-tehnične rezervacije se oblikujejo iz sredstev, pridobljenih z vplačilom zavarovalne premije (tehnične premije), namenjene pa so izplačilu odškodnin za (Bijelić, 1998, str. 9):

- škode, že nastale, vendar iz kakršnega koli razloga še neplačane (škodne rezervacije),
- škode, za katere na osnovi sklenjenih zavarovalnih pogodb pričakujemo, da bodo nastale (prenosne premije in matematične rezervacije),
- škode, za katere po običajnem toku dogodkov ne pričakujemo, da bodo nastale, so pa verjetne; to so občasne katastrofalne škode, ki po velikosti ali po številu odstopajo od pričakovanih vrednosti (izravnalne rezervacije).

Po ZZavar premoženjska zavarovalnica oblikuje rezervacije za prenosne premije, škodne rezervacije, izravnalne rezervacije, rezervacije za bonuse, popuste in storno ter druge zavarovalno-tehnične rezervacije. Navedene zavarovalno-tehnične rezervacije so poleg premij in odškodnin pomemben dejavnik, ki vpliva na poslovni izid obračunskega obdobja premoženjske zavarovalnice. Nekatere rezervacije sodijo med prihodke in odhodke, druge pa zgolj med odhodke. Ravno zaradi tega dejstva je potrebno pri analizi uspešnosti zavarovalne vrste poleg obračunanih premij in odškodnin obračunskega obdobja upoštevati tudi zavarovalno-tehnične rezervacije preteklega in tekočega obračunskega obdobja. V ta namen bo potrebno natančneje opredeliti posamezne oblike zavarovalno-tehničnih rezervacij in njihov vpliv na uspešnost zavarovalne vrste.

4.1.1. Prenosne premije

Po slovenskih računovodskih standardih se prenosna premija pri posameznem zavarovanju nanaša na del v obračunskem obdobju obračunane premije, ki je opredeljen z razmerjem med časom zagotovljenega zavarovalnega kritja za del zavarovalne dobe po koncu obračunskega obdobja, in celotnim časom zavarovalnega kritja, če lahko predpostavljamo sorazmernost zavarovalnega kritja in zavarovalne premije za vse dele zavarovalne dobe. Gre torej za časovno razmejevanje prihodkov in sicer za tista zavarovanja, kjer se zavarovalno in obračunsko obdobje časovno ne ujemata. Izloči se torej tisti del premije, ki se nanaša na trajanje zavarovanja v naslednjem obračunskem obdobju. Znesek tako oblikovane prenosne premije naj bi bil enak znesku, ki bi ga zavarovalnica morala vrniti zavarovancu v primeru prekinitve pogodbe (Williams, 1989, str. 606). V prenosnih premijah se razmejujejo bruto zavarovalne premije, zmanjšane za pozavarovalni del, lahko pa tudi za stroške pridobivanja zavarovanj, vračunane v obračunskem obdobju.

Prenosna premija se praviloma izračuna posamično za vsako zavarovanje, ki še velja po zadnjem dnevu obračunskega obdobja, vendar ZZavar (114. člen) dovoljuje tudi uporabo statističnih metod. Statistične metode se po ZZavar lahko uporabijo le, če rezultat ni nižji kot pri posameznem izračunu. V primeru, da verjetnost nastanka škode ni enakomerno porazdeljena med trajanjem pogodbe, je potrebno to dejstvo upoštevati pri izračunu prenosne premije. Pri izračunu prenosne premije je ravno tako potrebno upoštevati vse spremembe v višini zavarovalnega kritja.

Prenosne premije se oblikujejo iz sredstev zbrane tehnične premije, zato njihovo oblikovanje temu primerno vpliva na poslovni izid obračunskega obdobja. Premija za enoletno zavarovanje, ki začne naprimer veljati 1. 7. se namreč v celoti obračuna v tekočem letu in se tudi šteje kot prihodek tekočega leta. Glede na to, da zavarovanje krije tudi morebitno škodo, ki bi nastala v prvi polovici naslednjega leta, je potrebno del premije nameniti tudi kritju zavarovane nevarnosti v naslednjem letu. V ta namen se oblikuje prenosna premija, ki v tem primeru znaša ravno polovico obračunane premije (po metodi pro rata temporis). Tako oblikovana prenosna premija zmanjšuje prihodke tekočega leta. V naslednjem letu se bo tako oblikovana prenosna premija v celoti štela med prihodke, kar bo povečalo poslovni izid, rezervacije pa se bodo temu primerno znižale. V primeru, da gre za večletno zavarovanje, se bo večji del obračunane tehnične premije namenil oblikovanju prenosne premije. Tako oblikovana premija bo prvo leto zniževala poslovni izid, v naslednjih letih pa ga povečevala. Premija, ki je dejansko namenjena pokrivanju škod v nekem letu, ni zgolj obračunana premija v tem letu, temveč je potrebno upoštevati tudi spremembe v višini prenosne premije v obdobju. (Boulter, Grubbs, 2000, str. 5)

Na zadnji dan leta 2001 je bruto prenosna premija požarnih zavarovanj v Sloveniji znašala 2,8 mia SIT, kar je dobrih 5% celotne bruto prenosne premije na zadnji dan leta 2001, oziroma 22% v letu 2001 obračunane bruto zavarovalne premije iz naslova požarnih zavarovanj. Glede na leto 2000 se je prenosna premija požarnih zavarovanj povišala za dobrih 6%, kar pomeni, da so novo oblikovane prenosne premije znižale poslovni izid (znižanje prihodkov) v letu 2001 za 165 mio SIT. Pri tem ne smemo pozabiti, da se je glede na leto 2000 povišala tudi obračunana bruto

zavarovalna premija požarnih zavarovanj in sicer za 8% (Tabela 20, Priloga 6 ; Interno gradivo SZZ, 2002, St-25).

4.1.2. Škodne rezervacije

Škodne rezervacije so obveznosti zavarovalnice za že nastale škode, ki pa do zadnjega dne obračunskega obdobja niso bile rešene (likvidirane). Te škode bodo dejansko izplačane v naslednjih obdobjih, čeprav so nastale v tekočem obdobju. Ravno zaradi tega se na osnovi ocen teh škod oblikujejo škodne rezervacije, ki bremenijo poslovni izid in se štejejo kot odhodek tekočega leta. Odškodnina bo sicer obračunana v naslednjem obdobju (znižanje poslovnega izida), toda za isti znesek se bodo znižale škodne rezervacije (povečanje poslovnega izida), tako da bo neto učinek v prihodnjem obdobju enak nič.

Škodne rezervacije se oblikujejo v višini ocenjenih obveznosti, ki jih je zavarovalnica dolžna izplačati na podlagi zavarovalnih pogodb, pri katerih je zavarovalni primer nastopil do konca obračunskega obdobja, in sicer ne glede na to, ali je zavarovalni primer že prijavljen (ang. notified claims), vključno z vsemi stroški, ki na podlagi teh pogodb bremenijo zavarovalnico. Škodne rezervacije morajo upoštevati tudi nastale, a še neprijavljene škode (ang. IBNR, late claims). Višina rezervacij za nastale, a še neprijavljene škode, se določi glede na izkušnje preteklih let, upoštevajoč število škod in povprečno priznano odškodnino iz škod, prijavljenih v obračunskem letu, ter pričakovani razvoj v prihodnosti. Rezervacije za še neprijavljene škode so na nek način tudi izravnalna kategorija, saj pokrivajo tudi podrezerviranost iz preteklih let, ko so izplačila presegala rezervirane zneske (Letno poročilo Zavarovalnice Maribor 2001, 2002, str. 48). V izračun škodnih rezervacij so vključeni tudi vsi stroški reševanja škod, med drugim tudi cenilni stroški. Pri tem mora zavarovalnica upoštevati tudi faktorje, ki lahko vplivajo na porast stroškov. V škodnih rezervacijah izkazane obveznosti je treba zmanjšati za morebitna že izvedena predplačila za še nerešene škode. Škodne rezervacije ne zajemajo dela zneskov za poravnavo škod, ki bo predvidoma pokrit s prihodki od pozavarovanja, ali ki ga bodo predvidoma po načelu subrogacije povrnile tretje osebe, in danih predplačil na račun teh škod. Tudi škodne rezervacije je potrebno izračunavati ločeno za vsako nastalo škodo posebej, in sicer na osnovi predvidenih stroškov, ki bodo nastali z likvidacijo te škode. ZZavar sicer dovoljuje tudi uporabo statističnih metod (npr. škode pri avtomobilskem zavarovanju (Boulter, Grubbs, 2000, str. 5)), vendar le če višina na ta način izračunanih škodnih rezervacij presega oziroma je enaka škodnim rezervacijam izračunanim za vsako škodo posebej.

Škodne rezervacije oblikujejo tudi pozavarovalnice, in sicer na osnovi ocen cedenta. V primeru, da cedent pričakovanih škod ne oceni dovolj natančno, pozavarovatelj oblikuje dodatne rezervacije. V primerih, ko ima pozavarovatelj razvite natančnejše metode za oceno nerešenih škod kot cedent in ta presega cedentovo oceno, pozavarovatelj oblikuje dodatne rezervacije za škode imenovane tudi IBNER. IBNER so že nastale škode, za katere niso oblikovane dovolj visoke rezervacije (ang. incurred but not enough reserved) (Boulter, Grubbs, 2000, str. 6).

Medtem, ko se premoženjske škode navadno prijavijo takoj, ko nastanejo, poleg tega pa se tudi hitro rešijo, se za škode iz zavarovanj odgovornosti največkrat niti ne ve, da so nastale (IBNR škode). Pri takih zavarovanjih so škode prijavljene mnogo kasneje, kot so nastale, veliko časa pa

je potrebno tudi za njihovo poravnavo (Williams, 1989, str. 606). Kot primer takih škod bi lahko navedli bolezní oziroma smrtne primere zaradi azbesta, onesnaževanja in tobačnih izdelkov. V to skupino bi lahko šteli tudi zdravniško malomarnost, telesne poškodbe v avtomobilskih nesrečah ipd. (Boulter, Grubbs, 2000, str. 3).

Čeprav na splošno velja, da se premoženjske škode rešujejo hitro, poleg tega pa so tudi hitro prijavljene, tega ne moremo v celoti potrditi za skupino požarnih zavarovanj. Lep primer je požar v Tomosu, ki se je zgodil pol ure pred pričetkom leta 2003. Škoda, ki je nastala, več kot mesec dni po dogodku še vedno ni dokončno ocenjena (Cmrečnjak, 2003, str. 8), znašala pa naj bi približno 2,3 mia SIT (Večje nesreče v letu 2002, 2003). Škoda je bila sicer hitro prijavljena, toda postopek cenitve škode je v takem primeru zapleten in se utegne zavleči. Zavarovalnica bi teoretično morala za višino ocenjene škode oblikovati škodne rezervacije, in sicer v letu 2002, vendar pa bo imel škodni dogodek zaradi časa nastanka vpliv šele na leto 2003 Res pa je, da so škode, kot je požar v Tomosu, redke, poleg tega pa zavarovalnice izplačujejo v takih primerih tudi akontacije, kar pravzaprav znižuje potrebe po oblikovanju škodnih rezervacij.

Na zadnji dan leta 2001 so znašale škodne rezervacije za požarna zavarovanja 1,75 mia SIT, kar je za 43% več kot leta 2000. Neto povečanje škodnih rezervacij v letu 2001 je znašalo 524 mio SIT, za ta znesek se tudi povečajo odhodki (znižanje poslovnega izida) tekočega obračunskega obdobja. Kljub temu da je cenitev škod požarnih zavarovanj navadno zapleten in dolgotrajen postopek, je delež škodnih rezervacij v obračunanih škodah v letu 2001 relativno nizek v primerjavi z ostalimi zavarovalnimi vrstami. Medtem ko delež škodnih rezervacij v obračunanih škodah za požarna zavarovanja znaša »le« 38%, znaša ta delež za zavarovanja stroškov postopka kar 4913%, za letalsko zavarovanje 2000%, kavcijsko zavarovanje 1675%. Pri tem je potrebno poudariti, da so pri omenjenih zavarovalnih vrstah v letu 2001 obračunane izredno nizke odškodnine, zaradi česar prihaja do tako visokih deležev. Visoki deleži so opazni še pri kreditnem zavarovanju (228%), zavarovanju splošne odgovornosti (305%), pri ostalih zavarovanjih odgovornosti in pri nezgodnem zavarovanju. Pri premoženjskih zavarovanjih (drugo škodno zavarovanje 39%, zavarovanje kopenskih motornih vozil 28%) z nekaterimi izjemami se torej res oblikujejo nižje škodne rezervacije kot pa pri zavarovanju odgovornosti (Interno gradivo SZZ, 2002, St-33).

4.1.3. Izravnalne rezervacije

Za zavarovalno dejavnost je značilno časovno neenakomerno odvijanje škodnega procesa, kar posledično privede do odstopanja ocenjenega od dejanskega škodnega dogajanja. V primeru nastanka večjega števila škod od pričakovanega, ali pa morda katastrofalne škode, bi prišlo do negativnega odstopanja, kar bi lahko ogrozilo finančno stabilnost zavarovatelja. Da bi se izognili posledicam tovrstnih nihanj, zavarovalnice oblikujejo tudi izravnalne rezervacije, ki se oblikujejo v obdobjih z ugodnim škodnim dogajanjem, praznijo pa v obdobjih z neugodnim škodnim dogajanjem. Tovrstne rezervacije so dovoljene ali celo predpisane v nekaterih evropskih državah, med njimi tudi v Sloveniji, v nekaterih državah pa oblikovanje teh rezervacij ni dovoljeno. V slednjo skupino držav sodijo tudi ZDA, kjer po računovodskih standardih GAAP in SAP oblikovanje izravnalnih rezervacij ni dovoljeno (Insurance Letter, 2001).

V Sloveniji oblikovanje izravnalnih rezervacij zelo natančno predpisuje 118. člen ZZavar iz leta 2000, katerega dopolnjuje Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 3/01, št. 69/01) iz leta 2001. Po tem zakonu so morale zavarovalnice oblikovati izravnalne rezervacije v vseh zavarovalnih vrstah, kjer je v desetletnem obdobju standardni odklon deleža škod (škodni rezultat) presegel 5 odstotnih točk oziroma je v tem obdobju delež škod, povečan za povprečni delež stroškov, vsaj enkrat presegel mejo 100%. Po omenjenem zakonu so se izravnalne rezervacije oblikovale praktično za vse zavarovalne vrste in ne le za tiste, pri katerih so značilna velika nihanja škodnega procesa (katastrofalne škode). Vse to se je odražalo v slabšem poslovanju zavarovalnic v letu 2001, saj so se izravnalne rezervacije v primerjavi z letom 2000 realno povečale za 600% (Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str. 24).

Da bi odpravili slabosti 118. člena ZZavar, je Državni zbor RS 1. marca 2002 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zavarovalništvu (ZZavar-A). Zakon na novo opredeljuje metodologijo za oblikovanje izravnalnih rezervacij iz 118. člena ZZavar. Izravnalne rezervacije se po 1. členu omenjenega zakona oblikujejo v naslednjih dvanajstih zavarovalnih vrstah:

- zavarovanje tirnih vozil,
- letalsko zavarovanje,
- zavarovanje plovil,
- zavarovanje prevoza blaga,
- zavarovanje požara in elementarnih nesreč,
- drugo škodno zavarovanje,
- zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov,
- zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil,
- splošno zavarovanje odgovornosti,
- kreditno zavarovanje,
- kavcijsko zavarovanje,
- zavarovanje raznih finančnih izgub.

Izravnalne rezervacije se v omenjenih zavarovalnih vrstah oblikujejo le, če:

1. standardni odklon deleža škod v opazovanem obdobju presega 5 odstotnih točk
2. delež škod povečan za povprečni delež stroškov v opazovanem obdobju vsaj enkrat presega 100%
3. obračunana povprečna čista letna premija v zadnjih treh letih preseže 50 mio tolarjev ali 4% skupne premije premoženjskih zavarovanj.

Izravnalne rezervacije se povečajo vsako leto za 3,5% zgornje meje, in sicer toliko časa, da to mejo dosežejo. Zgornja meja se izračuna kot štirikratnik⁷ standardnega odklona deleža škod v opazovanem obdobju (vsaj 10 let), pomnoženim z lastnim deležem zavarovalne premije za tekoče leto. Znesek, ki presega to mejo, sodi v davčno osnovo za izračun davka od dobička.

---

⁷ Pri kreditnih zavarovanjih ter zavarovanjih posevkov in plodov proti toči in pozebi se uporablja šestkratnik standardnega odklona.

Izravnalne rezervacije se povečajo v primeru ugodnega škodnega dogajanja oziroma takrat, ko je delež škod v tekočem letu manjši od povprečnega deleža škod v opazovanem obdobju. Izravnalne rezervacije se zmanjšajo v primeru neugodnega škodnega procesa oziroma takrat, ko delež škod v tekočem letu presega povprečni delež škod v opazovanem obdobju. V primeru prenehanja obveznosti oblikovanja izravnalnih rezervacij se te postopoma razgradijo v petletnem obdobju.

Zavarovalna vrsta zavarovanje požara in elementarnih nesreč vsekakor sodi med tiste zavarovalne vrste, za katere je smiselno in tudi potrebno oblikovati izravnalne rezervacije. Že na osnovi agregatnih podatkov o obračunani zavarovalni premiji in obračunanih odškodninah vidimo, da v zavarovalni vrsti prihaja do večjih nihanj. V letih 1991 do 2001 znaša standardni odklon deleža škod 10 odstotnih točk, standardni odklon deleža škod pozavarovanja v letih 1995 do 2001 pa celo 27 odstotnih točk, kar pomeni, da je izpolnjen prvi pogoj za oblikovanje izravnalnih rezervacij. Največje odstopanje je v letu 2000, ko je delež škod znašal 0,6. Če ta delež povečamo za delež obratovalnih stroškov (35% v letu 2001⁸), oziroma vseh stroškov (63% v letu 2001) požarnih zavarovanj, se delež približa 100% oziroma to vrednost celo preseže (glej Tab. 3 na str. 43). Tako je izpolnjen tudi drugi pogoj. Neugoden škodni rezultat v letu 2000 je posledica katastrofalnega požara v podjetju Gorenje. V tem letu zavarovalna statistika beleži veliko znižanje⁹ izravnalnih rezervacij v obravnavani zavarovalni vrsti, in sicer za 686 mio SIT oziroma slabih 60% celotne izravnalne rezervacije na dan 1. 1. 2000. Škoda v višini 4,1 mia SIT (Mihajlović, 2003, str. 21) je bila torej delno izravnana tudi z znižanjem izravnalnih rezervacij.

V letu 2001 so se izravnalne rezervacije povišale za 8,4% in so tako 31. 12. znašale 650 mio SIT. Glede na novo metodologijo izračuna izravnalnih rezervacij je to le majhno povišanje v primerjavi z ostalimi zavarovalnimi vrstami, saj so se izravnalne rezervacije premoženjskih zavarovanj povišale kar za 27%. Za enak znesek so se je znižal tudi poslovni izid zavarovalnic. Če upoštevamo zgolj izravnalne rezervacije dvanajstih zavarovalnih vrst v letu 2001, za katere se po ZZavar-A oblikujejo izravnalne rezervacije, so najvišje izravnalne rezervacije oblikovane za kreditna zavarovanja (52%), sledijo zavarovanje prevoza blaga (17%), splošno zavarovanje odgovornosti (15%) ter zavarovanje požara in elementarnih nesreč (8%) (Interno gradivo SZZ, 2002, St-41).

4.1.4. Rezervacije za bonuse, popuste in storno

Rezervacije za bonuse in popuste so v slovenskem računovodskem standardu 32 opredeljene kot rezervacije za vnaprej vračunane stroške bonusov in popustov, ocenjene na podlagi nadpovprečno ugodnih škodnih procesov pri posamičnih zavarovanjih ali pa vrstah oziroma skupinah zavarovanj.

Po 115. členu ZZavar zavarovalnica oblikuje rezervacije za bonuse, popuste in storno v višini zneskov, do izplačila katerih so upravičeni zavarovanci iz naslova:

---

⁸ Podatki o stroških poslovanja požarnih zavarovanj se zbirajo le od leta 2001 naprej.

⁹ Zgolj zmanjšanje (brez povečanj) izravnalnih rezervacij v letu 2000.

1. pravice do udeležbe v dobičku iz njihovih zavarovanj oziroma drugih upravičenj na podlagi zavarovalne pogodbe (bonusi),
2. pravice do delnega znižanja premije (popusti),
3. pravice do povrnitve dela premije za neporabljeni čas zavarovanja zaradi predčasnega prenehanja zavarovanja (storno).

Za višino tako oblikovanih sredstev oziroma rezervacij za bonuse, popuste in storno se zniža tudi poslovni izid tekočega leta, vendar omenjena sredstva navadno bistveno ne vplivajo na poslovni izid zavarovalnice. Na zadnji dan leta 2001 so rezervacije za bonuse, popuste in storno za požarna zavarovanja znašale 657 mio SIT, oziroma 11% obravnavanih rezervacij, kar pravzaprav uvršča požarna zavarovanja na 3. mesto po višini oblikovanih rezervacij za bonuse in popuste. Znesek bi lahko bil posledica dokaj ugodnega škodnega rezultata (0,376) v letu 2001, čeprav je verjetnejša razlaga priznavanje popustov oziroma bonusov iz naslova posameznih večletnih zavarovanj, kjer ni bilo podanih škodnih zahtevkov (Interno gradivo SZZ, 2002, St-35).

4.1.5. Druge zavarovalno-tehnične rezervacije

V kategorijo druge zavarovalno-tehnične rezervacije sodijo rezervacije za bodoče obveznosti in tveganja velikih škod, kot so zavarovanje potresa, poplave, odgovornosti za jedrsko škodo in proizvajalčeve odgovornosti za farmacevtske izdelke. Za tovrstna zavarovanja zavarovalnica posebej ne oblikuje izravnalnih rezervacij. Rezervacije se oblikuje tudi za druge obveznosti in tveganja, za katera zavarovalnica še ni oblikovala rezervacij. V to kategorijo sodijo tudi rezervacije za neiztekle nevarnosti, ki pravzaprav predstavljajo dobro polovico vseh drugih zavarovalno-tehničnih rezervacij.

Slovenske zavarovalnice na zadnji dan leta 2001 niso imele oblikovanih posebnih rezervacij za poplave, imele pa so rezervacije za zavarovanje nevarnosti potresa v višini 92 mio SIT. Na zadnji dan leta 2001 so bile poleg rezervacij za neiztekle nevarnosti v višini 1,7 mia SIT oblikovane tudi rezervacije za zavarovanje odgovornosti za jedrsko škodo v višini 81 mia SIT in rezervacije za vse ostale nevarnosti v višini 1,2 mia SIT (Interno gradivo SZZ, 2002, St-39).

4.2. Sozavarovanje

Sozavarovanje je ena izmed oblik zunanje izravnave tveganj. Gre za sklenitev zavarovalne pogodbe enega zavarovalca z več zavarovalnicami, med katere se porazdeli nevarnost prevzeta v zavarovanje. Nevarnost se med zavarovatelje porazdeli glede na delež premije, ki jo posamezen zavarovatelj prejme. Vsak zavarovatelj namreč sodeluje tako v škodi kot tudi v premiji z enakim deležem. Običajno prevzame ena zavarovalnica pretežni del tveganja (vodilna zavarovalnica) in določi zavarovalne pogoje ter premijo. Notranje razmerje med zavarovalnicami je odvisno od njihovega dogovora, drugače vsaka odgovarja za enak delež (pro rata parte). Če ena plača preveč, lahko presežek izterja od drugih zavarovalnic (Pavliha, 2000, str. 185). Sozavarovanje se največkrat uporabi pri najzahtevnejših in največjih tveganjih, ki so sicer redki, vendar jih ni mogoče izravnati samo s pozavarovanjem (Flis, 1995a, str. 274). Pri tem je potrebno poudariti, da zavarovalnica lahko v sozavarovanje prejme nevarnosti le v okviru lastnih deležev po posameznih zavarovalnih vrstah, glede na izdelane tabele maksimalnega kritja (Pavliha, 2000, str. 120).

Do sozavarovanja lahko v praksi pride na več načinov. Za takšno obliko zavarovanja se lahko odloči že zavarovalec sam. Taki primeri so sicer redki, motivi za tovrstno obliko sozavarovanja pa so povsem subjektivne narave. V takšnih primerih lahko pride do zapletov v zvezi z zavarovalno vsoto, tolmačenjem zavarovalnih pogojev in podobnim. Pobudo za sozavarovanje pa lahko poda tudi zavarovatelj, predvsem, ko gre za zavarovanje nevarnostnih objektov visoke vrednosti, oziroma ko so ti izpostavljeni večjim nevarnostim (Flis, 1999, str. 516).

Bistvena razlika med sozavarovanjem in večkratnim zavarovanjem je v tem, da obstaja v prvem primeru izrecen sporazum zavarovalnic, ki ima za posledico njihovo skupno odgovornost. Po 959. členu Obligacijskega zakonika namreč vsak izmed zavarovateljev odgovarja zavarovancu za popolno zavarovalnino. Nadomestilo za škodo lahko torej zavarovanec oziroma upravičenec terja od kateregakoli zavarovatelja navedenega na zavarovalni pogodbi, ne glede na njegov delež v pogodbi. Ravno zato je sozavarovanje izjemno ugodno za zavarovalce, saj lahko v primeru, da ne zaupajo le eni zavarovalnici, nevarnost porazdelijo med več zavarovateljev. V primeru, da en izmed zavarovateljev propade, zavarovanec še vedno lahko dobi celotno zavarovalnino od preostalih zavarovateljev (Pavliha, 2000, str. 185).

Sozavarovanje dandanes nima več takega poslovnega pomena, kot ga je imelo v preteklosti. Deloma lahko to pripišemo slovenski zakonodaji, deloma pa tudi razvoju zavarovalstva v bivši državi. Pogoji za razvoj sozavarovanja v bivši državi niso bili preveč ugodni, kajti nikoli ni bilo tovrstne tradicije, znanja, medsebojnega zaupanja, niti sredstev v varnostnih skladih (Flis, 1995a, str. 274). Sozavarovanje se med drugim ni uveljavilo tudi zaradi dokaj dobre razvitosti pozavarovalnega trga v bivši državi. V bivši državi je imela namreč skoraj vsaka večja zavarovalna skupnost (zavarovalnica) svojo pozavarovalno skupnost (pozavarovalnico) in zato med njimi ni bilo posebno izraženega interesa po optimalnem medsebojnem izravnavanju nevarnosti v obliki sozavarovanja (Korošec, 1986, str. 71).

V praksi se na slovenskem zavarovalnem trgu takšna oblika zavarovanj premalokrat uporablja, najbolj izrazita pa je v okviru Poola za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti (Pavliha, 2000, str. 185). To se odraža tudi v uradni slovenski zavarovalni statistiki.

4.3. Pozavarovanje

4.3.1. Zgodovina pozavarovanja

Z razvojem pomorskega zavarovanja se je kmalu izkazalo, da so nekatere nevarnosti enostavno previsoke, da bi jih lahko zavaroval le en zavarovatelj. Nastala je potreba po prenosu dela tveganja na drugega zavarovatelja – pozavarovanje. Prvi znani primer pozavarovanja sega v leto 1370, ko je nek zavarovatelj iz Genove prenesel del pomorskega zavarovanja na nekega drugega zavarovatelja. Z razvojem zavarovalstva se je razvijala tudi potreba po ustreznem pozavarovalnem kritju. Kot že omenjeno v predhodnih poglavjih je bila let 1676 v Hamburgu ustanovljena prva zavarovalnica, ki je sklepala požarna zavarovanja, leta 1680 pa so taka zavarovanja pričeli sklepati tudi v Londonu. Vendar se je leta 1842 po katastrofalnem požaru v Hamburgu izkazalo, da zavarovalnice enostavno ne zmorejo pokriti tako velikih škod, kot je bila škoda nastala s požarom v Hamburgu. Rezerve, ki jih je oblikovala Hamburger FeureKasse v višini 500.000 mark niso niti približno zadostovale za pokritje škode v višini 18 milijonov mark.

Kmalu za tem (1846) je bila v Nemčiji ustanovljena prva pozavarovalnica Cologne Re. Leta 1853 je bila ustanovljena Aachen Re, leta 1857 Frankfurt Re, leta 1863 Swiss Re, leta 1880 pa Munich Re. Slednji poslujeta še danes kot dve največji pozavarovalni družbi. Njun tržni delež je namreč leta 2000 znašal 22% 129 mia USD vrednega pozavarovalnega trga (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 5, 15).

Razvoj pozavarovanja v Sloveniji sega v leto 1973, ko se je Zavarovalnica Sava začela ukvarjati tudi z aktivnim pozavarovanjem. Po sprejetju zakona o temeljnih sistema premoženjskega in osebnega zavarovanja leta 1976 se je s pozavarovanjem lahko ukvarjala le še pozavarovalna skupnost. Tako je leta 1977 je začela poslovati Pozavarovalna skupnost Sava kot samostojna pozavarovalnica (Flis, 1995, str. 125). Leta 1990 se je preoblikovala v delniško družbo Pozavarovalnica Sava, d.d. (Sava Re). Leto kasneje smo bili priča nastanku druge slovenske pozavarovalnice, in sicer Pozavarovalnice Inter. Leta 1994 se je oblikoval tudi Pool za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti. V letu 1999 je bila ustanovljena še tretja pozavarovalnica v Sloveniji in sicer Triglav Re (Pavliha, 2000, str. 326). Za majhen slovenski trg je bilo to očitno preveč, kajti Pozavarovalnica Inter se je leta 2001 združila z Zavarovalnico Prima (novo nastala zavarovalnica se imenuje Grawe) in prenehala poslovati kot pozavarovalnica (Finančni Trgi, 2001, str. 1).

4.3.2. Vloga pozavarovanja

Pozavarovanje je najpomembnejša oblika sodobnega izravnavanja nevarnosti in je nenadomestljiv sestavni del sodobnega zavarovalništva. Lahko bi rekli, da gre za nadaljevanje zavarovanja na višji ravni (Flis, 1999, str. 519, 541). Podobno pozavarovanje definira Pavliha in sicer kot vertikalno ustvarjanje gospodarske varnosti s ponovim oziroma dodatnim izravnavanjem gospodarskih nevarnosti (Pavliha, 2000, str. 322). M. Grossman pozavarovanje opredeli kot pogodbo o delnem prenosu tveganj oziroma nevarnosti iz naslova zavarovalnih pogodb, ki jih sklene primarni zavarovatelj, na pozavarovatelja. Pozavarovatelj je po taki pogodbi v pravnem razmerju zgolj z zavarovateljem, z zavarovancem pa ni v nikakršnem odnosu (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 9).

Medtem ko je poslovanje zavarovalnic danes večinoma urejeno s posebnimi zakoni, je področje pozavarovalne dejavnosti v večini držav pravno nekoliko slabše urejeno predvsem zaradi dejstva, da pri sklepanju tovrstnih poslov sodelujejo visoko usposobljene osebe, ki ne potrebujejo posebne zaščite s strani države v obliki posebnih zakonov in podzakonskih aktov (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 30). Kljub temu nekatere države izvajajo neposredni nadzor nad ustanavljanjem in poslovanjem pozavarovalnih družb. Med njimi je tudi Slovenija, ki je izbrala enotno pravno ureditev tako za zavarovalnice kot tudi za pozavarovalnice. Zakon o zavarovalništvu namreč v 5. členu določa, da večino določil tega zakona uporabljajo tudi pozavarovalne družbe.

4.3.3. Namen pozavarovanja

Namen pozavarovanja je zagotoviti potrebno izravnavo nevarnosti, ki pa je otežena zaradi naslednjih dejavnikov (Flis, 1995a, str. 276):

- naključno nihanje škodnega procesa (riziko naključja),

- katastrofe, ki povzročijo nadpovprečno visoke škode,
- vpliv gospodarskih, pravnih, političnih, družbenih, podnebnih in podobnih sprememb na spremembe škodnega procesa ter s tem na podatke potrebne za določitev premijske stopnje (riziko sprememb).

Teh nevarnosti zavarovatelj sam ne more izravnati v celoti, zato mora poiskati ustrezno pozavarovalno zaščito. Pri pozavarovanju gre predvsem za prostorsko izravnavo nevarnosti, saj pozavarovatelji združujejo tveganja različnih območij. Na ta način se večja nevarnostna skupina in število zavarovanj, s tem pa se po zakonu velikih števil manjša relativno odstopanje. Zavarovatelj si na ta način poveča obseg poslovanja, saj pozavarovanje dviga mejo, do katere lahko zavarovatelj neomejeno sklepa zavarovanja (Flis, 1995a, str. 276).

Po Hartu zavarovatelj išče pozavarovalno kritje predvsem iz dveh razlogov. Večina zavarovateljev se odloča za pozavarovalno zaščito zaradi znižanja variabilnosti portfelja in s tem tudi tehničnega rezultata, nekateri zavarovatelji pa se za pozavarovanje odločajo zaradi izpolnjevanja zakonskih določil (Hart, Buchanan, Howe, 1996, str.158). Pozavarovanje namreč omogoča zavarovatelju izenačiti (homogenizirati) portfelj zavarovanj z vidika višine zavarovalnega kritja. Poslovanje zavarovalnice na ta način postane predvidljivo in predvsem stabilno. S prenosom tveganja v pozavarovanje se znižajo tudi potrebe po oblikovanju zavarovalno- tehničnih rezervacij (Dorfman, 1994, str. 179).

Zavarovatelj se za pozavarovanje lahko odloči tudi zaradi nabora storitev, ki jih nudijo pozavarovatelji. Dandanes pozavarovatelji nimajo le pasivne vloge pri prevzemanju tveganja, temveč se aktivno vključujejo v celotni zavarovalni proces. Večji pozavarovatelji s svojimi bogatimi izkušnjami, izkušenim osebjem in razvitim informacijskim sistemom nudijo podporo primarnim zavarovateljem pri oceni nevarnosti, določanju premijske stopnje ter izbiri primernega pozavarovalnega kritja (Dorfman, 1994, str. 179).

4.3.4. Višina pozavarovalnega kritja

Glede na to, da znesek pozavarovalnih premij znižuje zavarovateljeve prihodke, si mora zavarovatelj določiti ravno pravo razmerje med notranjo in zunanjo izravnavo. Višina pozavarovalnega kritja, ki ga zavarovatelj potrebuje, je v večji meri odvisna od njegove notranje izravnalne kapacitete. Zavarovalnica se odloča o lastni izravnalni kapaciteti glede na lastne tabele maksimalnega kritja. V teh tabelah si zavarovalnica za vsako zavarovalno vrsto določi delež, ki ga bo sama izravnala. Ta delež imenujemo samopridržaj oziroma lastni delež. Samopridržaj se običajno določi kot maksimum (najvišji lastni deleži) po objektu, včasih pa tudi po dogodku. Za določanje višine lastnih deležev se uporablja predvsem izkustvena metoda. V teh odločitvah se uresničujejo načela poslovne politike posamezne zavarovalne družbe, in sicer kot okvirni normativi. Splošno veljavnih norm na tem področju namreč ni. Tovrstne odločitve in načini njihovega izračuna so poslovna skrivnost posameznega zavarovatelja. Kljub temu pa lahko navedemo glavne dejavnike, ki vplivajo na izravnalne zmogljivosti posamezne zavarovalne družbe (Flis, 1995a, str. 405):

- velikost njenega portfelja
- homogenost njenega portfelja

- prostorska razpršenosti zavarovanih objektov
- višina zavarovalno-tehničnih rezervacij
- kapitalna moč
- stanje na svetovnem pozavarovalnem trgu

Ravno tako kot zavarovalne družbe so tudi pozavarovalne družbe omejene glede lastnih izravnalnih zmogljivosti. Tudi pozavarovalne družbe si izdelujejo tabele maksimalnega kritja, in sicer po podobnih načelih kot zavarovalnice. Nevarnosti, ki jih pozavarovatelj ne more izravnati sam, izravna s pozavarovanjem (retrocesija) pri drugem pozavarovatelju. Na ta način tudi pozavarovalne družbe skrbijo za lastno gospodarsko varnost (Flis, 1995a, str. 406).

4.3.5. Oblike pozavarovanj

V osnovi se pozavarovalne pogodbe sklepajo v dveh oblikah, in sicer gre za fakultativno ter obligatno pozavarovanje. Ti dve obliki se nadalje delita še glede na način oziroma tip pozavarovalnega kritja.

Obligatno pozavarovanje (ang. obligatory reinsurance), imenovano tudi »avtomatično« pozavarovanje (ang. automatic reinsurance), je vnaprej sklenjena pogodba o pozavarovanju celotnih portfeljev zavarovanj. Posamezni riziki v takih pogodbah niso obravnavani. Primarni zavarovatelj (cedent) in pozavarovatelj se dogovorita o višini pozavarovalnega kritja, deležih ter portfelju zavarovanj (zavarovalna vrsta). Cedent se pri tem zavezuje, da bo dogovorjen del rizikov po sklenjeni pogodbi oddal v pozavarovanje, pozavarovateljeva (cesionarjeva) dolžnost pa je, da te rizike sprejme v pozavarovanje. Pozavarovatelj tako ne sme zavrniti pozavarovalnega kritja za posamezno zavarovanje, ki sodi v meje tako dogovorjenega pozavarovalnega kritja. Glede na to, da se pozavarovalna pogodba sklene vnaprej, za zavarovanja, ki pravzaprav še niso sklenjena, je pozavarovatelj močno odvisen od cedentove presoje rizikov in njegovega načina poslovanja. Tako sklenjene pogodbe se lahko nato v naslednjem letu obnovijo, lahko pa tudi ne, odvisno od načina poslovanja tako primarnega zavarovatelja kot tudi pozavarovatelja. V interesu obeh je dolgoročno sodelovanje, ki temelji na zaupanju. (Dorfman, 1994, str. 176).

Fakultativno pozavarovanje (ang. facultative reinsurance) je najstarejša oblika pozavarovanja. Primarni zavarovatelj se prosto odloči, kateri posamezni riziko bo pozavaroval, pozavarovatelj pa se na podlagi natančne analize rizika odloči, ali bo ta riziko pozavaroval, ali ne. Fakultativna metoda pozavarovanja je zaradi zahtevnosti manj pogosta, uporablja pa se pri pozavarovanju velikih rizikov, ki zaradi višine zavarovalne vsote niso kriti z obligatnim pozavarovanjem. Zavarovatelj se odloči za fakultativno obliko pozavarovanj tudi v primeru, ko vsota njegovih zavarovanih nevarnosti preseže lastne izravnalne kapacitete ter izravnalne kapacitete dogovorjene z obligatnim pozavarovanjem (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 18).

V praksi se pojavljajo tudi mešane oblike pozavarovalnih pogodb, ki vsebujejo lastnosti obeh že omenjenih oblik pozavarovanj. Primer takih pogodb so fakultativno – obligatna pozavarovanja, pogodbe o odprtem kritju, pogodbe o poolih in podobno.

4.3.6. Načini pozavarovalnega kritja

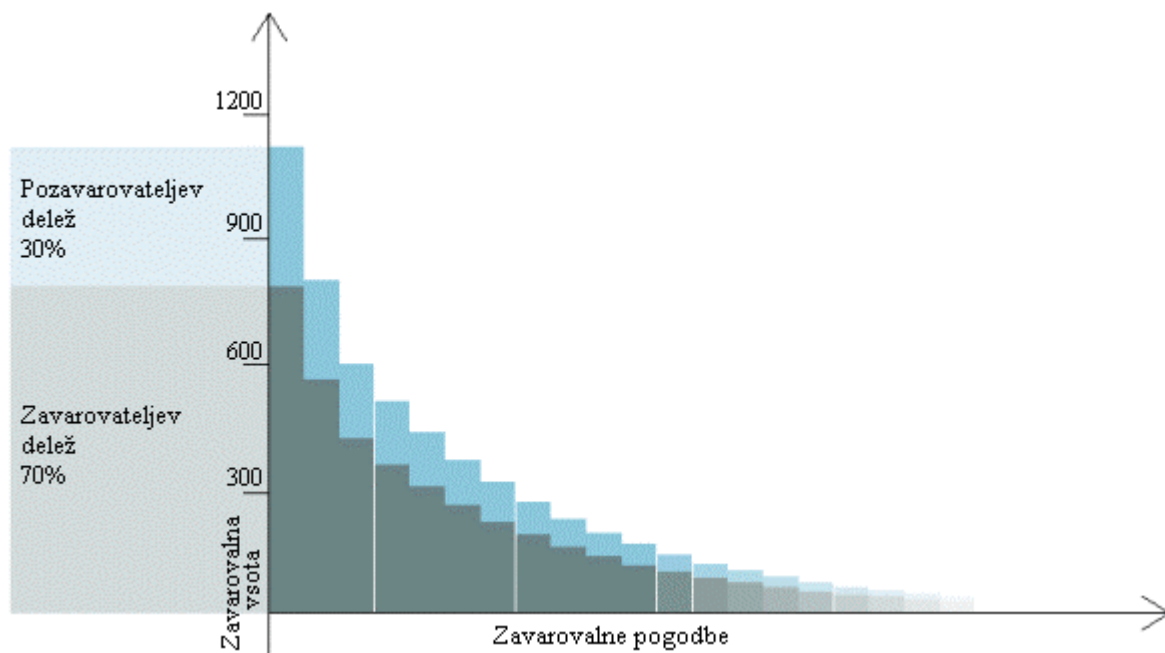
Delitev pozavarovanj glede na obliko opredeljuje le okvirno sodelovanje med primarnim zavarovateljem in pozavarovateljem. Obe vrsti pozavarovalnih pogodb se nadalje delita še glede na način oziroma tip pozavarovalnega kritja. Le to je lahko sorazmerno (proporcionalno) ali pa nesorazmerno (neproporcionalno). V prvo skupino sodijo kvotna in vsotno - presežkovna pozavarovanja, v drugo pa škodno - presežkovna pozavarovanja in pozavarovanje letnega presežka škod. V obeh skupinah se pojavljajo tudi mešani načini pozavarovalnega kritja, ki združujejo nekatere lastnosti posameznih načinov kritja. Glede na to, da je zavarovalna vrsta zavarovanje požara in elementarnih nesreč zelo heterogena zavarovalna vrsta, bo potrebno natančneje opredeliti načine pozavarovalnega kritja in poiskati primerne načine pozavarovalnega kritja požarnih zavarovanj.

4.3.6.1 Sorazmerni načini pozavarovanja

Bistvena značilnost sorazmernega načina pozavarovanja je delitev zavarovalne premije in odškodnin v pogodbeno določenem razmerju. Pozavarovateljev delež v izplačani odškodnini je enak pozavarovateljevemu deležu v zavarovalni premiji. Glede na to, da si zavarovatelj in pozavarovatelj premijo in škode delita v enakem razmerju, mora pozavarovatelj povrniti primarnemu zavarovatelju tudi določen del premije (pozavarovalna provizija), ki pokriva stroške sklepanja zavarovanj. Znesek se navadno določi kot odstotek celotne zavarovalne premije, na višino pa vplivajo tudi razmere na pozavarovalnem trgu.

Pri **kvotnem** (ang. quota share reinsurance) načinu kot prvi obliki sorazmernega pozavarovanja si zavarovatelj in pozavarovatelj določita razmerje, po katerem si bosta razdelila tako premijo kot tudi škodo. Slika 3 prikazuje primer kvotnega pozavarovanja, pri katerem je lastni delež zavarovatelja 70%.

Slika 3: Primer kvotnega pozavarovanja

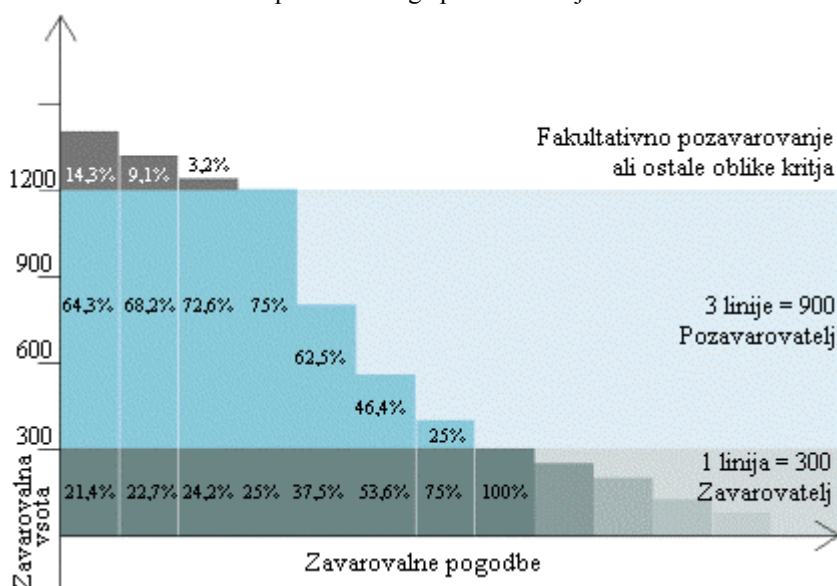

Vir: An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 22.

S Slike 3 je razvidno, da je razmerje enako za vse zavarovalne police, ki sodijo v okvir sklenjene pozavarovalne pogodbe. Tovrstna oblika pozavarovanja je sicer zelo enostavna, toda tovrstni način ne privede do homogenizacije portfelja niti do izenačenja škod, kar se na Sliki 3 lepo vidi. Na ta način cilj pozavarovanja (izravnava nevarnosti) ni dosežen v celoti, kajti cedent je še vedno izpostavljen velikim škodam. Poleg tega cedent po nepotrebnem prenaša del premije v pozavarovanje in tako izgublja del prihodkov. Kgotno pozavarovanje uporabljajo mlade, razvijajoče se zavarovalnice, ki imajo v določenih razredih zavarovanj malo izkušenj. Pozavarovatelj tako prevzame tveganje zavarovateljeve napačne ocene nevarnosti. Kgotno pozavarovanje je primerno tudi za omejevanje rizika slučaja in rizika sprememb (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 19-21). Kgotno pozavarovanje dobro ščiti homogene portfelje, kjer je veliko delnih škod (Bijelić, 1998, str. 251).

Druga oblika sorazmernega načina pozavarovanja oziroma **vsotno – presežkovno pozavarovanje** (ang. surplus reinsurance) se razlikuje od prvega načina predvsem po načinu delitve premije, ter posledično tudi škod. Razmerje, v katerem si zavarovatelj in pozavarovatelj razdelita premijo in škodo, je sicer enako, toda ni vnaprej dogovorjeno in se določi glede na potrebe zavarovatelja po pozavarovalnem kritju. Pri tem načinu pozavarovanja si zavarovatelj po posameznih razredih zavarovanj določi višino lastne izravnave (linija), preostanek pa mora izravnati pozavarovatelj. Vendar je tudi višina pozavarovalnega kritja omejena, in sicer kot večkratnik lastnega deleža, oziroma se določi v višini nekaj linij. V primeru, da znesek potrebnega pozavarovalnega kritja presega limito pozavarovalnega kritja, se navadno sklene še fakultativna pozavarovalna pogodba. Slika 4 prikazuje primer vsotno – presežkovnega pozavarovanja, kjer je zavarovateljev lastni delež oziroma linija v višini 300 denarnih enot, pozavarovalno kritje v višini 3 linij, zavarovalne vsote primarnih zavarovanj pa segajo od 300 pa do 1400 enot.

Slika 4: Primer vsotno – presežkovnega pozavarovanja

Vir: An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 24 .

Na Sliki 4 je lepo vidno, da je z vsotno – presežkovnim pozavarovanjem dosežen cilj pozavarovanja. Zavarovatelju je namreč uspelo izravnati portfelj določenega razreda zavarovanj

in tako omejiti izpostavljenost. Poleg tega ta način dopušča prilagajanje lastnih deležev lastni izravnalni kapaciteti oziroma zavarovateljevi finančni moči (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 19-24). Iz povedanega sledi, da je ta način pozavarovanj primeren za tiste vrste zavarovanj, pri katerih obstajajo velike razlike v zavarovalnih vsotah. Najpogosteje se uporablja ravno pri požarnih zavarovanjih, saj so zaradi narave te zavarovalne vrste razlike v zavarovalnih vsotah zelo velike (Bijelić, 1998, str. 235).

4.3.6.2 Nesorazmerni načini pozavarovanja

S sklenitvijo pozavarovalne pogodbe z nesorazmernim načinom kritja, se pozavarovatelj zaveže, da bo poravnal vse zavarovateljeve škode višje od dogovorjenega zneska, ki se v tem primeru imenuje prioriteta (ang. priority). Bijelić ta mejni znesek (ang. excess point) imenuje tudi zavarovateljeva odbitna franšiza (ang. deductible) (Bijelić, 1998, str. 245). Za razliko od sorazmernih načinov pozavarovalnega kritja, ko pozavarovatelj vedno krije del škode, pri nesorazmernih pozavarovalnih kritjih pozavarovatelj krije le škode nad mejnim zneskom oziroma prioriteto. Tudi v tem primeru je določena zgornja meja pozavarovalnega kritja. Ker pozavarovateljeve obveznosti niso sorazmerne z višino premije, se v tem primeru pozavarovalna premija določi glede na pretekle pozavarovateljeve izkušnje in glede na pričakovan razvoj škodnega procesa v prihodnosti. V primeru, da pozavarovatelj nima dovolj statističnih podatkov za oceno nevarnosti, se največkrat uporabijo izkušnje in podatki iz primerljivih zavarovalnih portfeljev (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 25-27).

V to skupino pozavarovanj sodi škodno – presežkovno (ang. excess of loss (XL)) pozavarovanje in pozavarovanje tehničnega rezultata oziroma pozavarovanje letnega presežka škod, kot je angleški termin Stop Loss prevedel Pavliha (Pavliha, 2000, str. 324).

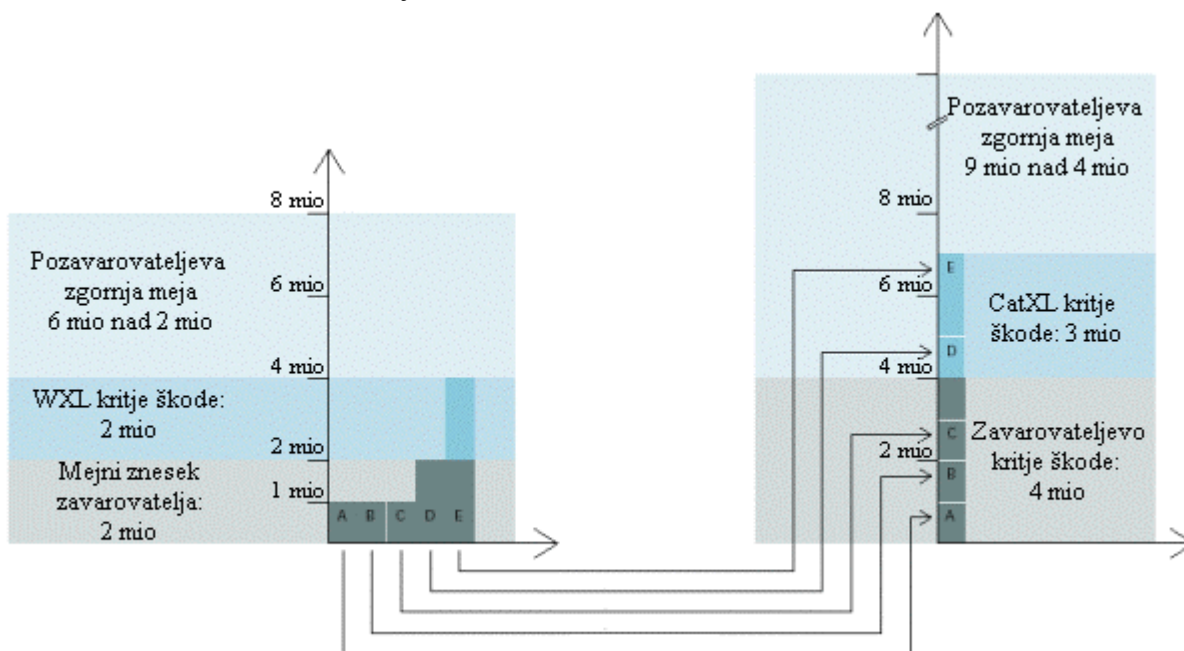
Pozavarovanje tehničnega rezultata je način pozavarovalnega kritja, s katerim se zavarovatelj zaščiti pred nihanjem majhnih in srednje velikih škod (npr. zavarovanje posevkov, živali). Pozavarovatelj v tem primeru krije vse škode nad določenim zneskom, ki je navadno določen kot odstotek premije. Drugače rečeno, delež škod, ki preseže pogodbeno določen delež škod, krije pozavarovatelj, a le do določene zgornje meje. Gre sicer za zelo obsežen način pozavarovalnega kritja, ki pa se zaradi zadržanosti pozavarovateljev le redko uporablja (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 28). Škodni rezultat je namreč v večji meri odvisen tudi od zavarovateljeve ocene nevarnosti in posledično obračunane zavarovalne premije. V primeru, da zavarovatelj napačno oceni nevarnost, odstopanje tehničnega rezultata ne bo le posledica naključij. Iz prakse poznamo primer pozavarovanja (Stop Loss) posevkov in plodov med Zavarovalnico Triglav in Pozavarovalnico Sava, ko zaradi ponavljajočih se neugodnih tehničnih rezultatov Pozavarovalnica Sava leta 1980 ni želela podaljšati take pozavarovalne pogodbe (Korošec, 1986, str. 78).

Škodno – presežkovno pozavarovanje se pojavlja v treh oblikah, in sicer kot škodno presežkovno pozavarovanje za posamezen riziko (ang. WXL/R), škodno presežkovno pozavarovanje pred nakopičenjem škod v enem dogodku (ang. WXL/E) in škodno presežkovno pozavarovanje pred nakopičenjem škod zaradi katastrofe (ang. CatXL). Z WXL/R kritjem se zavarovatelj zaščiti zgolj pred posameznimi velikimi škodami. Zavarovatelj namreč določi mejni

znesek škode, ki jo bo kril sam, škode nad tem zneskom pa bo pokrili pozavarovatelj, a le do dogovorjene višine. Na ta način se zavarovatelj ne more zaščititi pred nakopičenjem manjših škod nastalih v istem dogodku oziroma nesreči. Za zaščito pred nakopičenjem manjših škod pa je bolj primerno WXL/E in CatXL kritje. To kritje nudi zaščito pred večjim številom manjših škod nastalih kot posledica enega samega dogodka oziroma katastrofe. Tudi pri slednjih velja zgornja meja kritja, ki je hitro lahko presežena. V primeru, da ima zavarovatelj sklenjeno le WXL/E pogodbo in so škode v nekem dogodku presegle limito, bo moral preostanek škod kriti sam. V takem primeru je za zavarovatelja lahko ugodnejše tudi WXL/R kritje, čeprav ne nudi primerne zaščite za nakopičenje manjših škod (Bugmann, 1997, str. 20).

Ti načini pozavarovalnega kritja se dandanes pogosto uporabljajo za zaščito pred velikimi škodami in za zaščito pred nakopičenjem škod. Kritje WXL/R se uporablja predvsem pri požarnih zavarovanjih, vendar navadno v kombinaciji s CatXL kritjem (Bugmann, 1997, str. 20). Nesorazmerne načine pozavarovalnega kritja uporabljajo zavarovatelji, ki želijo obdržati čim večji del premije. Kljub temu pa zaščita ni popolna, saj pozavarovatelj krije zgolj škode nad mejnim zneskom, škode pod mejnim zneskom pa mora zavarovatelj izravnati sam. Zato se navadno uporablja kombinacija več načinov pozavarovalnega kritja, tudi proporcionalnega (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 25-27). Kombinacijo WXL/R (kritje 6 mio nad 2 mio) in CatXL (kritje 9 mio nad 4 mio) kritja predstavlja Slika 5, ki prikazuje škode, nastale na različnih zavarovanih objektih kot posledica potresa.

Slika 5: Primer WXL/R in CatXL kritja

Vir: An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 27

4.3.7. Izbira oblike in načina pozavarovalnega kritja

Za izbiro prave oblike in načina pozavarovalnega kritja mora zavarovatelj dobro poznati značilnosti svojega portfelja zavarovanj, kajti vsestranske pozavarovalne zaščite ni. Vsak način kritja namreč nudi optimalno zaščito le pred nekaterimi vrstami škod. Zavarovatelj si vedno prizadeva za sklenitev pozavarovalne pogodbe pod ugodnimi pogoji. Najpogosteje uporabljena

oblika pozavarovanja je obligatno pozavarovanje. To potrjuje tudi delež obligatnih pogodb v pozavarovalnici Triglav Re, ki znaša 85% (Letno poročilo pozavarovalnice Triglav Re 2001). Izbira načina pozavarovanja je po eni strani odvisna od narave portfelja zavarovanj, po drugi strani pa od ponudbe na trgu pozavarovanj.

Požarna zavarovanja so zelo nehomogena zavarovalna vrsta, tako zaradi različnih nevarnosti, ki jih krijejo, kot tudi zaradi velikih razlik v zavarovalnih vsotah. V tej skupini zavarovanj se pojavljajo velikanske posamične škode kot posledica požara in eksplozij, kot tudi večje število manjših škod. Zavarovanje krije namreč tudi posledice naravnih nesreč, za katere je značilno nakopičenje velikega števila škod, nastalih v enem škodnem dogodku. Glede na to, da je portfelj požarnih zavarovanj zelo nehomogen, da se pojavljajo velike, srednje in majhne škode, da obstaja možnost nakopičenja škod, da so škode v nekaterih primerih zelo pogosto popolne (požar), v nekaterih pa so navadno le delne (vihar), en način zavarovalnega kritja vsekakor ni dovolj.

Za izenačenje (homogenizacijo) portfelja je po mojem mnenju najprimernejša oblika vsotno – presežkovno pozavarovanje. Za zaščito pred velikimi škodami naj zavarovatelj sklene še škodno – presežkovno pozavarovanje WXL/R, za zaščito pred nakopičenjem škod pa tudi WXL/E ali CatXL kritje. Omenjena kombinacija različnih načinov kritja zavarovatelja sicer dobro zaščiti, toda pojavlja se vprašanje, pod kakšnimi pogoji zavarovatelj lahko sklene taka kritja. Slovenske zavarovalnice uporabljajo predvsem proporcionalne oblike pozavarovanja, kajti pogoji za neproporcionalno pozavarovanje niso ugodni.

4.3.8. Razmere na pozavarovalnem trgu

Cene pozavarovanja se uravnavajo povsem tržno, glede na razmere v zavarovalnem in pozavarovalnem sektorju. Višina razpoložljivega pozavarovalnega kritja je odvisna predvsem od tržne cene oziroma višine pozavarovalnih premij. Za pozavarovalni trg je značilno izrazito ciklično nihanje pozavarovalne premije, ki je na eni strani odvisno od ponudbe in povpraševanja po pozavarovanju, na drugi strani pa nanjo vpliva tudi dejanski škodni proces. Naraščajoče potrebe po pozavarovalnem kritju zaradi premajhne ponudbe namreč povzročijo rast pozavarovalnih premij. To vzpodbudi vstop novih akterjev na pozavarovalni trg in s tem postopoma presežek pozavarovalne kapacitete. Pozavarovalne premije nato postopoma padajo, kar posledično privede do izstopa nekaterih pozavarovateljev iz trga. Na dolžino cikla ter seveda tudi na razliko med najvišjo in najnižjo vrednostjo cikla (pozavarovalne premije) vplivajo tudi katastrofalne škode (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 31), vendar Slika 20 v Prilogi 5 ponazarja, da slednje niso edini vzrok za tako izrazito cikličnost pozavarovalnega trga.

Ugodni škodni proces pred letom 1990 je povzročil nižanje pozavarovalnih premij vse do leta 1990. Snežni viharji v letu 1990 in hurikan Andrew leta 1992 so pozavarovateljem prizadejali velike izgube, zato so premije začele naraščati. Pozavarovalni trg si je opomogel šele leta 1993, ko so na podlagi višjih premij in ugodnega škodnega procesa pozavarovatelji znova izkazovali dobičke. Vstop novih pozavarovateljev na trg je povzročil vnovičen upad premij. Pozavarovalnice so poslovale negativno, čeprav v tem obdobju ni bilo večjih škod. Premije so se počasi začele zviševati v letu 2000. Vzrok za skokovito rast premij po letu 2001 pa je vsekakor

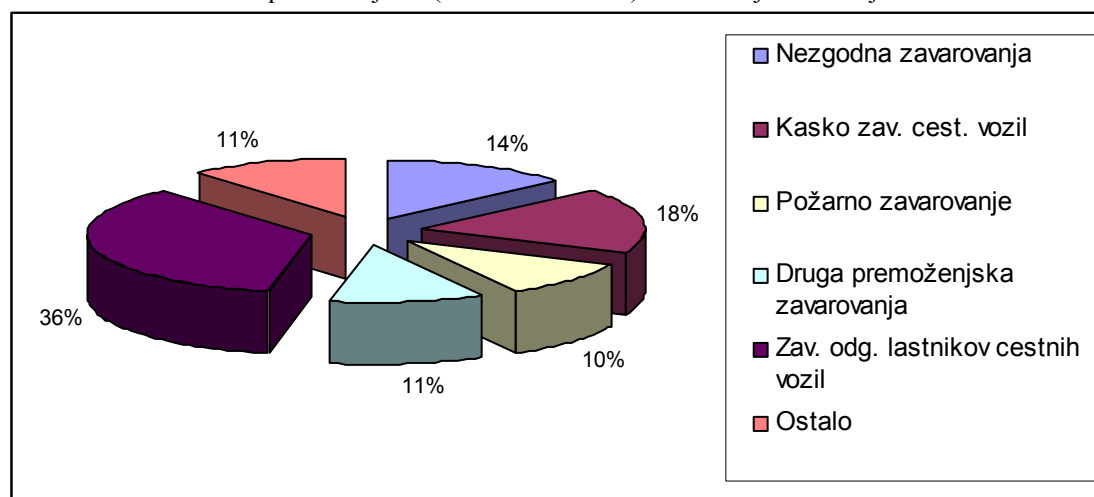
rekordno visoka škoda nastala ob terorističnem napadu na Svetovni trgovinski center v New Yorku leta 2001 (An Introduction to Reinsurance, 2002, str. 31). Iz povedanega lahko sklepamo, da poleg ponudbe in povpraševanja na uspešnost pozavarovalnega sektorja v večji meri vplivajo tudi velikanske škode, ki načeloma sodijo v skupino požarnih zavarovanj. Na Sliki 20 v Prilogi 5 je tudi vidno, da cikličnost pri proporcionalnem pozavarovanju ni tako izrazita kot pri neproporcionalnih oblikah pozavarovanj. Premije proporcionalnih zavarovanj so namreč določene kot del premije primarnih zavarovateljev, ki pa niso podvržene tako izrazitim cikličnim nihanjem (Enz, 2002, str. 5).

5. STATISTIČNA ANALIZA POŽARNIH ZAVAROVANJ

5.1. Zavarovalne premije

Kot že rečeno, sodi požarno zavarovanje v ožja premoženjska zavarovanja, ta pa v širša premoženjska (ne-življenjska) zavarovanja. Premoženjska zavarovanja je v Sloveniji leta 2001 sklepalo 10 zavarovalnic. Največji delež zavarovalne premije premoženjskih zavarovanj (brez zdravstvenih zavarovanj) je v letu 2001 zbrala Zavarovalnica Triglav (59%), sledijo Zavarovalnica Maribor (17%), Adriatic (9%), Slovenica (7%), deleži preostalih zavarovalnic pa ne presegajo 5% (Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str. 15). Znotraj premoženjskih zavarovanj (brez zdravstvenih zavarovanj) prevladujejo zavarovanja avtomobilske odgovornosti in kasko zavarovanja, ki v letu 2001 skupaj predstavljajo 54% vse bruto obračunane zavarovalne premije v Sloveniji. Požarno zavarovanje je z 10-odstotnim deležem znotraj premoženjskih (brez zdravstvenih) zavarovanj peta najpomembnejša zavarovalna vrsta, če pa upoštevamo vsa zavarovanja, pa je delež požarnih zavarovanj 5%, kar uvršča zavarovalno vrsto na sedmo mesto po višini zavarovalne premije. Slika 6 prikazuje strukturo širših premoženjskih (brez zdravstvenih) zavarovanj v Sloveniji v letu 2001.

Slika 6: Struktura širših premoženjskih (brez zdravstvenih) zavarovanj v Sloveniji v letu 2001

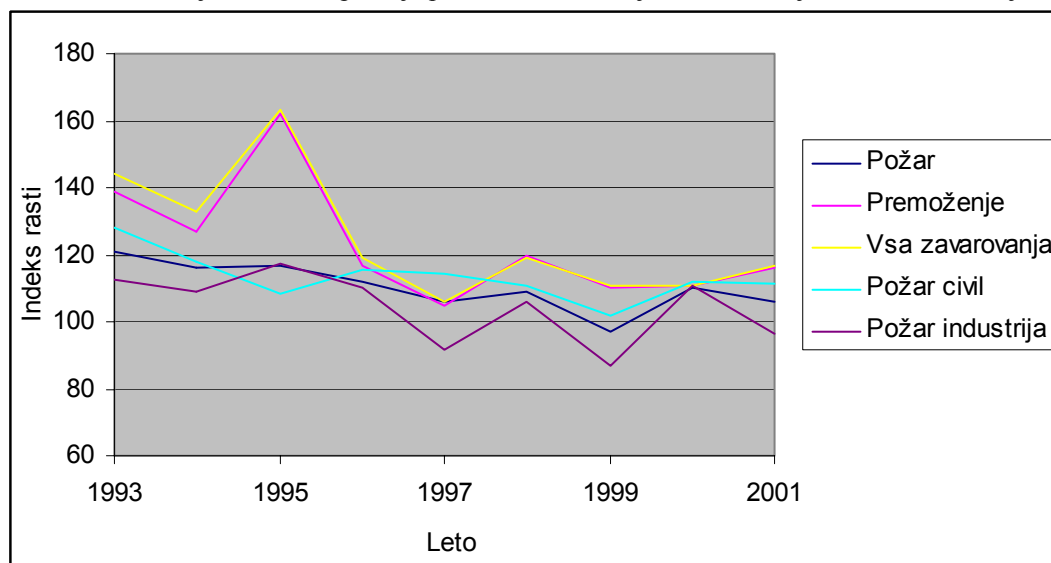
Vir: Tabela 14, Priloga 6.

Leta 1992 je delež bruto premije požarnih zavarovanj v bruto premiji širših premoženjskih zavarovanj znašal 17%, vendar pa je ta delež v sledečih letih hitro upadel. Leta 2001 je znašal le še 7%. Tako dinamiko bi deloma lahko pripisovali hitri rasti zavarovalne premije v drugih zavarovalnih vrstah (avtomobilska odgovornost, zdravstveno zavarovanje), novim oblikam

premoženjskih zavarovanj, deloma pa tudi nizki rasti premije požarnih zavarovanj. Razmerje med obračunano bruto premijo požarnih zavarovanj in obračunano bruto premijo premoženjskih zavarovanj je prikazano v Tabeli 12 v Prilogi 6. Po natančnejši analizi dinamike rasti bruto zavarovalne premije požarnih zavarovanj ugotovimo, da je ta sicer rasla, vendar ne tako hitro kot bruto zavarovalna premija premoženjskih zavarovanj. Dinamiko rasti premij požarnih in premoženjskih zavarovanj ter tudi vseh zavarovanj skupaj prikazuje Slika 7. Z upoštevanjem inflacije bi prišli do zaključka, da je bila realna rast v nekaterih obdobjih celo negativna.

Slika 7: Indeksi rasti celotne zavarovalne premije, premije požarnih zavarovanj skupaj, premije požarnih zavarovanj v industriji in obrti ter premije požarnih zavarovanj izven industrije in obrti v Sloveniji v letih 1993-2001

Vir: Tabela 13, Priloga 6.

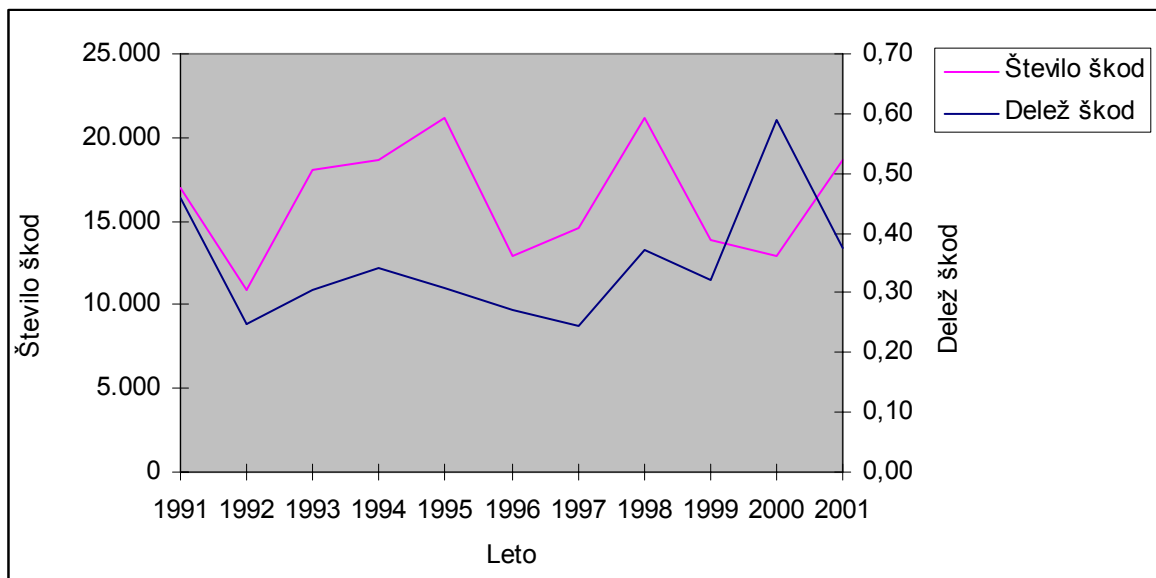
Na Sliki 7 je lepo vidno, da do negativnih rasti prihaja predvsem pri požarnem zavarovanju v industriji in obrti, požarno zavarovanje izven industrije in obrti (požar – civil) pa beleži dokaj konstantno rast, predvsem po letu 1995. Če bi požarnim zavarovanjem prišteli tudi premijo požarnih zavarovanj premoženja elektrogospodarskih podjetij, bi bila slika nekoliko, vendar ne bistveno, drugačna. Požarna zavarovanja elektrogospodarskih podjetij so bila že pred leti namreč del požarnih zavarovanj v industriji in obrti. Vzrok za negativne rasti so predvsem zaostrene gospodarske razmere v Sloveniji po osamosvojitvi, ko so se številna podjetja znašla v težavah. Zaradi varčevanja so mnoga podjetja krčila obseg zavarovalnega kritja in zavarovanih nevarnosti, mnogo podjetij pa je tudi prenehalo obstajati. To se odraža tudi v razmerju med požarnim zavarovanjem v industriji in obrti ter požarnim zavarovanjem zunaj industrije in obrti. V letih 1991-1995 je bilo to razmerje dokaj izenačeno, kasneje pa se je povečevalo v korist požarnih zavarovanj izven industrije in obrti. Spremenjeno razmerje lahko pojasnimo tudi z drugačno strukturo slovenskega gospodarstva, saj je vedno večji del slovenskega BDP ustvarjen v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, ki sodijo v okvir požarnega zavarovanja izven industrije in obrti.

5.2. Škodni proces

Obračunane odškodnine požarnih zavarovanj so v večji meri odvisne od števila nesreč ter posledično od števila škodnih zahtevkov in višine posameznih škod. Vse to se izraža v deležu

obračunanih bruto odškodnin v obračunani bruto premiji oziroma škodnemu rezultatu. Večje kot je število nesreč (požari, eksplozije, neurja...), večje je število škodnih zahtevkov, višji je delež škod. Vendar pa skupni znesek obračunanih odškodnin ni odvisen le od števila škodnih primerov, temveč tudi od višine posameznih škod. Dovolj je namreč ena velika škoda in že bo delež škod mnogo višji, kot bi bil sicer. Na delež škod požarnih zavarovanj tako najbolj vplivajo veliki požari s posamičnimi velikimi škodami in pa naravni dogodki (nesreče) z nakopičenjem manjših škod. Slika 8 prikazuje število škodnih primerov in delež škod požarnih zavarovanj.

Slika 8: Število škod in delež škod vseh požarnih zavarovanj

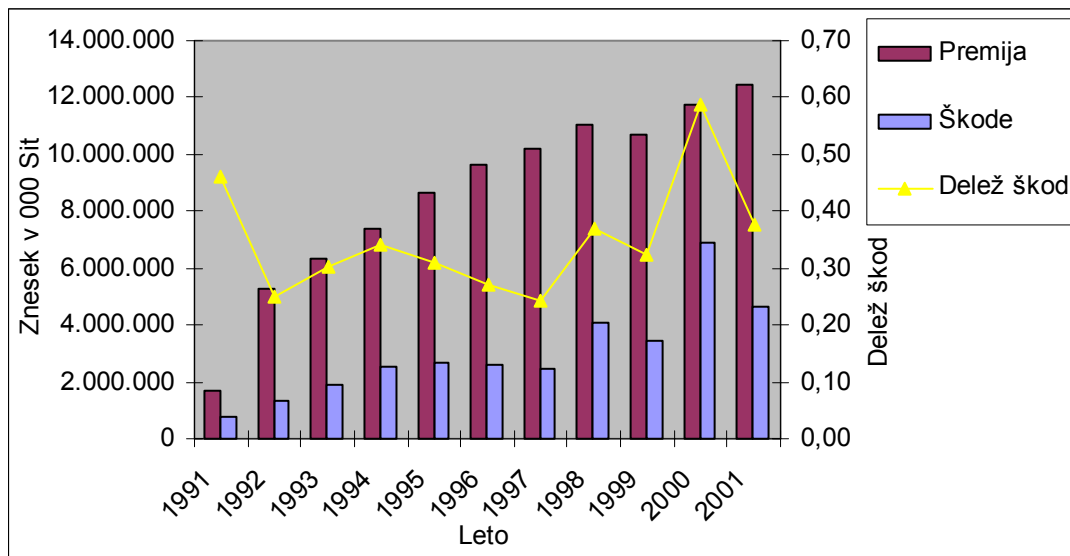
Vir: Tabela 16, Priloga 6.

Opazimo, da število škodnih primerov vpliva na delež škod, vendar ne povsem. Veliko odstopanje je v letu 2000, ki ga lahko pojasnimo s katastrofalnim požarom v Gorenju. Velike škode so značilne predvsem za požarna zavarovanja v industriji in obrti, množične škode pa za požarna zavarovanja izven industrije in obrti. Povprečne škode na škodni primer so zato pri požarnih zavarovanjih v industriji in obrti mnogo višje kot pa pri požarnih zavarovanjih izven industrije in obrti, kar je razvidno iz Tabele 19 v Prilogi 6. Povprečna škoda izven industrije namreč znaša le okoli 10% povprečne škode v industriji in obrti. Take škode tudi najbolj vplivajo na delež škod požarnih zavarovanj, vzrok pa so večinoma požari, saj le požari povsem uničijo premoženje. Ostale nesreče premoženje sicer poškodujejo, a ne tako kot požar. V Sloveniji je vsako leto od 15-25 požarov, v katerih nastane za več kot 20 mio SIT škode, številka pa se iz leta v leto povečuje. Veliki požari tudi najbolj vplivajo na delež škod požarnih zavarovanj, saj slovenski zavarovalni trg ni tako velik, da bi take škode izravnal brez zunanje izravnave.

Odškodnine požarnih zavarovanj naraščajo skladno z višanjem premije požarnih zavarovanj, vendar pa zaradi narave nevarnosti vključenih v zavarovalno kritje močno nihajo. Slika 9 prikazuje bruto premije in bruto odškodnine požarnih zavarovanj ter njuno razmerje. Vidimo, da odškodnine ne naraščajo v odvisnosti od premij. Poleg manjših nihanj deleža škod znotraj območja med 0,2 in 0,4 opazimo tudi dve večji nihanji. Delež škod v letih 1991 in 2000 je občutno višji od povprečnega deleža škod v obdobju od leta 1991 do 2001. Iz tega lahko

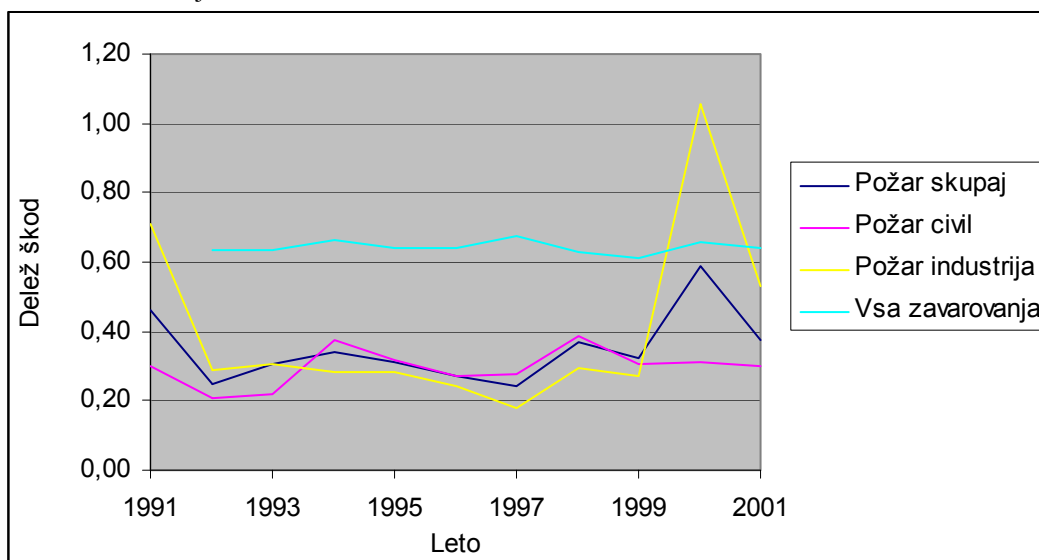
sklepamo, da lahko vsakih 10 let pride do zelo neugodnega razmerja med odškodnino in premijo požarnih zavarovanj. Če primerjamo deleže škod med razredi požarnih zavarovanj, opazimo, da do tako velikih nihanj prihaja samo znotraj razreda požarnih zavarovanj v industriji in obrti, kar je razvidno s Slike 10. Delež škod požarnih zavarovanj je v obdobju od leta 1991 do 2001 vedno med 0,2 in 0,4. Iz tega lahko sklepamo, da vzrok za tako velika nihanja niso naravni pojavi, kajti ti bi v enaki meri vplivali na vse razrede požarnih zavarovanj.

Slika 9: Škodni proces požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001

Vir: Tabela 16, Priloga 6.

Slika 10: Primerjava deležev škod posameznih razredov požarnih zavarovanj in deleža škod vseh zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001

Vir: Tabela 4 (Priloga 1) in Tabele 15, 16, 17 (Priloga 6).

Nihanje deleža škod požarnih zavarovanj je občutno večje kot nihanje deleža škod vseh zavarovanj v Sloveniji, kar lahko pojasnimo z izravnavo škod med zavarovalnimi vrstami. 10-letni standardni odklon deleža škod vseh zavarovanj znaša le 2 odstotni točki, standardni odklon požarnih zavarovanj za 11 letno obdobje od leta 1991 do 2001 pa znaša 10 odstotnih toč, kar je mnogo več, vendar še vedno ne toliko, kot bi pričakovali za zavarovalno vrsto s takimi

značilnostmi. Če analiziramo deleže škod dveh najpomembnejših razredov požarnih zavarovanj ugotovimo, da znaša standardni odklon požarnega zavarovanja izven industrije in obrti v enakem obdobju »le« 6 odstotnih točk, standardni odklon požarnega zavarovanja v industriji in obrti pa kar 26 odstotnih točk. To lahko pojasnimo z majhnim številom sklenjenih zavarovanj v industriji in obrti, zaradi česar zakon velikih števil ne more delovati kot bi si želeli. Za primerjavo naj ponovim, da je eden izmed treh kriterijev za oblikovanje izravnalnih rezervacij standardni odklon v višini 5 odstotnih točk, kar požarna zavarovanja močno presegajo.

5.3. Merodajni tehnični rezultat

Že v poglavju o tehničnih rezervacijah sem omenil, da se del v določenem letu obračunane premije nanaša tudi na prihodnja obdobja, del obračunanih odškodnin pa na pretekla obdobja. Če želimo povsem natančno ugotoviti dejanski škodni rezultat oziroma delež škod v določenem letu, moramo upoštevati tudi spremembo prenosnih premij in spremembo škodnih rezervacij. Z upoštevanjem tekočih obračunanih premij in odškodnin ter sprememb v prenosnih premijah in škodnih rezervacijah lahko izračunamo merodajni tehnični rezultat, kot ga imenuje Max Gurtler (Bijelić, 1998, str. 287). Najprej moramo torej ugotoviti merodajno premijo, nato merodajne odškodnine, nato pa še razmerje med njima. Tabela 20 v Prilogi 6 prikazuje stanje prenosnih premij in škodnih rezervacij v letih 1998-2001, Tabela 2 pa merodajne premije, merodajne odškodnine in merodajni škodni rezultat požarnih zavarovanj. Izračunani merodajni tehnični rezultati se nekoliko razlikujejo od že prej izračunanih deležev škod, predvsem v letu 1999, ko je bilo obračunanih veliko škod iz leta 1998.

Tabela 2: Merodajna premija, odškodnina, merodajni tehnični rezultat in delež škod požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1999-2001

Leto	Merodajna premija	Merodajna odškodnina	Merodajni tehnični rezultat	Delež škod
1999	10.768.974	2.630.009	0,24	0,32
2000	12.070.326	7.172.946	0,59	0,59
2001	12.586.199	5.198.786	0,41	0,38

Vir: Tabeli 15 in 20, Priloga 6.

5.4. Zavarovalno-tehnične rezervacije

Na tehnični izid požarnih zavarovanj vplivajo tudi zavarovalno-tehnične rezervacije požarnih zavarovanj, predvsem prenosne premije, škodne rezervacije in pa izravnalne rezervacije. Stanje omenjenih zavarovalno-tehničnih rezervacij v letih 1998-2001 je prikazano v Tabeli 20, Priloga 6. Prenosna premija se je v tem obdobju povečevala, kar je skladno z rastjo premije ter tako zniževala prihodke tekočega leta. Na drugi strani so se škodne rezervacije v letu 1999 občutno znižale, kar je znižalo odhodke tekočega leta. V kasnejših obdobjih so se škodne rezervacije le še povečevale, kar je odhodke požarnih zavarovanj le še povečevalo. V obravnavanem obdobju so rasle tudi izravnalne rezervacije, z izjemo leta 2000, ko so se občutno znižale. Znižanje lahko pripišemo predvsem požaru v Gorenju. Zavarovalnica Triglav, ki je podjetje tudi zavarovala je škodo pokrila tudi z znižanjem izravnalnih rezervacij, katerih namen je ravno izničevanje nihanj deleža škod.

5.5. Analiza stroškov poslovanja

Pri izvajanju zavarovalne dejavnosti nastajajo tudi različne vrste stroškov, kot so obratovalni stroški, stroški pridobivanja zavarovanj, stroški sklepne provizije, stroški reševanja škod in stroški preventivne dejavnosti. Večino zavarovateljevih stroškov poslovanja je nemogoče pripisati določeni zavarovalni vrsti, zato je potrebno uporabiti eno izmed metod kalkulacije stroškov. Le tako lahko zavarovatelj razvrsti splošne stroške na stroškovne nosilce, ki so v tem primeru zavarovalne vrste. Pravilnost razporejanja stroškov na stroškovne nosilce je seveda odvisna od izbrane metode kalkulacije. Za analizo celotne uspešnosti požarnih zavarovanj je potrebno poznati tudi stroške, ki nastanejo v zvezi z izvajanjem požarnih zavarovanj. Pri izvajanju poslovanja požarnih zavarovanj je leta 2001 nastalo za 7,8 mio SIT stroškov, kar je prikazano v Tabeli 3. Ker nam sam znesek ne pove veliko, so za primerjavo navedeni tudi stroški, ki nastanejo v zvezi z izvajanjem zavarovanj kopenskih motornih vozil (zavarovanje avtomobilskega kaska), ki so znašali 10,2 mio SIT, kar je za dobrih 30% več. Vendar nam tudi to ne pove dovolj, zato je smiselno izračunati delež stroškov poslovanja v bruto obračunani premiji (ang. expense ratio), kar je ravno tako prikazano v Tabeli 3. Iz tako izračunanih kazalnikov je razvidno, da so stroški v zvezi s požarnimi zavarovanji mnogo višji kot pa stroški v zvezi z zavarovanjem kopenskih motornih vozil. To lahko pojasnimo z zahtevnejšim postopkom sklepanja zavarovanj, predvsem pri požarnem zavarovanju v industriji in obrti, kjer je potrebno zelo natančno preučiti zavarovani riziko. Poleg vsega pa je po vsej verjetnosti velik del stroškov stalen. To pomeni, da se ta del stroškov ne zvišuje z višanjem števila sklenjenih zavarovanj, pač pa se znižuje strošek na tolar obračunane premije. V zavarovalni vrsti zavarovanje kopenskih motornih vozil je obračunana premija mnogo višja, zato je nižji tudi delež stroškov v bruto obračunani premiji (ang. expense ratio). Če ta delež prištejemo k deležu škod, dobimo kombinirani kazalnik (ang. combined ratio). V letu 2001 je ta znašal 1,01 (0,38+0,63), kar je pravzaprav že negativni rezultat. V letu 2001 so torej obračunane bruto odškodnine, povečane za stroške poslovanja nekoliko presegle v letu 2001 obračunano bruto premijo.

Tabela 3: Stroški zavarovalnic v Sloveniji v letu 2001 po zavarovalnih vrstah v 000 SIT

Zavarovalna vrsta	Bruto obratovalni stroški	Bruto stroški pridobivanja zavarovanj	Bruto strošek sklepne provizije	Bruto stroški reševanja škod	Bruto stroški preventivne dejavnosti	Bruto stroški skupaj
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	5.449.215	3.242.736	718.164	793.328	42.745	10.246.188
Delež v premiji*	25%	15%	3%	4%	0%	47%
Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	4.377.072	2.750.139	447.940	129.543	77.130	7.781.824
Delež v premiji*	35%	22%	4%	1%	1%	63%

* V letu 2001 obračunana bruto premija zavarovanja kopenskih motornih vozil znaša 22 mia SIT

** V letu 2001 obračunana bruto premija požarnih zavarovanj znaša 12,4 mia SIT

Vir: Interni viri SZZ, 2002, St-50, St-53.

5.6. Sozavarovanje

V Sloveniji je v sozavarovanje prejetih zelo malo požarnih zavarovanj. Leta 2001 je bilo v Sloveniji v sozavarovanje sprejete le za približno 37 mio SIT sozavarovalne premije, kar znaša le 0,3% celotne bruto premije požarnih zavarovanj. Sozavarovanje požarnih zavarovanj v Sloveniji torej ni razširjeno (Interni viri SZZ, 2002, St-23).

5.7. Pozavarovanje

V podatkih o obračunani bruto premiji požarnih zavarovanj ni upoštevano dejstvo, da je del bruto premije oddan tudi v pozavarovanje. Znesek oddan v pozavarovanje torej znižuje prihodke zavarovalnice. Ravno zato morajo zavarovatelji dobro preučiti portfelj zavarovanj in se odločiti o višini pozavarovalne zaščite. V letu 2001 je bilo v Sloveniji v pozavarovanje oddane za 4,5 mia SIT premije, kar pomeni, da je čista premija požarnih zavarovanj v tem letu znašala le 7,9 mia SIT. Primerjava z zavarovalno vrsto zavarovanje kopenskih motornih vozil nam pove, da je delež premije oddane v pozavarovanje mnogo višji pri požarnih zavarovanjih (36,4%) kot pa pri zavarovanju kopenskih motornih vozil (11,7%) (Tabela 21, Priloga 6). To je povsem razumljivo, saj pri požarnih zavarovanjih prihaja do velikanskih ali celo katastrofalnih škod, ki bi jih zavarovalnice same težko poravnale. Do takih škod pride ob večjih požarih ali pa ob naravnih nesrečah. Vendar pa naravne nesreče (toča) z nakopičenjem škod vplivajo tudi na zavarovanje avtomobilskega kaska, zato je tudi tu potrebno poiskati ustrezno pozavarovalno zaščito.

Če znesek premije oddan v pozavarovanje znižuje cedentove prihodke, pa pozavarovateljeva udeležba v izplačilu škode znižuje cedentove odhodke. Pozavarovateljev delež v odškodninah v letu 2001 v Sloveniji je znašal 50%, pri zavarovanju kopenskih motornih vozil pa le 21%. Čiste odškodnine zavarovanja so v letu 2001 znašale 2,3 mia SIT (Tabela 22, Priloga 6). Vse je seveda odvisno od načina pozavarovalnega kritja in pogojev na pozavarovalnem trgu, od katerega je odvisna pozavarovateljeva udeležba v odškodnini. Z upoštevanjem čistih odškodnin in čistih premij zavarovanja lahko izračunamo dejanski delež škod zavarovalnic v Sloveniji, ki je v letu 2001 znašal 0,30 oziroma 30%, kar je za 8 odstotnih točk manj kot pa delež škod izračunan iz bruto kategorij. To pomeni, da velike škode pravzaprav ne vplivajo tako na uspešnost posameznih zavarovateljev, kot bi lahko sklepali iz deležev škod izračunanih iz bruto kategorij.

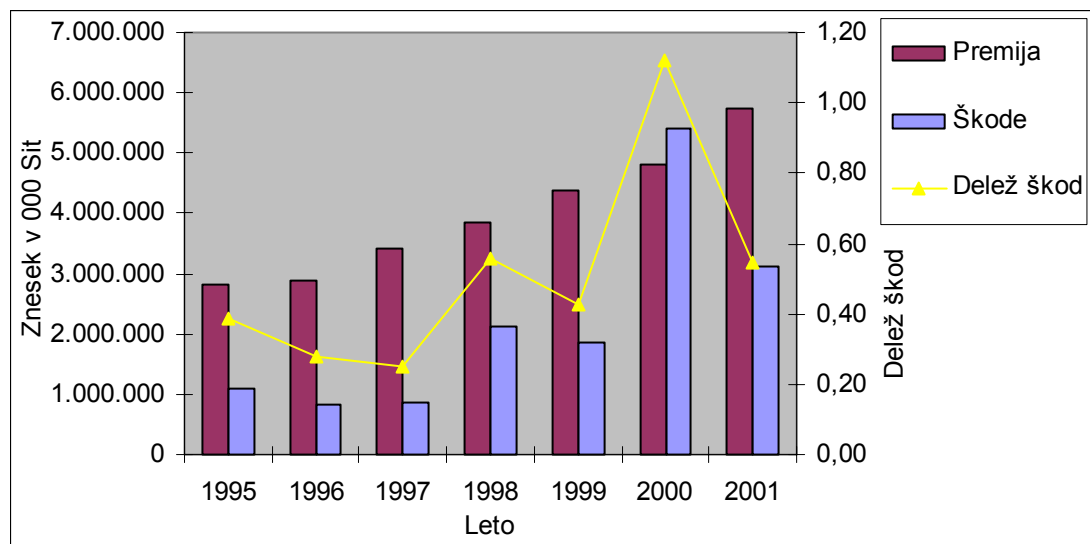
Seveda pa se tudi pozavarovatelji nadalje pozavarujejo in tako oddajo v retrocesijo del tveganja, ki ga ne morejo sami izravnati. Od 4,1 mia SIT pozavarovalne premije v Sloveniji je bilo kar 3,5 mia SIT oziroma 86% premije (cesij) oddane v retrocesijo. Leta 2001 je bilo v Sloveniji v retrocesijo prejete tudi za 1,6 mia SIT premije, od katere je bilo 105 mio SIT premije oddane v nadaljnjo retrocesijo. Čista pozavarovalna premija v Sloveniji je v letu 2001 znašala 2,1 mia SIT, kar je le 36% celotne bruto pozavarovalne premije (Interni viri SZZ, 2002, St-24).

Od načina pozavarovateljeve zaščite v tujini je odvisna tudi njihova udeležba v odškodninah. Čista odškodnina pozavarovanja v letu 2001 v Sloveniji znaša 1,2 mia SIT, kar je 38% bruto odškodnine pozavarovanja. Z upoštevanjem čistih pozavarovalnih premij in odškodnin pozavarovanja lahko izračunamo dejanski (čisti) delež škod pozavarovanja v Sloveniji, ki je leta 2001 znašal 0,57. Tako izračunan delež škod je za dve odstotni točki višji kot delež škod izračunan iz bruto kategorij, iz česar bi lahko sklepali, da slovenski pozavarovatelji niso izbrali optimalne pozavarovalne zaščite v tujini. To bi lahko pojasnili z zaostrenimi razmerami na svetovnem pozavarovalnem trgu.

Sicer pa obračunane bruto pozavarovalne premije požarnih zavarovanj v Sloveniji konstantno rastejo. Delež bruto pozavarovalne premije požarnih zavarovanj znaša 26% celotne bruto pozavarovalne premije, kar je največ izmed vseh zavarovalnih vrst (glej Sliko 22, Priloga 6). To

pomeni, da so izmed pomembnejših zavarovalnih (življenjska, zdravstvena, avtomobilska) vrst požarna zavarovanja najbolj pozavarovana. Dobra pozavarovalna zaščita požarnih zavarovanj je potrebna predvsem zaradi variabilnosti škodnega procesa. Variabilnost je še posebej izrazita pri samem pozavarovanju, kar je razvidno s Slike 11. Nihanje deleža škod je še intenzivnejše kot pri samem zavarovanju. Standardni odklon deleža škod pozavarovanja v obdobju med leti 1995 in 2001 znaša kar 27 odstotnih točk (Tabela 23 , Priloga 6).

Slika 11: Obračunana bruto pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1995-1999

Vir: Tabela 24, Priloga 6.

SKLEP

Požarno zavarovanje je izredno nehomogena zavarovalna vrsta, ki se že v osnovi deli na zavarovanja v industriji in obrti, zavarovanja izven industrije in obrti, zavarovanja premoženja elektrogospodarskih podjetij in pa nekatera druga požarna zavarovanja. Med razredi zavarovanj prihaja do velikih razlik v višini zavarovalnih vsot in s tem tudi do velikih razlik v višini škod. Do razlik prihaja tudi zaradi različne stopnje izpostavljenosti posameznim nevarnostim. Objekti, v katerih teče proizvodni proces, so namreč mnogo bolj izpostavljena nekaterim nevarnostim, kot so požar, eksplozije in podobno. Požarno zavarovanje je izredno raznovrstno tudi zaradi različnih nevarnosti, ki so vključene v zavarovalno kritje. Zavarovanje namreč krije posledice naravnih nesreč in tudi nekaterih drugih nesreč, kot so požar, eksplozije, padec letala in podobno. Že zaradi narave nevarnosti, ki so vključene v zavarovalno kritje, prihaja do velikih razlik v višini škode tako znotraj zavarovalne vrste kot tudi v nekem časovnem obdobju. Vse to se odraža v velikem nihanju deleža škod, ki je merilo uspešnosti zavarovalne vrste.

Nihanje deleža škod zavarovalne vrste je povsem pričakovano največje znotraj razreda požarnih zavarovanj v industriji in obrti, kjer zaradi manjšega števila zavarovanj in škodnih primerov ter zaradi velike vrednosti zavarovanih objektov in ostalih predmetov zavarovanja prihaja do večjih nihanj v času. V tem razredu požarnih zavarovanj lahko vsakih nekaj let pričakujemo posamično

škodo, ki bo preseгла milijardo SIT. Vzrok za največja nihanja deležev škod so ravno veliki požari, čeprav bi pričakovali, da so vzrok za nihanja tudi naravne nesreče, ki z nakopičenjem škod ravno tako lahko močno vplivajo na delež škod v posameznem letu. Naravne nesreče ne morejo biti vzrok za tako velika nihanja, kajti v tem primeru bi bili škodi bolj izpostavljeni objekti zunaj industrije in obrti, kar bi se moralo izražati v večjem nihanju deleža škod požarnih zavarovanj izven industrije in obrti. Naravne nesreče v Sloveniji očitno nimajo tako katastrofalnih posledic v zavarovalnem sektorju.

Razlike v nihanju deleža škod bi lahko pojasnili tudi z delovanjem oziroma nedelovanjem zakona velikih števil. Požarna zavarovanja izven industrije so mnogo številčnejša kot zavarovanja v industriji in obrti. Iz tega lahko sklepamo, da je slovenski trg premajhen za izravnavo velikih rizikov požarnih zavarovanj v industriji in obrti. Nihanja deleža škod izven industrije in obrti so manjša, kar pomeni, da se nevarnosti dokaj dobro izravnavajo že znotraj območja Slovenije. Vseeno so večja nihanja možna tudi v tem razredu požarnih zavarovanj, predvsem v primeru katastrofalnih naravnih nesreč, ki pa jih v Sloveniji ne poznamo, vsaj ne takih kot drugod po svetu (poplave in viharji). V Sloveniji je sicer povsem verjeten nastanek velike gmotne škode zaradi potresa, vendar to zaradi majhnega števila sklenjenih potresnih zavarovanj ne bi imelo večjih posledic za zavarovalni sektor.

Vsekakor so zaradi tako velikih nihanj in pa seveda velikanskih posamičnih škod pri požarnih zavarovanjih izrednega pomena zavarovalno-tehnične rezervacije in pa pozavarovanje. Da bi zavarovatelji sami ublažili nihanje deleža škod, oblikujejo izravnalne rezervacije. Ko je razmerje med odškodnino in premije ugodno, se te rezervacije večajo, ko pa razmerje postane neugodno, se izravnalne rezervacije nižajo. Ker pa zavarovatelji samo z oblikovanjem zavarovalno-tehničnih rezervacij ne morejo povsem izravnati nevarnosti požarnih zavarovanj, je potrebno tudi pozavarovanje. Za požarna zavarovanja je značilno, da se velik del zavarovanj pozavaruje preko slovenskih pozavarovalnic, te pa preko tujih pozavarovalnic poskrbijo za kar najboljšo prostorsko izravnavo nevarnosti. Da nevarnosti požarnih zavarovanj zavarovatelji ne morejo izravnati sami, potrjuje tudi podatek o višini pozavarovalne premije požarnih zavarovanj in pa razmerje med čisto in bruto premijo zavarovanja.

Vse to potrjuje mojo domnevo, da v zavarovalni vrsti zavarovanje požara in elementarnih nesreč prihaja do večjih nihanj deleža škod, ki jih zavarovatelji ne morejo izravnati sami z oblikovanjem zavarovalno-tehničnih rezervacij. Potrebno je pozavarovanje in s tem izravnavo nevarnosti izven območja Slovenije.

LITERATURA

1. 11th September 2001. München : Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, 2001. 16 str.
2. An Introduction to Reinsurance. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 2002. 34 str.
3. Bijelić Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana : Slovenica, zavarovalniška hiša d.d., 1998. 343 str.
4. Bohar Petra: Zavarovalnotehnične rezervacije s poudarkom na izravnalnih rezervacijah. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 54 str.
5. Britanska zavarovalnica zavrača zavarovanje zoper posledice terorizma. Finance, Ljubljana, 4.1.2003, str. 1.
6. Bugmann Cristoph: Proportional and Non – proportional Reinsurance. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 1997. 33 str.
7. Cmrečnjak Danica: Tomosovo škodo izvozili. Dnevnik, Ljubljana, 25.1.2003, str. 8.
8. Dorfman S. Mark: Introduction to Risk Management and Insurance. 5th edition. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1994. 496 str.
9. Enz Rudolf: The Insurance Cycle as an Entrepreneurial Challenge. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 2002. 19 str.
10. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. I. knjiga. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 1995. 311 str.
11. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. III. knjiga. Ljubljana : Pozavarovalnica Sava, 1995a. 416 str.
12. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju. IV. knjiga. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 1999. 606 str.
13. Grubbs Dawson, Boulter Anthony: Late Claims Reserves in Reinsurance. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 2000. 32 str.
14. Hart D. G., Buchanan R. A., Howe B.A.: The Actuarial Practice of General Insurance. Sydney : Institute of Actuaries of Australia, 1996. 592 str.
15. Korošec Maksimiljan: Finančni vidiki izravnavanja tveganja v zavarovanju. Ljubljana : Uradni list SRS, 1986. 107 str.
16. Kranjec Samo: Nedeljiv premoženjsko – zavarovalni trojček. Finance, Ljubljana, 23.04.2001, str. 18.
17. Kruhar Simona: Strožji pogoji, višje premije. Dnevnik, Ljubljana, 12.4.2002, str. 31.
18. Massmann Susan: War Risk Exclusion Legal History Outlined. [URL: http://www2.rmi.gsu.edu/faculty/klein/RMI_3500/Readings/Other/WTC_War_History.htm], 24.9.2001.
19. Mihajlović Novica: Človek, skupni imenovalec vzrokov za požare. Finance, Ljubljana, 28.1.2003, str. 21.
20. Mihajlović Novica: Policija: Svoje delo opravljamo dobro. Finance, Ljubljana, 28.1.2003a, str. 23.
21. Mihajlović Novica: Kako varni smo v javnih prostorih? Finance, Ljubljana, 28.1.2003b, str. 22.
22. Pavliha Marko: Zavarovalno pravo. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 371 str.

23. Penca Brane et al.: Zavarovanje pred nevarnostjo naravnih in drugih nesreč. Ujma, Ljubljana, 1999, 13, str. 295-298.
24. Petavs Stane: Čedalje več zavarovanj na novo vrednost. Finance, Ljubljana, 18.11.2002, str. 26.
25. Potočnik Anja: Ko ogenj ustavi proizvodnjo... Finance, Ljubljana, 22.4.2001, str. 18.
26. Pucelj Rudolf: Zavarovanje v poslovni praksi. Ljubljana : Samozaložba, 1990. 196 str.
27. Schaad Werner: Terrorism – Dealing with the New Spectre. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 2002. 8 str.
28. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2002. 311 str.
29. Williams Arthur C., Jr., Heins Richard M.: Risk Management and Insurance. Boston : McGraw-Hill Book Co.,1989. 836 str.
30. Williams Arthur C., Smith Michael L., Young Peter C.: Risk Management and Insurance. New York : McGraw-Hill, Inc., 1995. 680 str.
31. Zajc Miran: Ravnanje projekta spremljanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 109 str.

VIRI

1. The 1911 Edition Encyclopedia.
[URL:<http://38.1911encyclopedia.org/I/IN/INSURANCE.htm>], 1.12.2002.
2. 2001 Yearbook: The German Insurance Industry. Berlin : Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft e.V. (GDV), 2001. 143 str.
3. Artmann Thomas et al.: Schaden Spiegel 2003. München : Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, 2003. 35 str.
4. Finančni trgi : November 2001. Ljubljana : Banka Slovenije, 2001. 25 str.
5. Finančni trgi : September 2002. Ljubljana : Banka Slovenije, 2002. 26 str.
6. Fire Insurance Map. American Treasures of the Library of Congress.
[URL:<http://www.loc.gov/exhibits/treasures/trr016.html>], 15.5.2003.
7. Holzheu Thomas: US Property/Casualty Quarterly, First Quarter 2003. Zürich : Swiss Reinsurance Company, 2003.
8. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1991. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001, St 1-19.
9. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1992. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001a, St 1-19.
10. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1993. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001b, St 1-19.
11. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1994. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001c, St 1-19.
12. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1995. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001d, St 1-41.

13. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1996. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001e, St 1-41.
14. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1997. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001f, St 1-41.
15. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1998. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001g, St 1-41.
16. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 1999. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001h, St 1-41.
17. Interno Gradivo SZZ: Statistični podatki za leto 2000. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2001i, St 1-41.
18. Interno Gradivo SZZ: Statistika 2001. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2002, St 1-55.
19. Insurance Letter : Fitch : insurance losses could 'disappear' from industry totals.
[URL: <http://www.insurance-portal.com/100801.htm>], 8.10.2001.
20. Jahrbuch 2002: Die deutsche Versicherungswirtschaft. Berlin : Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft e.V. (GDV), 2002.
21. Klavzula o izključitvi terorističnih dejanj Zavarovalnice Triglav.
22. Klavzula za potresno zavarovanje Zavarovalnice Triglav.
23. Klavzule za požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav.
24. Letno poročilo pozavarovalnice Triglav Re 2001.
25. Letno poročilo Zavarovalnice Maribor 2001. Maribor : Zavarovalnica Maribor d.d., 2002. 69 str.
26. Muth Clemens: The Central and Eastern European Insurance Markets on their Way to the EU. München : Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, 2000. 31 str.
27. Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999. Ljubljana : Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo, 2000. 157 str.
28. Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000. Ljubljana : Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo, 2001. 162 str.
29. Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001. Ljubljana : Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo, 2002. 170 str.
30. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/01).
31. Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001 in Poročilo o delu Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2001. Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije: Ljubljana, 29.7.2002, št. 77, str. 9-44.
32. Potresna ogroženost. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje.
[URL:http://www.mo-rs.si/urszr/slo_win/ogrozenost/sogrozenost_potres.htm], 10.5.2003.
33. Primeri. Spletna stran Zavarovalnice Triglav.
[URL: <http://www2.zav-triglav.si/stran.asp?id=427>], 3.6.2003.
34. Sanborn Fire Insurance Maps. University of Virginia Library.
[URL:<http://fisher.lib.virginia.edu/sanborn/details.html>], 15.5.2003.
35. Sklep o podrobnejših pravilih in minimalnih standardih za izračun zavarovalno-tehničnih rezervacij (Uradni list RS, št. 3/01 in št. 69/01).

36. Splošni pogoji za požarno zavarovanje Zavarovalnice Triglav.
37. Statistični zavarovalniški bilten 2002. Ljubljana : Slovensko zavarovalno združenje, 2002. 64 str.
38. Topics : Annual review : Natural Catastrophes 2002. München : Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, 2003. 48 str.
39. Večje nesreče v letu 2002. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. [URL:http://www.mo-rs.si/urszr/slo_win/obvestila/vecjenesrece/leto02/letos.htm], 17.5.2003.
40. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zavarovalništvu (ZZavar-A) (Uradni list RS, št. 21/02).
41. Zakon o zavarovalnicah (ZZav) (Uradni list RS, št. 64/94, št. 35/95).
42. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar) (Uradni list RS, št. 13/00, št. 91/00).

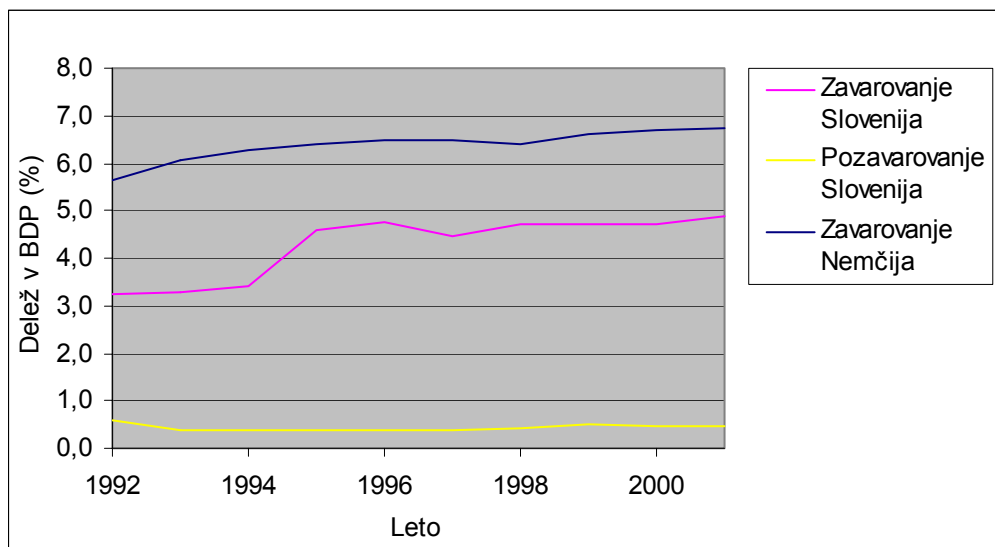

PRILOGE

Priloga 1: Stanje na področju zavarovalstva v Sloveniji.....	1
Priloga 2: Požarni zemljevid.....	4
Priloga 3: Potresna ogroženost.....	5
Priloga 4: Požarna statistika v Sloveniji	6
Priloga 5: Cikličnost pozavarovalnega trga	10
Priloga 6: Statistična analiza požarnih zavarovanj	11

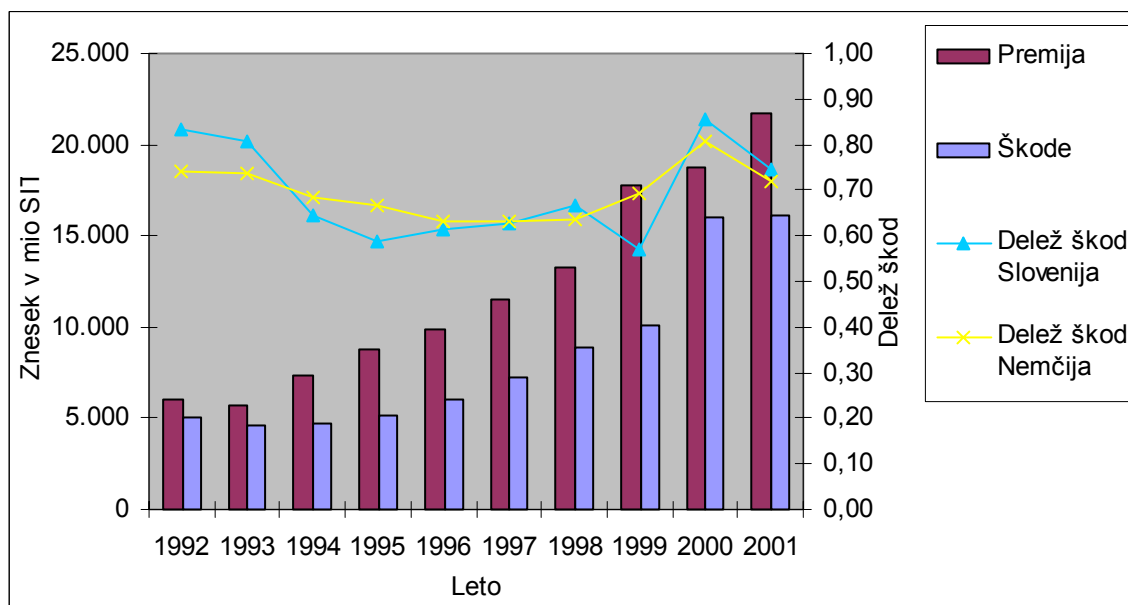
Priloga 1: Stanje na področju zavarovalstva v Sloveniji

Slika 12: Delež obračunane bruto zavarovalne in pozavarovalne premije v BDP v Sloveniji in Nemčiji v letih 1992-2001

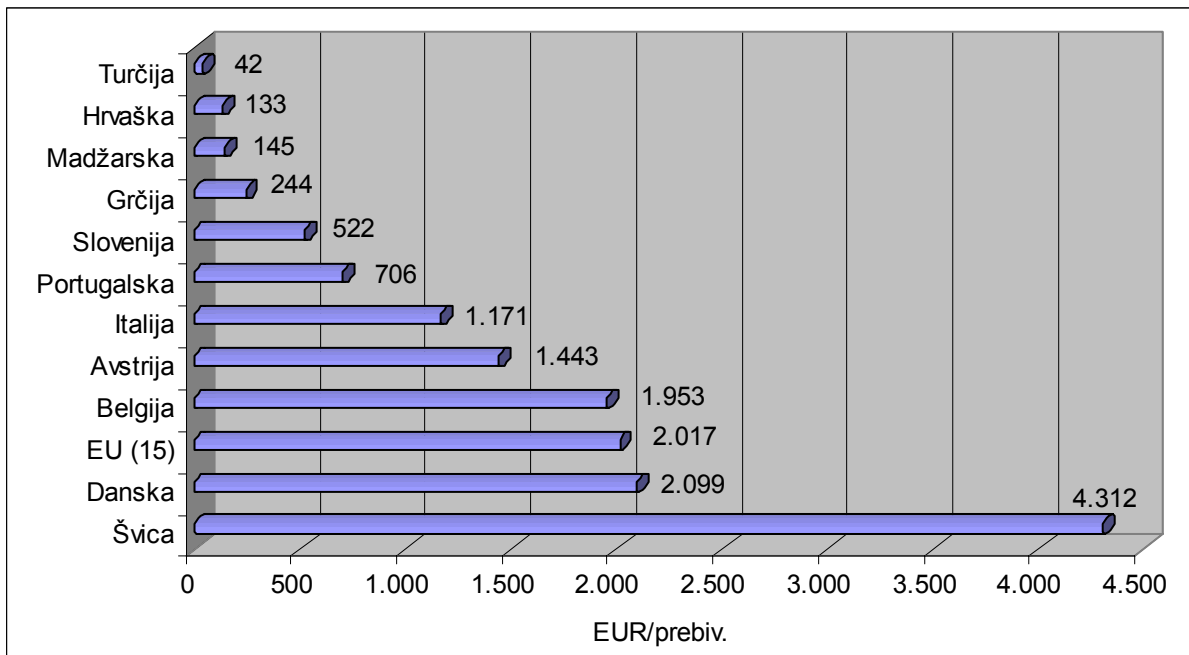
Vir: Tabeli 4 in 5 ;
 2001 Yearbook: The German Insurance Industry, str. 50 ;
 Jahrbuch 2002: Die deutsche Versicherungswirtschaft, str. 42.

Slika 13: Obračunana bruto premija pozavarovanja, obračunane bruto odškodnine pozavarovanja in deleža škod pozavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001

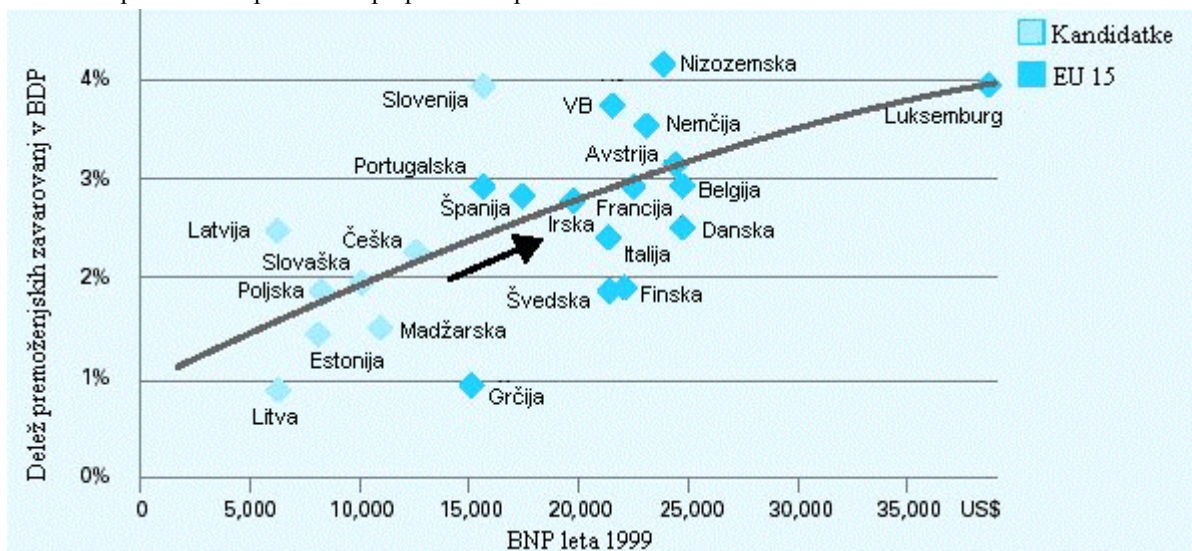
Vir: Tabela 5 ;
 2001 Yearbook: The German Insurance Industry, str. 50 ;
 Jahrbuch 2002: Die deutsche Versicherungswirtschaft, str. 42.

Slika 14: Zavarovalna premija na prebivalca v EUR v letu 2001

Vir: Statistični zavarovalniški bilten 2002, 2002, str. 61.

Slika 15: Delež premoženjskih (ne-življenjskih) zavarovanj v bruto domačem proizvodu ter bruto nacionalni proizvod na prebivalca po pariteti kupne moči za države kandidatke EU in članice EU v letu 1999

Vir: Muth, 2000, str. 16.

Tabela 4: Obračunana bruto zavarovalna premija ter obračunane bruto odškodnine zavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001

Leto	Premija v mio SIT	Indeks rasti	Delež v BDP v%	Odškodnine v mio SIT	Indeks rasti	Delež škod*
1992	32.902	/	3,23	20.794	/	0,63
1993	47.415	144,1	3,30	30.157	145,0	0,64
1994	62.962	132,8	3,40	41.899	138,9	0,67
1995	102.374	162,6	4,61	65.584	156,5	0,64
1996	121.815	119,0	4,77	78.005	118,9	0,64
1997	129.590	106,4	4,46	87.647	112,4	0,68
1998	154.045	118,9	4,73	96.512	110,1	0,63
1999	171.381	111,3	4,70	104.387	108,2	0,61
2000	190.655	111,2	4,72	125.240	120,0	0,66
2001	222.529	116,7	4,87	142.207	113,5	0,64

*Standardni odklon deleža škod izračunan v Excelu¹⁰ znaša 0,02

Vir: Finančni trgi, 2002, str. 3 ;
Lastni izračuni.

Tabela 5: Obračunana bruto pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1992-2001

Leto	Premija v mio SIT	Indeks rasti	Delež v BDP v%	Odškodnine v mio SIT	Indeks rasti	Delež škod*
1992	6.026	/	0,59	5.013	/	0,83
1993	5.722	95,0	0,40	4.611	92,0	0,81
1994	7.356	128,6	0,40	4.729	102,6	0,64
1995	8.718	118,5	0,39	5.106	108,0	0,59
1996	9.830	112,8	0,39	6.035	118,2	0,61
1997	11.529	117,3	0,40	7.216	119,6	0,63
1998	13.313	115,5	0,41	8.876	123,0	0,67
1999	17.804	133,7	0,49	10.131	114,1	0,57
2000	18.802	105,6	0,47	16.043	158,4	0,85
2001	21.689	115,4	0,47	16.135	100,6	0,74

*Standardni odklon deleža škod izračunan v Excelu znaša 0,11

Vir: Finančni trgi, 2002, str. 3 ;
Lastni izračuni.

¹⁰ Excel uporablja formulo za izračun standardnega odklona:

$$\sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

Priloga 2: Požarni zemljevid

Slika 16: Sanbornov požarni zemljevid za mesto Tombstone, Arizona

Vir: Fire Insurance Map. American Treasures of the Library of Congress, 2003.

Priloga 3: Potresna ogroženost

Slika 17: Seizmološka karta Slovenije s 500-letno povratno dobo potresov

Vir: Potresna ogroženost. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, 2003.

Priloga 4: Požarna statistika v Sloveniji

Tabela 6: Število požarov v Sloveniji v letih 1999-2001

Leto	1999	2000	2001
Požari v objektih skupaj	1497	1591	1621
Stanovanjski objekti	952	981	1061
Industrija, obrt, energetika	168	204	200
Poslovni, upravni objekti	30	43	22
Trgovski, turistični, gostinski objekti	70	75	98
Vzgoja, zdravstvo, vera, kultura	22	26	30
Kmetijstvo	178	193	153
Drugi gradbeni objekti	77	40	57
Narava	990	2246	1464
Prometna sredstva	471	631	576
Drugi požari	624	703	721
Skupaj	3582	5171	4382

Vir: Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999, 2000, str. 56-61;
Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000, 2001, str. 59-64 ;
Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 66-73.

Tabela 7: Ocenjena neposredna škoda zaradi požarov v Sloveniji v letih 1999-2001 v mio SIT

Leto	1999	2000	2001
Požari v objektih skupaj	1777	6249	2965
Stanovanjski objekti	561	458	436
Industrija, obrt, energetika	454	4913	740
Poslovni, upravni objekti	n.p.	n.p.	n.p.
Trgovski, turistični, gostinski objekti	n.p.	375	1075
Vzgoja, zdravstvo, vera, kultura	n.p.	n.p.	n.p.
Kmetijstvo	631	405	539
Drugi gradbeni objekti	n.p.	n.p.	n.p.
Narava	14	15	43
Prometna sredstva	422	254	1067
Drugi požari	27	27	33
Skupaj	2240	6545	4108

Vir: Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999, 2000, str. 56-61;
Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000, 2001, str. 59-64 ;
Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 66-73.

Tabela 8: Povprečna škoda na požar v Sloveniji v letih 1999-2001 v SIT

Leto	1999	2000	2001
Požari v objektih skupaj	1.187.041	3.927.718	1.829.118
Stanovanjski objekti	589.286	466.871	410.933
Industrija, obrt, energetika	2.702.381	24.083.333	3.700.000
Poslovni, upravni objekti	n.p.	n.p.	n.p.
Trgovski, turistični, gostinski objekti	n.p.	5.000.000	10.969.388
Vzgoja, zdravstvo, vera, kultura	n.p.	n.p.	n.p.
Kmetijstvo	3.544.944	2.098.446	3.522.876
Drugi gradbeni objekti	n.p.	n.p.	n.p.
Narava	14.141	6.679	29.372
Prometna sredstva	895.966	402.536	1.852.431
Drugi požari	43.269	38.407	45.770
Skupaj	625.349	1.265.713	937.471

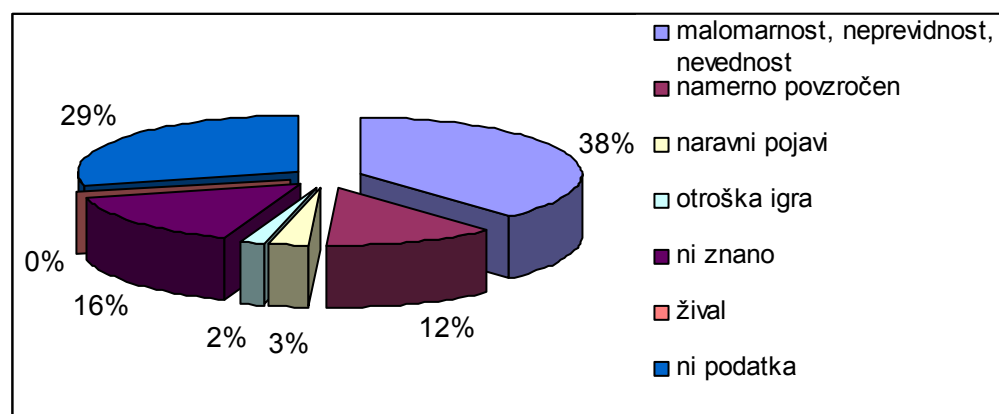
Vir: Tabeli 6 in 7.

Tabela 9: Število požarov v Sloveniji v letih 1999-2001 po načinu povzročitve

Leto	1999	2000	2001
Malomarnost, neprevidnost, nevednost	1484	1929	1636
Namerno povzročen	420	665	540
Naravni pojavi	126	140	140
Otroška igra	75	89	57
Ni znano	640	781	656
Žival	3	5	1
Ni podatka	834	1562	1352
Skupaj	3582	5171	4382

Vir: Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999, 2000, str. 56-61;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000, 2001, str. 59-64 ;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 66-73.

Slika 18 : Požari v Sloveniji v letih 1999-2001 po načinu povzročitve

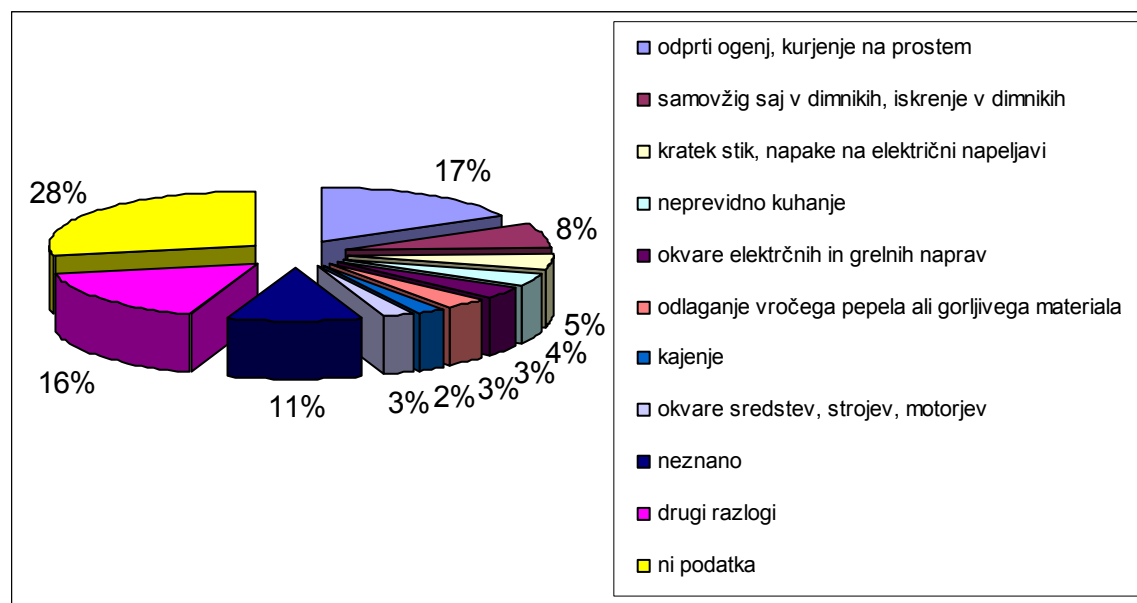
Vir: Tabela 9.

Tabela 10: Vzroki za požare v Sloveniji v letih 1999-2001

Leto	1999	2000	2001
Odpri ogenj, kurjenje na prostem	507	1059	642
Samovžig saj v dimnikih, iskrenje v dimnikih	299	303	400
Kratek stik, napake na električni napeljavi	210	224	206
Neprevidno kuhanje	173	173	174
Okvare električnih in grelnih naprav	134	147	153
Odlaganje vročega pepela ali gorljivega materiala	152	149	136
Kajenje	n.p.	165	123
Okvare sredstev, strojev, motorjev	109	125	106
Neznano	466	535	399
Drugi razlogi	704	751	702
Ni podatka	828	1540	1341
Skupaj	3582	5171	4382

Vir: Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999, 2000, str. 56-61;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000, 2001, str. 59-64 ;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 66-73.

Slika 19 : Vzroki požarov v Sloveniji v letih 1999-2001

Vir: Tabela 10.

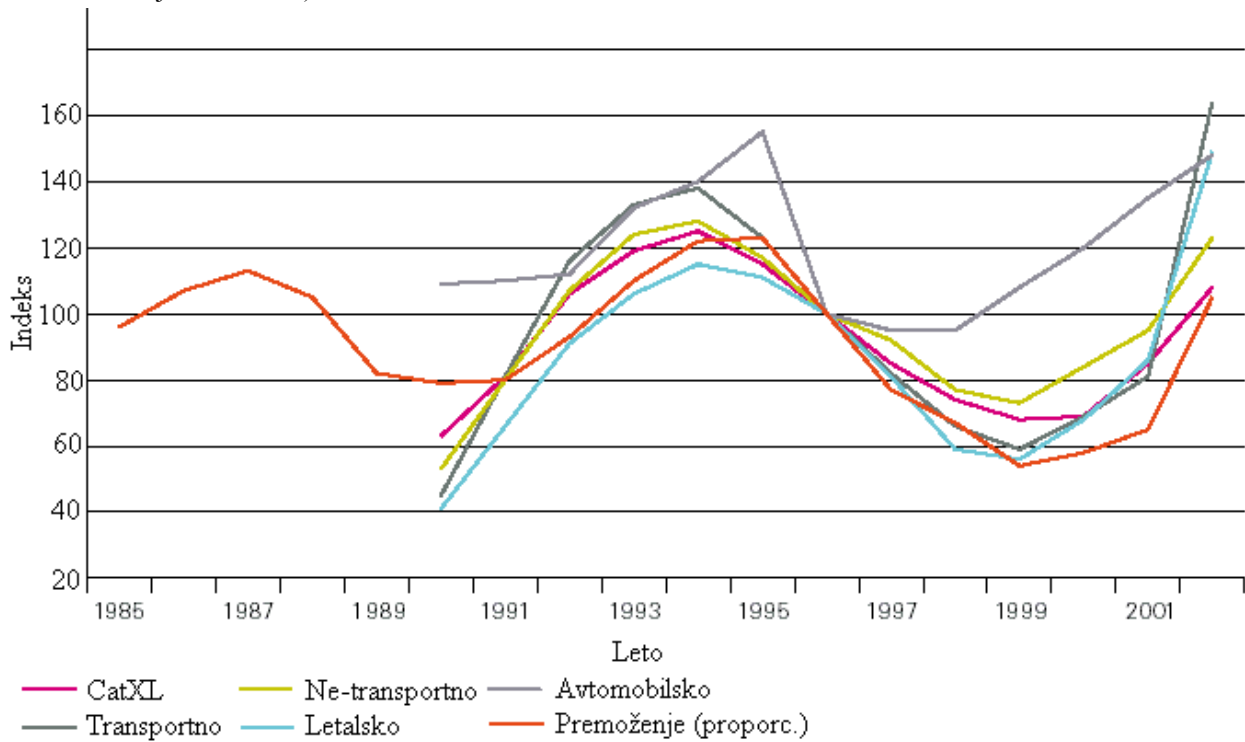
Tabela 11: Največji požari v Sloveniji v letih 1999-2002

	Leto	Škoda v mio SIT
Gorenje	2000	4100
Tomos	2002	2300
Ladja Atlantic Start	2001	750
Terme Zreče	2001	500
Mobitel	2002	500
OŠ Pozdemelj	2002	450
Dar d.o.o.	2000	400
Terme Čatež	2001	400
Motorni vlak v Kamniku	1999	300
Trgovski center Dragomer	2000	300
Iskra Rotomatika	2002	300
Sušilnica hmelja v Šempetru	1999	260
Industrija usnja Vrhnika	2001	230
Algoja (Termika)	2002	200
Steklarna Rogaška	2001	170
Hidroelektrarna Dovje	2000	150
Termo	1999	120
Transformatorska postaja v Lj.	1999	100

Vir: Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 1999, 2000, str. 56-61 ;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000, 2001, str. 59-64 ;
 Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2001, 2002, str. 66-73 ;
 Večje nesreče v letu 2002, 2003.

Priloga 5: Cikličnost pozavarovalnega trga

Slika 20: Indeksi cen pozavarovanja v svetu za posamezne vrste pozavarovanja med leti 1985-2001 (bazni indeks 100 je v letu 1996)

Vir: Enz, 2002, str. 5.

Priloga 6: Statistična analiza požarnih zavarovanj

Tabela 12: Bruto zavarovalna premija in odškodnina požarnih in premoženjskih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001 v 000 SIT

Leto	Bruto premija			Bruto odškodnine		
	Požar	Premoženje	Delež v premoženju	Požar	Premoženje	Delež v premoženju
1991	1.707.339	/	/	784.471	/	/
1992	5.272.207	30.445.000	17%	1.312.334	19.927.000	7%
1993	6.361.560	42.400.000	15%	1.931.141	28.535.000	7%
1994	7.364.280	53.931.000	14%	2.522.519	39.018.000	6%
1995	8.629.654	87.222.000	10%	2.673.243	60.808.000	4%
1996	9.632.594	101.688.000	9%	2.621.405	71.856.000	4%
1997	10.181.535	106.711.000	10%	2.476.969	80.883.000	3%
1998	11.058.835	127.715.000	9%	4.102.344	89.051.000	5%
1999	10.678.721	140.475.000	8%	3.443.259	96.538.000	4%
2000	11.758.361	155.505.000	8%	6.922.570	113.853.000	6%
2001	12.420.989	180.041.000	7%	4.674.589	129.100.000	4%

Vir: Finančni trgi, 2002, str. 3 ;
 Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8.

Tabela 13: Indeksi rasti bruto zavarovalne premije požarnih in širših premoženjskih zavarovanj ter vseh zavarovanj skupaj v Sloveniji v letih 1992-2001

Leto	Požar skupaj	Požar civil	Požar industrija	Premoženje	Vsa zavarovanja
1992	/	/	/	/	/
1993	121	128	113	139	144
1994	116	118	109	127	133
1995	117	108	118	162	163
1996	112	115	110	117	119
1997	106	114	92	105	106
1998	109	111	106	120	119
1999	97	102	87	110	111
2000	110	112	110	111	111
2001	106	111	96	116	117
p.l.s.r.*	10%	13%	4%	22%	24%

* Povprečna letna stopnja rasti

Vir: Finančni trgi, 2002 ;
 Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8.

Tabela 14: Dosežena zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah premoženjskih zavarovanj, razen zdravstvenih zavarovanj v Sloveniji v letu 2001 v mio SIT

Zavarovalna vrsta	Bruto premija	Delež
Nezgodna zavarovanja	16.853	14%
Kasko zavarovanja cestnih vozil	22.078	18%
Kasko zavarovanja tirmih vozil	716	1%
Kasko zavarovanja letal in drugih zračnih polovil	344	0%
Zavarovanje pomorskega in rečno-jezerskega kaska	158	0%
Transportna kargo zavarovanja	1.416	1%
Požarno zavarovanje	12.498	10%
Druga premoženjska zavarovanja	13.967	11%
Zavarovanje odgovornosti lastnikov cestnih vozil	43.510	35%
Zavarovanje odgovornosti v zračnem prometu	150	0%
Zavarovanje odgovornosti ladjarjev in popraviljalcev ladij	67	0%
Druga zavarovanja odgovornosti	5.006	4%
Kreditna zavarovanja	5.450	4%
Kavcijska zavarovanja	106	0%
Zavarovanje raznih finančnih izgub	532	0%
Zavarovanje pravne zaščite	66	0%
Zavarovanje nudenja pomoči osebam v težavah	66	0%
SKUPAJ	122.983	100%

Vir: Poročilo o stanju na področju zavarovalništva za leto 2001, 2002, str. 15.

Tabela 15: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2002

Leto	Premija v 000 SIT	Škode v 000 SIT	Delež škod**	Število škod***	Povprečna škoda
1991	1.707.339	784.471	0,46	17.027	46.072
1992	5.272.207	1.312.334	0,25	10.944	119.914
1993	6.361.560	1.931.141	0,30	18.076	106.835
1994	7.364.280	2.522.519	0,34	18.608	135.561
1995	8.629.654	2.673.243	0,31	21.113	126.616
1996	9.632.594	2.621.405	0,27	12.869	203.699
1997	10.181.535	2.476.969	0,24	14.648	169.099
1998	11.058.835	4.102.344	0,37	21.116	194.277
1999	10.678.721	3.443.259	0,32	13.832	248.934
2000	11.758.361	6.922.570	0,59	12.949	534.603
2001	12.420.989	4.674.589	0,38	18.713	249.804

*Povprečni delež škod v letih 1991-2001 znaša 0,35

** Standardni odklon deleža škod v letih 1991-2001 izračunan v Excelu znaša 0,10

***Povprečno število škod v letih 1991-2001 znaša 16.354

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8 ;

Lastni izračuni.

Tabela 16: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj izven industrije in obrti v Sloveniji v letih 1991-2002

Leto	Premija v 000 SIT	Škode v 000 SIT	Delež škod**	Število škod***	Povprečna škoda
1991	1.041.817	311.490	0,30	14.964	20.816
1992	2.660.339	555.619	0,21	9.262	59.989
1993	3.411.593	755.633	0,22	16.342	46.239
1994	4.019.010	1.513.964	0,38	16.660	90.874
1995	4.348.679	1.372.832	0,32	19.262	71.272
1996	5.014.458	1.349.908	0,27	11.448	117.916
1997	5.738.665	1.573.532	0,27	13.165	119.524
1998	6.367.763	2.478.233	0,39	19.012	130.351
1999	6.498.226	1.984.736	0,31	11.913	166.603
2000	7.278.401	2.285.670	0,31	10.948	208.775
2001	8.085.281	2.417.506	0,30	16.491	146.595

*Povprečni delež škod v letih 1991-2001 znaša 0,30

** Standardni odklon deleža škod v letih 1991-2001 izračunan v Excelu znaša 0,06

***Povprečno število škod v letih 1991-2001 znaša 14.497

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8 ;

Lastni izračuni.

Tabela 17: Analiza škodnega procesa požarnih zavarovanj v industriji in obrti v Sloveniji v letih 1991-2002

Leto	Premija v 000 SIT	Škode v 000 SIT	Delež škod**	Število škod***	Povprečna škoda
1991	663.651	471.761	0,71	1.812	260.354
1992	2.591.745	749.935	0,29	1.451	516.840
1993	2.918.453	885.821	0,30	1.457	607.976
1994	3.176.998	896.213	0,28	1.417	632.472
1995	3.735.641	1.057.383	0,28	1.127	938.228
1996	4.118.967	999.161	0,24	940	1.062.937
1997	3.780.720	673.641	0,18	966	697.351
1998	4.010.761	1.188.019	0,30	1.134	1.047.636
1999	3.480.805	939.931	0,27	1.028	914.330
2000	3.844.694	4.048.272	1,05	1.087	3.724.261
2001	3.708.769	1.975.607	0,53	1.192	1.657.388

*Povprečni delež škod v letih 1991-2001 znaša 0,40

** Standardni odklon deleža škod v letih 1991-2001 izračunan v Excelu znaša 0,26

***Povprečno število škod v letih 1991-2001 znaša 1.237

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8 ;

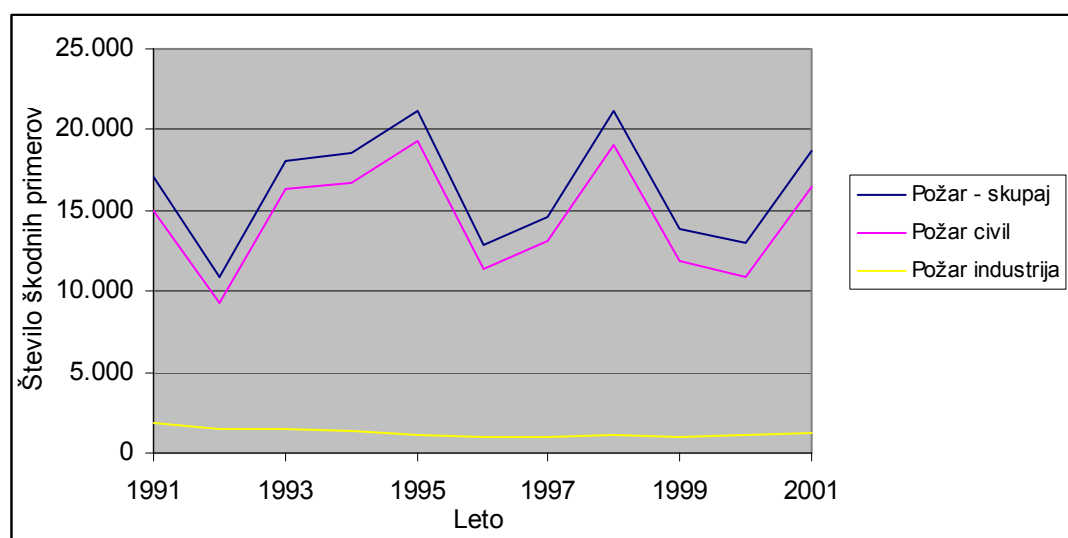
Lastni izračuni.

Tabela 18: Število škodnih primerov požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001

Leto	Požar skupaj	Požar civil	Požar industrija
1991	17.027	14964	1812
1992	10.944	9262	1451
1993	18.076	16342	1457
1994	18.608	16660	1417
1995	21.113	19262	1127
1996	12.869	11448	940
1997	14.648	13165	966
1998	21.116	19012	1134
1999	13.832	11913	1028
2000	12.949	10948	1087
2001	18.713	16491	1192

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8.

Slika 21: Število škodnih primerov požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001

Vir: Tabela 18.

Tabela 19: Povprečna škoda na škodni primer po razredih požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1991-2001 v SIT

Leto	Požar skupaj	Požar civil	Požar industrija
1991	46.072	20.816	260.354
1992	119.914	59.989	516.840
1993	106.835	46.239	607.976
1994	135.561	90.874	632.472
1995	126.616	71.272	938.228
1996	203.699	117.916	1.062.937
1997	169.099	119.524	697.351
1998	194.277	130.351	1.047.636
1999	248.934	166.603	914.330
2000	534.603	208.775	3.724.261
2001	249.804	146.595	1.657.388

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001, St-8.

Tabela 20: Zavarovalno-tehnične rezervacije požarnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1998-2001 v 000 SIT

Leto	Prenosna premija	Sprememba	Škodne rezervacije*	Sprememba	Izravnalne rezervacije	Sprememba
1998	2.189.105	/	1.793.575	/	1.087.106	/
1999	2.279.358	90.253	980.325	-813.250	1.176.600	89.494
2000	2.591.323	311.965	1.230.701	250.376	599.365	-577.235
2001	2.756.533	165.210	1.754.898	524.197	649.597	50.232

*Škodne rezervacije vključujejo rezervacije za cenilne stroške in stroške reševanja škod

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001.

Tabela 21: Obračunana bruto zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah v Sloveniji v letu 2001

Zavarovalna vrsta oz. zavarovanja	Bruto zav. Premija	Znesek, oddan v sozavarovanje	Znesek, oddan v pozavarovanje	Čista zavar. premija	Čista premija / Bruto premija	Sprejeta sozavarovalna premija
				(1 - 2 - 3)		
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	22.031.257	394	2.567.233	19.463.630	88,3%	394
Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	12.420.989	1.226	4.521.301	7.898.462	63,6%	36.619

Vir: Interno gradivo SZZ, 2002, St-23.

Tabela 22: Obračunana bruto odškodnina po zavarovalnih vrstah v Sloveniji v letu 2001

Zavarovalna vrsta oz. zavarovanja	Bruto odškodnina oz. zavarovalnina*	Znesek, oddan v sozavarovanje*	Znesek, oddan v pozavarovanje*	Čista odškodnina oz. zavarovalnina*	Čista odškodnina / Bruto odškodnina	Znesek v odškodninah sprejetih sozavarovanj*
				(1 - 2 - 3)		
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	18.771.981	20	3.839.691	14.932.270	79,5%	20
Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	4.674.589	417	2.328.079	2.346.093	50,2%	1.475

Vir: Interno gradivo SZZ, 2002, St-23.

Tabela 23: Bruto obračunane pozavarovalna premija in obračunane bruto odškodnine pozavarovanja v Sloveniji v letih 1995-1999

Leto	Premija	Škode	Delež škod**
1995	2.824.216	1.087.888	0,39
1996	2.900.444	814.802	0,28
1997	3.407.708	856.461	0,25
1998	3.832.993	2.130.907	0,56
1999	4.365.878	1.862.087	0,43
2000	4.812.391	5.395.291	1,12
2001	5.747.795	3.134.284	0,55

*Povprečni delež škod v letih 1991-2001 znaša 0,51

** Standardni odklon deleža škod v letih 1995-2001 izračunan v Excelu znaša 0,27

Vir: Interno gradivo SZZ za leta 1991-2001 ;

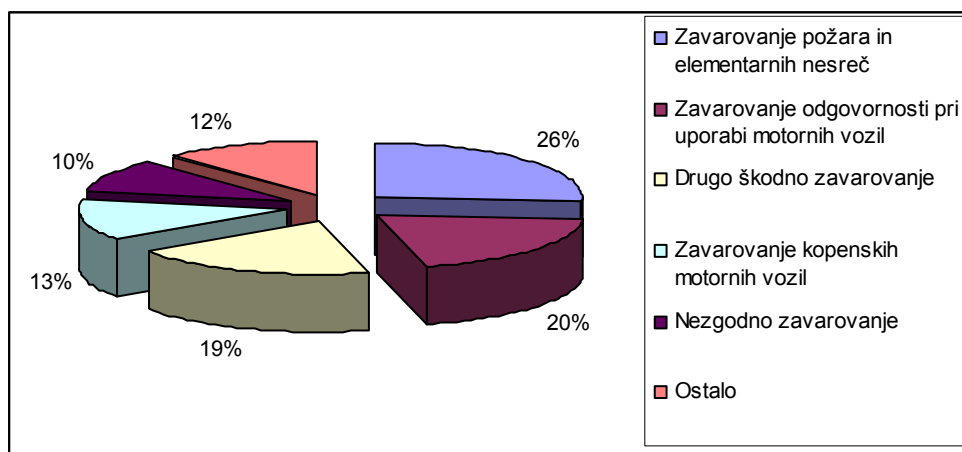
Lastni izračuni.

Tabela 24: Struktura obračunane bruto pozavarovalne premije v Sloveniji v letu 2001

Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	5.747.795
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	4.248.359
Drugo škodno zavarovanje	4.141.600
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	2.804.064
Nezgodno zavarovanje	2.075.026
Splošno zavarovanje odgovornosti	529.924
Kreditno zavarovanje	424.825
Letalsko zavarovanje	310.130
Zavarovanje različnih finančnih izgub	297.015
Zavarovanje prevoza blaga	283.827
Življenjsko zavarovanje (točka 19)	207.735
Zavarovanje plovil	181.613
Zavarovanje tirmih vozil	135.498
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov	127.640
Zavarovanje pomoči	87.810
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil	44.802
Zdravstveno zavarovanje	26.715
Kavcijsko zavarovanje	12.486
Zavarovanje stroškov postopka	2.398

Vir: Interno gradivo SZZ, 2002, St-50.

Slika 22: Struktura obračunane bruto pozavarovalne premije v Sloveniji v letu 2001

Vir: Tabela 24.

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

TUJI IZRAZ

automatic reinsurance
catastrophe excess of loss (CatXL)

chain of causation
combined ratio

deductible
equalisation provisions
excess of loss XS
excess point
expense ratio
facultative reinsurance
fire insurance map
friendly fire
hostile fire
indemnity
incurred but not enough reserved (IBNER)
losses
incurred but not reported (IBNR) losses, late
claims
notified claims
obligatory reinsurance
peril
priority
proximate cause
quota share reinsurance
retention
risk of change
risk of random fluctuations
stop loss
surplus reinsurance
tariff system
unearned premium provision (reserve)
working excess of loss per risk (WXL/R)

Working Excess of loss per event (WXL/E)

SLOVENSKI PREVOD

avtomatično, samodejno pozavarovanje
škodno presežkovno pozavarovanje pred
nakopičenjem škod zaradi katastrofe
veriga vzročnosti
kombinirani kazalnik, delež stroškov in škod v
premiji
odbitna franšiza
izravnalne rezervacije
škodno – presežkovno
mejni znesek
delež stroškov v premiji
fakultativno pozavarovanje
požarni zemljevid
koristen ogenj
škodljiv ogenj
odškodnina
škode, za katere so oblikovane prenizke
rezervacije
škode, ki so se že pripetile, a še niso
prijavljene
že prijavljene škode
obligatno, obvezno
nevarnost
prioriteta
najbližji vzrok
kvotno pozavarovanje
lastni delež
riziko sprememb
riziko slučajja
pozavarovanje tehničnega rezultata
vsotno presežkovno pozavarovanje
tarifni sistem
prenosna premija
škodno presežkovno pozavarovanje za
posamezen riziko
škodno presežkovno pozavarovanje pred
nakopičenjem škod v enem dogodku